

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
VERSLO TEISĖS KATEDRA

MARGARITA BANYTĖ
VERSLO TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

**BENDROVĖS VISUOTINIO AKCININKŲ SUSIRINKIMO SPRENDIMŲ GINČIJIMAS:
PAGRINDAI IR TEISMŲ PRAKTIKOS FORMUOJAMOS TAISYKLĖS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas
doc. dr. Virginijus Bitė

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS	3
1. VAS SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS	6
1.1. VAS statusas ir kompetencija priimant sprendimus	6
1.2. Įstatymo keliami reikalavimai VAS sprendimų turiniui ir jų priėmimo tvarkai	9
1.3. VAS sprendimų teisinė reikšmė ir vieta juridinių faktų klasifikacijoje	12
2. VAS SPRENDIMŲ NEGALIOJIMO ĮSTATYMINIAI PAGRINDAI	19
2.1. Sprendimų prieštaravimas imperatyvioms įstatymų normoms	21
2.2. Sprendimų prieštaravimas steigimo dokumentams	25
2.3. Sprendimų prieštaravimas protingumo ir sąžiningumo principams	33
2.4. Kiti įstatymuose numatyti pagrindai	38
3. TEISMO VERTINAMŲ APLINKYBIŲ APŽVALGA BYLOSE DĖL VAS SPRENDIMŲ NEGALIOJIMO	41
3.1. Bendrovės ir/ar akcininko (-ų) teisių ar teisėtų interesų pažeidimas	42
3.2. Bendrovės įstatuose nustatytos pranešimo apie šaukiamą VAS tvarkos racionalumas ir susiklosčiusi praktika	46
3.3. Ieškovo, kaip akcininko, balsavimo rezultatų įtaka priimamiems sprendimams	49
3.4. Kitos teismo vertinamos aplinkybės	51
4. VAS SPRENDIMŲ NUGINČIJIMO TVARKA IR TEISINĖS PASEKMĖS	55
4.1. Teisės kreiptis į teismą dėl VAS sprendimų negaliojimo įgyvendinimo tvarka	55
4.1.1. Asmenys, turintys teisę ginčyti VAS sprendimus	55
4.1.2. Ieškinio senaties terminas ir jo praleidimo teisinės pasekmės	61
4.2. VAS sprendimų negaliojimo teisinės pasekmės	64
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	73
LITERATŪROS SĄRAŠAS	75
SANTRAUKA	81
SUMMARY	82

ĮVADAS

Temos problema ir jos aktualumas. Visuotinis akcininkų susirinkimas (toliau – VAS) – bendrovės organas, kuris privalo būti kiekvienoje bendrovėje ir kuris turi teisę spręsti esminius ir svarbiausius įmonės funkcionavimo klausimus¹. Bendrovės akcininkai, įgyvendindami savo nuosavybės teises, turi teisę dalyvauti VAS ir jame balsuoti. Tam, kad VAS priimti sprendimai nesukeltų neigiamų padarinių tiek bendrovei, tiek kitiems suinteresuotiems asmenims, jie privalo būti teisėti. Tik teisėtai priimtas ir savo turiniu įstatymų imperatyvams bei teisės principams neprieštaraujantis VAS sprendimas gali užtikrinti akcininkų, kitų suinteresuotų asmenų ir bendrovės interesų pusiausvyrą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso² (toliau – CK) 2.82 str. 4 d. ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo³ (toliau – ABI) 19 str. 10 d. numato pastarųjų sprendimų teisėtumo užtikrinimo priemonę *a posteriori* (t.y. teisinį mechanizmą, taikomą po sprendimo priėmimo) – VAS sprendimų negaliojimo institutą, kuriuo siekiama apsaugoti ne tik suinteresuotų asmenų, kurių teisės buvo pažeistos akcininkų sprendimais, interesus, bet ir viešą interesą, pačios bendrovės ir jos akcininkų interesus. Kaip yra pažymima teismų praktikoje, šis institutas, t.y. VAS sprendimų pripažinimas negaliojančiais, turi būti taikomas tik kaip *ultima ratio* (paskutinė priemonė), t.y. tais atvejais, kai sprendimo pagrindu atsiradusių padarinių negalima pašalinti kitais teisių gynimo būdais⁴. **Nors pagrindai, kada ši *ultima ratio* (paskutinė priemonė) gali būti taikoma, yra gana aiškiai reglamentuoti įstatyme, nagrinėjant teismų praktiką, susidaro įspūdis, kad VAS sprendimų pripažinimas negaliojančiais remiantis šiais pagrindais, taip pat tokio negaliojimo pasekmės ne visada ir ne visų yra vienodai suprantamos bei aiškinamos.** Ši problema iki šiol nėra sulaukusi deramo teisės teoretikų dėmesio, ja mažai yra domėjęsi ir teisininkai – praktikai. Todėl *teorine prasme* šis darbas yra naudingas tuo, kad, pasitelkus įstatyminio reglamentavimo, mokslinės literatūros ir teismų praktikos tyrimo rezultatus, bandoma pateikti išsamią VAS sprendimų negaliojimo pagrindų aiškinimo ir taikymo analizę.

Be abejonės, šis darbas pasižymi ir didele *praktine svarba*. Nagrinėjant civilines bylas dėl VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais, teismų praktikoje⁵ pastebimi atvejai, kuomet tarsi sutapatinamas VAS sprendimo ir tokio sprendimo pagrindu sudaryto bendrovės sandorio

¹ Gradauskaitė J. Visuotinis akcininkų susirinkimas: sušaukimo tvarka ir jos nesilaikymo teisinės pasekmės // Vadovo pasaulis. 2007, Nr. 1. P. 96.

² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

³ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 1990, Nr. 24-594.

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus (toliau - LAT CBS) 2003-11-05 nutartis Nr. 3K-3-1057/2003.

⁵ Lietuvos apeliacinio teismo civilinių bylų skyriaus (toliau – LapT CBS) 2010-12-20 nutartis Nr. 2A-786/2010; LapT CBS 2006-10-24 nutartis Nr. 2A-271/2006; Kauno apygardos teismo civilinių bylų skyriaus (toliau – KAT CBS) 2011-09-13 nutartis Nr. 2A-1524-436/2011.

neteisėtumas. Esama ir teismų praktikos pavyzdžių⁶, kuriuose atskirai sprendžiamas VAS sprendimo ir jo pagrindu sudaryto sandorio galiojimas, pabrėžiant VAS sprendimų negaliojimą tik CK 2.82 str. numatytais pagrindais. Tokia prieštaringa teismų praktika reikalauja išsamios VAS sprendimų negaliojimo pagrindų taikymo teisminėje praktikoje analizės, siekiant nustatyti, kuri iš aukščiau minėtų teismų praktikos formuojamų pozicijų yra pagrįstesnė.

Temos naujumas, jos ištyrimo lygis. Išsami analizė, apimanti VAS sprendimų negaliojimo įstatyminių pagrindų nagrinėjimą ir teismų praktikos bylose dėl VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais apžvalgą, iki šiol atlikta nebuvo. VAS organizavimo ir vedimo tvarką, jos nesilaikymo teisinės pasekmės, taip pat VAS sprendimų priėmimą ir įforminimą savo darbuose yra nagrinėję tokie autoriai kaip Radvilė Balčikonienė⁷, Jurga Gradauskaitė⁸, Mantas Gofmanas⁹, Vita Juknevičiūtė¹⁰, Milda Vengeliauskaitė, Jurgita Spaičienė¹¹, Sonata Petniūnaitė¹², Ala Kononovič¹³ ir kt. Jų darbuose tik fragmentiškai yra akcentuota įstatyme įtvirtinta galimybė ginčyti bendrovės VAS sprendimus. Daugiau dėmesio nėra skirta bendrovės VAS sprendimų vietai juridinių faktų sistemoje nustatyti, bendrovės VAS sprendimų negaliojimo įstatyminių pagrindų taikymo teismų praktikoje analizei atlikti. Išsamiau nėra aptarta ir bendrovės VAS sprendimų ginčijimo procesinė tvarka bei tokio nugincijimo teisinės pasekmės.

Tyrimo objektas. Bendrovės VAS sprendimų ginčijimas.

Tyrimo dalykas. Bendrovės VAS sprendimų ginčijimo teorinės nuostatos, įstatyminiai pagrindai, jų taikymas ir aiškinimas teismų praktikoje.

Darbo tikslas. Išanalizuoti bendrovės VAS sprendimų ginčijimo institutą tokių sprendimų negaliojimo įstatyminių pagrindų ir jų taikymo teismų praktikoje aspektais.

Darbo uždaviniai.

1. Aptarti bendrovės VAS sprendimų turiniui ir jų priėmimo tvarkai įstatymo keliamus reikalavimus, nustatyti jų vietą juridinių faktų klasifikacijoje.

2. Išanalizuoti bendrovės VAS sprendimų negaliojimo įstatyminius pagrindus bei jų taikymą teismų praktikoje.

3. Atskleisti teismo vertinamas aplinkybes bylose dėl bendrovės VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais.

---

⁶ LAT CBS 2008-06-20 nutartis Nr. 3K-3-356/2008; KAT CBS 2011-02-08 nutartis Nr. 2A-109-527/2011.

⁷ Balčikonienė R. Eiliniam visuotiniam akcininkų susirinkimui artėjant // Juristas. 2006, Nr. 3.

⁸ Gradauskaitė J. Visuotinis akcininkų susirinkimas: sušaukimo tvarka ir jos nesilaikymo teisinės pasekmės // Vadovo pasaulis. 2007, Nr. 1.

⁹ Gofmanas M. Pasirengimas eiliniam visuotiniam bendrovės akcininkų susirinkimui // Vadovas. 2009, Nr. 1.

¹⁰ Juknevičiūtė V. Eilinio (metinio) visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų priėmimas // Vadovo pasaulis. 2001, Nr. 2.

¹¹ Vengeliauskaitė M., Spaičienė J. Pasiruošimas akcininkų susirinkimui ir jo sušaukimas // Vadovo pasaulis. 2003, Nr. 1.

¹² Petniūnaitė S. Visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimas // Vadovo pasaulis. 2002, Nr. 2.

¹³ Kononovič A. Bendrovių valdymas, akcininkų susirinkimai, vertybiniai popieriai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2001.

4. Apžvelgti bendrovės VAS sprendimų ginčijimo procesinę tvarką bei tokio nugincijimo teisinės pasekmes.

Hipotezė. Bendrovės VAS priimto sprendimo neteisėtumas savaime nelemia pastarojo sprendimo pagrindu sudaryto sandorio neteisėtumo.

Tyrimo metodai. Tyrimas buvo atliekamas taikant šiuos metodus:

- *Lyginamosios analizės metodas* taikytas, aiškinantis bei lyginant Lietuvos ir užsienio valstybių įstatyminių reglamentavimą, nustatantį akcininkų sprendimų ginčijimo tvarką.

- *Dokumentų analizės metodas* taikytas teismų praktikos bylose dėl VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais tyrimui, kitų literatūros šaltinių analizei.

- *Loginis analitinis metodas* taikytas, atskleidžiant temos problematiką, tyrimo tikslus, aiškinantis teisės normų turinį.

- *Istorinis metodas* taikytas, aiškinantis teisinio reglamentavimo, apimančio keliamus reikalavimus VAS sprendimų priėmimo tvarkai, pokyčius.

- *Sisteminis metodas* taikytas teisės normų, reglamentuojančių bendrovių veiklą, analizei.

- *Apibendrinimo metodas* taikytas, apibendrinant teismų praktiką bylose dėl VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais bei pateikiant tyrimo išvadą.

Kai kurių darbe naudojamų sąvokų paaiškinimai:

Bendrovė – akcinė bendrovė arba uždaroji akcinė bendrovė

Visuotinis akcininkų susirinkimas (VAS) – eilinis arba neeilinis visuotinis akcininkų susirinkimas

Darbe naudojami sutrumpinimai:

c. b. – civilinė byla

pan. – panašiai

d. – dalis

past. - pastaba

kat. – kategorija

pvz. - pavyzdžiui

kt. – kita

str. – straipsnis

lot. – lotyniškai

t.t. – taip toliau

Nr. – numeris

t.y. – tai yra

p. – punktas

v. - versus

P. – puslapis

žr. – žiūrėti

1. VAS SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS

1.1. VAS statusas ir kompetencija priimant sprendimus

Bendrovė, kaip ir kiti juridiniai asmenys (toliau – JA), įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per savo organus, kurie sudaromi ir veikia pagal įstatymus ir JA steigimo dokumentus¹⁴. Bendrovės organų struktūrą pasirenka steigėjai, atsižvelgdami į kiekvieno organo funkcijas, planuojamą įmonės veiklos sritį bei kitą specifiką, o tinkamai pasirinkta organų struktūra ne tik užtikrina veiklos skaidrumą ir kontrolės galimybę, bet ir nesukuria per daug biurokratinių kliūčių sprendimams priimti ir veiklai vykdyti¹⁵. Pažymėtina, kad ABĮ imperatyviai numato ne mažesnę kaip dvipakopę organų struktūrą, t.y. bendrovės valią formuojantį VAS ir pastarąją valią vykdančią valdymo organą. Tačiau galima trijų ar net keturių pakopų organų struktūra, apimanti VAS, vienasmenį ir/ar kolegialų valdymo organą, taip pat priežiūros organą.

Trumpai aptariant VAS statusą, vertėtų pažymėti, kad VAS yra sprendžiamasis bendrovės organas, kurio vedimo forma (kaip susirinkimo) leidžia dideliame skaičiu žmonių vienu metu dalintis informacija bei komentuoti vieni kitų pareiškimus. Įdomu tai, kad poreikį, jog akcininkai fiziškai susirinktų kartu, daugiausiai nulėmė būtent „susirinkimo“ technika. Pasirodo, būdas, kai visi balsavimo teisę turintys asmenys susirenka vienoje vietoje aptarti su jų interesais susijusių klausimų ir atiduoti savo balsus sprendžiamu klausimu, egzistuoja mažiausiai jau nuo penkto amžiaus prieš mūsų erą, kai Atėnų piliečiai rinkdavosi miesto aikštėje, o per paskutiniuosius 2500 metų šis būdas mažai tepakito¹⁶. VAS taip pat suteikia galimybę akcininkams kolektyviškai patvirtinti ar atmesti klausimus, pateiktus jų svarstymui, todėl būtent jie gali kontroliuoti pagrindines bendrovės veiklos kryptis. Kita vertus, užsienio literatūroje teigiama, kad vyrauja tendencija, jog akcininkai užima gan pasyvų vaidmenį bendrovės valdybe, nes visi svarbūs komercinės ir finansinės politikos klausimai yra priimami valdyboje¹⁷. Su tokia nuomone sutikti negalime, nes didžia dalimi svarbiausiais bendrovės veiklos klausimais priimamų sprendimų tenka būtent VAS kompetencijai, o valdybai lieka šių sprendimų įgyvendinamoji funkcija. Todėl, manome, teisingiau būtų teigti, kad valdyba atlieka faktinius valdymo veiksmus bendrovėje, nes ji yra nuolat veikiantis (t.y. vykdo kasdienę bendrovės veiklą) organas, o VAS yra tik periodiškai (arba *ad hoc*) šaukiamas organas, kuris sprendžia esminius klausimus, nesusijusius su kasdieniais bendrovės reikalais.

¹⁴ Pakalniškis V., Kiršienė J., Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. I tomas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007. P. 204.

¹⁵ Mikelėnas V., Mizaras V., Smaliukas A. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Justitia, 2009. P. 253.

¹⁶ Cahh A., Donald C. D. Comparative company law: Text and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the USA. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. P. 546.

¹⁷ Smith D. Company law. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1999. P. 205.

Ypatingas VAS statusas ir svarba įmonės valdyje atsiskleidžia per pagrindinę jo funkciją. Būtent jame formuojama bendrovės valia veikti tam tikra linkme, kai jos akcininkai realizuoja jiems suteiktą galimybę išreikšti savo nuomonę su JA susijusiu klausimu. Kaip nurodo LAT, akcininkai balsuodami įgyvendina įstatymo suteiktą vieną iš neturtinių teisių – dalyvauja aukščiausiam JA organui priimant sprendimus dėl JA, kurio dalyvis jis yra, reikalų¹⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad priimti sprendimus svarbiausiais bendrovės veiklos klausimais turi teisę ne pavieniai akcininkai (nebent bendrovėje tėra vienas akcininkas), o VAS kaip nedaloma akcininkų visuma. Taip yra todėl, kad JA dalyvis nėra laikomas JA organu, skirtingai nei JA dalyvių susirinkimas¹⁹. Todėl, kai yra nagrinėjama VAS kompetencija, turima galvoje visų bendrovės akcininkų, dalyvaujančių susirinkime, teisė bendrai priimti sprendimus VAS kompetencijai priskirtais klausimais.

CK VAS nelaiko valdymo organu ir vadina jį tiesiog JA organu. Tačiau nutarimus svarbiausiais bendrovės veiklos klausimais priima būtent savininkai, todėl pagal savo kompetenciją VAS yra itin svarbus įmonės valdymui²⁰. Klausimus, turinčius esminę reikšmę bendrovės statusui ir sudarančius VAS kompetenciją, numato Lietuvos Respublikos (toliau – LR) įstatymai. CK 2.82 str. 1 d. nurodo, kad JA organų kompetenciją ir funkcijas nustato atitinkamos teisinės formos JA reglamentuojantys įstatymai ir JA steigimo dokumentai. Taigi VAS kompetenciją apibrėžia ABĮ ir bendrovės įstatai. ABĮ 20 str. 1 d. išvardija klausimus, kuriuos spręsti išimtinę teisę turi tik VAS. Aiškumo dėlei juos galime suskirstyti į šešias grupes pagal sprendžiamų klausimų pobūdį, t.y. klausimai, susiję su bendrovės: **1)** steigimo dokumentų (įstatų) keitimu (14,15 p.); **2)** valdymo ir priežiūros organų sudarymu (3, 4 p.); **3)** vertybiniais popieriais (6, 7, 8, 12, 13, 16 p.); **4)** metinės finansinės atskaitomybės tvirtinimu (5, 9 p.); **5)** vykdomos veiklos finansiniais rodikliais (10, 11 p.); **6)** teisinio statuso pokyčiais (17, 18, 20, 21 p.). Pažymime, kad šis skirstymas yra sąlyginis ir remiasi vien tik objektų (t.y. klausimų, nurodytų ABĮ 20 str. 1 d.) klasifikavimu pagal jų požymius į atskiras apibrėžtas grupes²¹.

Peržvelgus ABĮ 20 str. 1 d. išvardytų klausimų visumą, matyti, kad šių klausimų sprendimu labiausiai yra (ar turi būti) suinteresuoti bendrovės savininkais esantys akcininkai (pvz., akcininkų suinteresuotumas įmonės pelno paskirstymu, kurio metu nustatoma pelno dalis, skirta dividendams išmokėti; akcininkų suinteresuotumas skirti valdymo organų nariais asmenis, labiausiai tinkančius veikti bendrovės ir jos akcininkų naudai). Būtent dėl šios priežasties, manome, įstatymų leidėjas minėtų klausimų sprendimą priskiria išimotinei VAS kompetencijai.

¹⁸ LAT CBS 2008-06-20 nutartis c. b. Nr. 3K-3-356/2008.

¹⁹ Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys (toliau – CK antros knygos komentaras). Vilnius: Justitia, 2002. P. 180.

²⁰ Vengeliauskaitė M., Spaičienė J. Pasiruošimas akcininkų susirinkimui // ten pat, P. 55.

²¹ Apibrėžtas grupes galima laikyti loginėmis klasėmis, kurios apima objektus, turinčius bendrus požymius (-Plečkaitis R. Logikos pagrindai. Vilnius: "Tyto Alba", 2000. P. 135.) Kiekviena iš mūsų išskirtų šešių grupių apima VAS kompetencijai priskirtus klausimus, turinčius tam tikrą požymį. Pvz., pirmąją grupę sudaro klausimai, susiję su steigimo dokumentų (įstatų) keitimu, antrąją grupę – klausimai, susiję su bendrovės valdymo ir priežiūros organų sudarymu ir t.t.

Atkreiptinas dėmesys, kad ABĮ apibrėžta VAS kompetencija taikytina tiek akcinėms, tiek ir uždarosioms akcinėms bendrovėms. Tačiau užsienio literatūroje esama nuomonė, kad viešųjų ir privačiųjų bendrovių²² VAS įgalinimai praktikoje gali skirtis, nes privačiose bendrovėse akcininkai vienas kitą pažįsta asmeniškai, todėl, derindami savo pozicijas, gali daryti didesnę įtaką bendrovės valdymui negu viešųjų bendrovių akcininkai, kurie tarpusavyje kontaktuoja mažai²³. Manome, ši nuomonė yra gan pagrįsta, atsižvelgus į tai, kad sprendimai VAS priimami balsų dauguma. Tai reiškia, kad vienas kitą gerai žinantys akcininkai gali susitelkti į vieną interesų grupę, kad nulemtų tam tikro sprendimo priėmimą. Akivaizdu, kad dėl dažnesnės akcininkų kaitos atviro tipo bendrovėse, tai įgyvendinti yra kur kas sudėtingiau.

Pažymėtina, kad kitų valstybių įstatymuose įtvirtinta VAS kompetencija yra panaši į nustatytąją Lietuvoje. Pvz., Latvijoje²⁴ ir Estijoje²⁵ VAS turi išimtinę teisę priimti sprendimus ne tik tais pačiais klausimais, kurie yra nurodyti ABĮ 20 str. 1 d., bet ir tokiais klausimais kaip ieškinio pareiškimas valdymo ar priežiūros organų nariams ar jų atlyginimo dydžio bei apmokėjimo tvarkos nustatymas; Rusijoje²⁶ VAS, be kita ko, turi išimtinę teisę tvirtinti sandorius, bendrovės sudaromus su susijusiomis ar dukterinėmis įmonėmis, o Prancūzijoje²⁷ specialus VAS turi teisę netgi pakeisti bendrovės nacionalinį priklausomumą, perkeldamas registracijos buveinę į kitą valstybę, tačiau išsaugodamas teisinį jos subjektiškumą. Panaši praktika yra susiklosčiusi Vokietijoje²⁸, Čekijoje²⁹, Islandijoje³⁰, Slovėnijoje³¹. Nors pateikti užsienio šalių teisinio reglamentavimo pavyzdžiai apima tik keleta valstybių³², manome, kad to pakanka išvadai, jog daugumoje valstybių VAS laikytinas svarbiausiu bendrovės organu, turinčiu teisę spręsti esminius klausimus bendrovės veikloje.

Tęsiant VAS kompetencijos reglamentavimo Lietuvoje apžvalgą, tikslinga panagrinėti, ką reiškia ABĮ numatytos VAS kompetencijos išimtinumas (t.y. išimtinių teisių turėjimas). Ieškant atsakymo į šį klausimą, informacijos, visų pirma, mums gali suteikti lingvistinė termino „išimtinis“ analizė. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas pateikia tokią termino „išimtinis“ reikšmę: išskirtinis,

---

²² Viešos (atviro tipo) bendrovės laikytinos akcinių bendrovių atitikmeniu, o privačios (uždaro tipo) bendrovės – uždarujų akcinių bendrovių atitikmeniu.

²³ Goulding S. Company law. Second Edition. London: Cavendish Publishing Limited, 1999. P. 117-118.

²⁴ The International Comparative Legal Guide to: Corporate Governance 2011. A practical cross-border insight to corporate governance. London: Ashford Colour Press Ltd, 2011. P. 92; Latvijos Respublikos komercinio įstatymo (toliau – Latvijos KĮ) 210 str. 1 d., 268 str. 1 d.

²⁵ The International Comparative Legal Guide to: Corporate Governance 2011. P. 53; Estijos Respublikos komercinio kodekso (toliau – Estijos KK) 168 str. 1 d., 298 str. 1 d.

²⁶ The International Comparative Legal Guide to: Corporate Governance 2011. P. 133; Rusijos Federacijos akcinių bendrovių federalinio įstatymo (toliau – Rusijos ABĮ) 48 str. 1 d.; Rusijos Federacijos ribotos atsakomybės bendrovių federalinio įstatymo (toliau – Rusijos RABĮ) 33 str. 2 d.

²⁷ Prancūzijos Respublikos komercinio kodekso (toliau – Prancūzijos KK) L225-100 str.

²⁸ Vokietijos Federacijos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – Vokietijos ABĮ) 119 str.

²⁹ Čekijos Respublikos komercinio kodekso (toliau – Čekijos KK) 125 str. 1 d.

³⁰ Islandijos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – Islandijos ABĮ) 84 str.

³¹ Slovėnijos Respublikos bendrovių įstatymo (toliau – Slovėnijos BĮ) 293 str.

³² Kadangi darbo tyrimo objektas yra VAS sprendimų ginčijimas, o ne VAS kompetencijos nagrinėjimas, išsamesnė užsienio valstybių praktikos, reglamentuojant VAS kompetenciją, analizė šiame darbe nepateikiama.

ypatingas³³. Vadinasi, „išimtinumas“ gali reikšti išskirtinumą ar išskirtinės teisės turėjimą. Atsakymo į minėtą klausimą taip pat galime ieškoti pasitelkę sisteminę teisės normų aiškinimą. ABĮ 20 str. 1 d. yra numatytas sąrašas klausimų, kuriuos spręsti turi teisę VAS. Įstatymas nenumato galimybės VAS kompetencijai priskirtų klausimų sprendimą deleguoti kitiems bendrovės organams (žr. ABĮ 19 str. 1 d.). Prieiname prie išvados, kad VAS kompetencijos išimtinumas reiškia, kad joks kitas bendrovės organas, išskyrus VAS, neturi teisės spręsti ABĮ 20 str. 1 d. nurodytų klausimų.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal ABĮ 20 str. 2 d. VAS be klausimų, nurodytų 20 str. 1 d., gali spręsti ir kitus bendrovės įstatuose jo kompetencijai priskirtus klausimus, jei pagal įstatymą tai nepriskirta kitų bendrovės organų kompetencijai ir jei pagal esmę tai nėra valdymo organų funkcijos. Taigi VAS, nors ir būdamas aukščiausias organas, neturi teisės spręsti klausimų, kurie priskirti kitiems JA organams, nebent pastarieji šito prašo³⁴. Pažymėtina, kad dar iki 2004-01-01 galiojusioje ABĮ redakcijoje³⁵ VAS ne tik buvo vadinamas aukščiausiu bendrovės valdymo organu, bet ir turėjo galimybę iš esmės veikti kasdienę bendrovės veiklą bei keisti savo kompetenciją prisiimdamas kitiems valdymo organams priskirtus klausimus³⁶. 2004-01-01 įsigaliojus naujai ABĮ redakcijai³⁷, VAS priskirtos jau tik tos funkcijos, kurios ne tik nėra kitų bendrovės organų funkcijos, bet ir „pagal esmę nėra valdymo organų funkcijos“³⁸. Todėl pagal dabartinę reguliavimą ir teismų praktikoje³⁹ įsitvirtinusią nuomonę, VAS yra laikomas atstovaujamoju organu, svarbiausiais veiklos klausimais formuojančiu bendrovės valią, kurią įgyvendina valdymo organai.

1.2. Įstatymo keliami reikalavimai VAS sprendimų turiniui ir jų priėmimo tvarkai

Bendrovės akcininkai priima sprendimus dalyvaudami VAS. Jeigu bendrovės visų akcijų savininkas yra vienas asmuo, jo raštiški sprendimai prilygsta VAS sprendimams. Tačiau ir tokiu atveju visų akcijų savininkas įstatyme nustatytais terminais turi apsvarstyti bei priimti sprendimus klausimais, svarstytais VAS⁴⁰. Nors LR teisės aktai gana detalčiai reglamentuoja VAS sušaukimo ir pravedimo tvarką, pasitaiko atvejų, kai būtent dėl formalios VAS sušaukimo, informavimo ar pravedimo tvarkos nesilaikymo VAS nutarimai teismine tvarka pripažįstami negaliojančiais⁴¹. Todėl tam, kad VAS priimti sprendimai būtų teisėti, būtina laikytis tiek procedūrinių, tiek materialinių teisės normų (įtvirtintų ABĮ, kituose teisės aktuose bei bendrovės įstatuose),

³³ Keinys S., Klimavičius J., Paulauskas J. ir kt. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Ketvirtas leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. P. 235.

³⁴ Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 183.

³⁵ ABĮ 2000-07-13 redakcija // Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914.

³⁶ Kiršienė J., Tikniūtė A. Juridinio asmens civilinių teisių įgyvendinimas bendrovėje: kam priklauso valdymo funkcija? // Jurisprudencija. 2004, Nr. 55 (47). P. 36.

³⁷ ABĮ 2003-12-11 redakcija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574.

³⁸ Kiršienė J., Tikniūtė A. Juridinio asmens civilinių teisių įgyvendinimas bendrovėje... // ten pat, P. 33.

³⁹ LAT CBS 2009-06-01 nutartis c. b. Nr. 3K-3-244/2009.

⁴⁰ Juknevičiūtė V. Eilinio (metinio) visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų priėmimas // ten pat, P. 56.

⁴¹ Petniūnaitė S. Visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimas // ten pat, P. 4.

nustatančių VAS sušaukimo, vedimo ir sprendimų priėmimo tvarką. Atsižvelgiant į tai, trumpai aptarsime šią tvarką reglamentuojančių teisės aktų pagrindines nuostatas.

Pagal ABĮ VAS gali dalyvauti ir balsuoti visi asmenys, susirinkimo dieną esantys (akcinėje bendrovėje – susirinkimo apskaitos dienos pabaigoje buvę) bendrovės akcininkai, akcininkų įgalioti asmenys, taip pat asmenys, kuriems akcininkai yra perleidę savo balsavimo teisę (ABĮ 21 str. 1 d). Tam, kad akcininkai tinkamai realizuotų akcijų jiems suteikiamą teisę dalyvauti VAS, jie turi laiku gauti išsamią informaciją apie VAS sušaukimo laiką ir vietą, klausimus, kurie bus sprendžiami, ir pasiruošti sprendimų priėmimui – gauti reikiamą informaciją ir turėti laiko susipažinimui su ja⁴². Priešingu atveju „nepranešimas arba netinkamas pranešimas apie numatomą VAS, netinkamas informacijos suteikimas laikomi vienais iš didžiausių akcininkų teisių pažeidimų“⁴³.

ABĮ 26 str. įtvirtina bendrovės vadovo pareigą tam tikro turinio pranešimą (žr. ABĮ 26 str. 2 d.) apie VAS viešai paskelbti įstatuose nurodytame šaltinyje, įteikti kiekvienam akcininkui pasirašytinai ar išsiųsti registruotu laišku likus ne vėliau kaip 21 diena (ankstesnė ABĮ redakcija⁴⁴ numatė ne ilgesnį kaip 30 dienų terminą) iki susirinkimo dienos (apie pakartotinį susirinkimą – ne vėliau kaip likus 5 dienoms iki susirinkimo dienos). Šių terminų gali būti nesilaikoma, jeigu visi akcininkai su tuo pasirašytinai sutinka (ABĮ 26 str. 7 d.). Siekiant sudaryti sąlygas akcininkams tinkamai pasiruošti sprendimų priėmimui, ne vėliau kaip likus 10 dienų iki VAS jiems taip pat turi būti sudaryta galimybė susipažinti su dokumentais, susijusiais su VAS darbotvarke, kurią rengia bendrovės valdyba (ar vadovas) (ABĮ 26 str. 10 d.). Darbotvarkė, be kita ko, gali būti pildoma ABĮ nurodytų subjektų siūlymu (ABĮ 25 str. 1, 3 d.), o apie jos papildymus akcininkams pranešama tokiu pat būdu kaip apie VAS sušaukimą ne vėliau kaip likus 10 dienų iki VAS (ABĮ 25 str. 5 d.).

VAS gali priimti sprendimus, kai jame dalyvauja akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 visų balsų. Priešingu atveju turi būti sušauktas pakartotinis VAS, kuris priima sprendimus tik pagal neįvykusio susirinkimo darbotvarkę ir kuriam netaikomas kvorumo reikalavimas (ABĮ 27 str. 1 d.). Nustačius kvorumą, renkami susirinkimui vadovaujantys ir jo eigą fiksuojantys asmenys, sprendžiami kiti darbotvarkės klausimai⁴⁵. Dėl kiekvieno darbotvarkės klausimo balsuojama atskirai. VAS sprendimas laikomas priimtu, kai už jį gauta daugiau akcininkų balsų negu prieš, jeigu ABĮ ar bendrovės įstatai nenustato didesnės daugumos (ABĮ 27 str. 8 d.).

VAS sprendimai gali būti įforminami dvejopai: užfiksuojami VAS protokole arba surašomi kaip atskiri dokumentai. Šie dokumentai įstatymo prilyginami oficialiems dokumentams (ABĮ 29

⁴² Gradauskaitė J. Visuotinis akcininkų susirinkimas... // ten pat, P. 97.

⁴³ Vengeliauskaitė M., Spaičienė J. Pasiruošimas akcininkų susirinkimui... // ten pat, P. 55.

⁴⁴ ABĮ 2003-12-11 redakcija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574.

⁴⁵ Misius R. Be povandeninių rifų. Akcininkų registravimas, balsavimo teisė, sprendimų priėmimas ir įforminimas: praktinio pobūdžio teisiniai ir organizaciniai klausimai. P. 5. Prieiga per internetą: www.advokatopaslaugos.lt/straipsniai/VAS_eiga_R_Misius.doc; prisijungimo laikas: 2012-01-09.

str. 7 d.), todėl jiems yra keliamas rašytinės formos reikalavimas. Pagal bendrą taisyklę akcininkų priimti sprendimai įrašomi į VAS protokolą, kurio turinį ir surašymo tvarką reglamentuoja ABĮ 29 str. ir CK 2.90–2.92 str. Protokolo paskirtis – atspindėti VAS eigą, jame priimtus sprendimus⁴⁶. Todėl jame turi būti nurodoma: susirinkimo vieta ir laikas, akcininkų skaičius, kvorumo buvimas, balsavimo rezultatai ir priimti sprendimai. Kaip matyti, įstatymas nereikalauja, kad susirinkimo protokole būtų detalai aprašyta visa susirinkimo eiga, tačiau vis dėlto protokolas turėtų būti „aiškus ir kuo tikslesnis, nes tai yra pagrindinis dokumentas, kuriuo remiantis nustatoma, ar nebuvo padaryta VAS procedūrinių pažeidimų“⁴⁷. Be to, bendrovėse, kur akcininkų skaičius yra didelis, patartina užprotokoluoti visą informaciją, pateiktą susirinkimo metu – klausimus, atsakymus, išsakytas nuomones, pasiūlymus ir pan. Tuomet, iškilus ginčui, protokole esanti informacija taptų įrodymu konstatuojant vienokias ar kitokias aplinkybes, buvusias susirinkimo metu⁴⁸.

Pažymėtina, kad VAS dalyvavę asmenys turi teisę susipažinti su protokolu ir pateikti savo pastabas ar nuomonę dėl protokole išdėstytų faktų. Žinotina, kad šia teise jie gali pasinaudoti tik tuomet, jei nepraėjo 10 dienų nuo VAS dienos. Vėliau gautos pastabos dėl susirinkimo protokolo turinio gali būti nepriimamos kaip pateiktos pasibaigus nustatytam pastabų pateikimo terminui, žinoma, jei protokolas buvo surašytas per 7 dienų terminą⁴⁹. Atkreiptinas dėmesys, kad pastabų dėl protokole išdėstytų faktų pateikimo nereikėtų tapatinti su VAS sprendimų, įformintų protokole, ginčijimu, nes tai yra du skirtingi dalykai. VAS sprendimai yra ginčijami, siekiant juos pripažinti negaliojančiais įstatyme numatytais pagrindais. O pastabos dėl VAS protokolo teikiamos, siekiant pašalinti ir/ar ištaisyti formalius protokolo turinio trūkumus. Taigi pagal pateiktas pastabas gali būti koreguojamas VAS protokolo turinys, tačiau negali būti keičiamas pats VAS sprendimas kaip toks.

Minėta, kad VAS sprendimas gali būti surašomas ir kaip atskiras dokumentas. Tokia alternatyva galima tuomet, kai VAS protokolas apskritai nėra rašomas arba priimtus sprendimus pasirašo visi bendrovės akcininkai, taip pat kai bendrovėje yra vienas akcininkas (ABĮ 29 str. 1 d.). Teisės aktai atskirai neregamentuoja VAS sprendimo, kaip atskiro dokumento, turiniui keliamų reikalavimų, išskyrus vieną, kad toks dokumentas privalo būti pasirašytas visų bendrovės akcininkų. Remiantis įstatymo analogija, darytina išvada, kad jame turi būti nurodyti duomenys, kokius teisės aktai įpareigoja nurodyti ir VAS protokole⁵⁰.

Palyginus dabartinį teisinį reglamentavimą, apimančį keliamus reikalavimus VAS sprendimų priėmimo tvarkai, su ankstesnėse ABĮ redakcijose⁵¹ įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pastebime, kad

⁴⁶ Dauskurdas V. Visuotinis akcininkų susirinkimas: kaip įforminti priimtus sprendimus // Juristas. 2011, Nr. 4. P. 18.

⁴⁷ Juknevičiūtė V. Eilinio (metinio) visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų priėmimas // ten pat, P. 61.

⁴⁸ Balčikonienė R. Eiliniam visuotiniam akcininkų susirinkimui artėjant // ten pat, P. 9.

⁴⁹ Dauskurdas V. Visuotinis akcininkų susirinkimas // ten pat.

⁵⁰ T. y.: susirinkimo vieta ir laikas, akcininkų skaičius, kvorumo buvimas, balsavimo rezultatai ir priimti sprendimai.

⁵¹ ABĮ 2000-07-13 redakcija // Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914; ABĮ 2003-12-11 redakcija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574.

minėti reikalavimai iš esmės yra likę tie patys. Tai savo ruožtu rodo, kad minėtų reikalavimų taikymas praktikoje pasiteisino ir iki šiol nesukėlė poreikio iš pagrindų keisti VAS sušaukimo, pravedimo ir sprendimų priėmimo tvarkos teisinio reglamentavimo Lietuvoje.

Nagrinėjant VAS sprendimą kaip akcininkų valios akto, kuriuo išsprendžiamas VAS kompetencijai priskirtas klausimas, rezultatą (o ne kaip to rezultato išraiškos formą, t.y. protokolą ar atskirą dokumentą), atkreiptinas dėmesys, kad jo turiniui taip pat keltini tam tikri reikalavimai. Iš teisės normų, reglamentuojančių VAS sprendimų negaliojimą⁵², analizės matyti, kad VAS sprendimai savo turiniu negali prieštarauti imperatyvioms įstatymų normoms, JA steigimo dokumentams, protingumo ar sąžiningumo principams, negali pažeisti kitų asmenų (t.y. kreditorių, akcininkų ar pačios bendrovės) teisių ar teisėtų interesų. Šių reikalavimų nesilaikymas yra pagrindas VAS sprendimus pripažinti negaliojančiais.

VAS protokolai ar kiti dokumentai, kuriais įforminami VAS sprendimai, bendrovėje yra laikomi itin reikšmingais dokumentais, nes jie atspindi bendrovės savininkų priimtus sprendimus, vadovaujantis jais daromi didelės įtakos bendrovės veiklai turintys veiksmai (pvz., įstatinio kapitalo didinimas, bendrovės reorganizavimas ir pan.). Todėl privalu laikytis reikalavimų, įstatymo keliamų VAS sprendimų turiniui ir jų priėmimo tvarkai. Priešingu atveju minėtų reikalavimų pažeidimas, ypač jei akcininkai atitinkamą sprendimą priima ne vienbalsiai, gali sukelti ilgalaikius akcininkų tarpusavio nesutarimus ar net teisminį ginčą prieš pačią bendrovę. Tuo galėsime įsitikinti, kituose darbo skyriuose nagrinėdami VAS sprendimų ginčijimą teismų praktikoje.

1.3. VAS sprendimų teisinė reikšmė ir vieta juridinių faktų klasifikacijoje

Per savo organus JA įgyja ir įgyvendina civilines teises, prisiima ir vykdo civilines pareigas, todėl JA organai „yra tarsi rankos, kuriomis JA įgyvendina savo teisnumą ir materializuoja savo veiklą“⁵³. Literatūroje nurodoma, kad viena iš pagrindinių JA organų funkcijų yra formuoti ir išreikšti JA valią, todėl JA organo veikla laikytina „paties JA valios raiška, be papildomo savo funkcijų delegavimo įgaliotiniui“⁵⁴. Šiame darbe jau buvo minėta, kad VAS, kaip JA organas, formuoja jo kompetencijai priskirtais klausimais bendrovės valią, kurią įgyvendina valdymo organai. Aplinkybė, kad VAS formuoja ir išreiškia bendrovės valią, priimdamas atitinkamus sprendimus, leidžia daryti išvadą, kad sprendimo priėmimu yra reiškiamas bendrovės valia siekti tam tikrų teisinių padarinių (pvz., turto įgijimo, įstatinio kapitalo didinimo ir kt.). Pastaroji išvada lemia tai, kad VAS sprendimai gali būti laikomi juridiniais faktais, kurių pagrindu atsiranda tam tikros teisinės pasekmės.

⁵² VAS sprendimų negaliojimo pagrindai numatyti CK 2.82 str. 4 d. ir ABĮ 19 str. 10 d.

⁵³ Mikelėnas V., Mizaras V., Smaliukas A. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Justitia, 2009. P. 251.

⁵⁴ Kiršienė J., Tikniūtė A. Juridinio asmens civilinių teisių įgyvendinimas bendrovėje... // ten pat, P. 33.

Teisės doktrinoje juridiniai faktai apibūdinami kaip „konkrečios gyvenimo aplinkybės, įvykiai, su kurių buvimu teisės norma sieja konkrečių teisinių santykių atsiradimą, pasikeitimą arba pasibaigimą“⁵⁵. Būtent įstatymų leidėjas vienoms ar kitoms aplinkybėms suteikia teisinio fakto statusą ir įtvirtina jį teisės normoje kaip pastarosios veikimo sąlygą. Dėl šios priežasties juridinis faktas laikytinas tuo svertu, kuris įgalina teisės normą veikti ir tokiu būdu sukelti teises pasekmes⁵⁶. Juridinio fakto ir teisės normos santykį puikiai iliustruoja šie teiginiai: „Teisės norma apima pavyzdinės faktinės situacijos išdėstymą ir teises pasekmes. Jeigu įvyksta konkretūs faktai, atitinkans šią pavyzdinę faktinę situaciją, tuomet atsiranda ir teises pasekmės“⁵⁷. Atsižvelgiant į šią iliustraciją, galime panagrinėti konkretų atvejį, kuris patvirtina, kad VAS sprendimai pagrįstai gali būti laikomi juridiniais faktais.

ABĮ 20 str. 1 d. 1 p. numato, kad bendrovės įstatai gali būti pakeisti tik VAS sprendimu. Kaip matyti, įstatyme numatyti teisiniai padariniai – įstatų pakeitimai – gali atsirasti tik esant juridiniam faktui – VAS sprendimui dėl jų pakeitimo. Iš esmės įstatų pakeitimams pakanka tai numatančio VAS sprendimo priėmimo, tačiau neretas atvejis, kai įstatuose, nustatančiuose jų keitimo tvarką⁵⁸, būna numatytas dar vienas juridinis faktas - teisinė įstatų pakeitimų registracija, su kuria įstatai sieja jų pakeitimų įsigaliojimą. Susidaro situacija, kai tam tikrų padarinių atsiradimui neužtenka vieno juridinio fakto, o būtini keli. Tokių teisinių faktų sistema, susidedanti iš dviejų ar daugiau susijusių veikslių ar įvykių, dažnai vadinama teisinių faktų sudėtimi⁵⁹. Taigi matome, kad VAS sprendimas ne visada gali sukelti teises pasekmes tiesiogiai; esama situacijų, kai būtina jų sąveika su kitais juridiniais faktais teisinių faktų sudėtyje.

Išsiaiškinus, kad VAS sprendimas yra juridinis faktas, tikslinga yra nustatyti jo vietą juridinių faktų klasifikacijoje. Juridiniai faktai skirstomi pagal keletą kriterijų, tačiau dažniausiai yra pateikiama jų klasifikacija, atsižvelgiant į asmens valios kriterijų. Remiantis juo, yra išskiriami nuo asmens valios priklausomi ir nuo asmens valios nepriklausomi teisiniai faktai⁶⁰. Užsienio teisinėje literatūroje nurodoma, kad toks skirstymas paremtas sąlygų, kurios formuoja faktines prielaidas (t.y. juridinius faktus), priklausomumu nuo išorinių faktų arba nuo asmens ketinimo ir valios⁶¹. Taigi nuo asmens valios priklausomi juridiniai faktai vadinami veiksmais, o nuo asmens valios

⁵⁵ Vaišvila A. Teisės teorija. Trečiasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2009. P. 417.

⁵⁶ Рожкова М.А. Юридические факты в гражданском праве // Приложение к ежемесячному журналу «Хозяйство и право». 2006. № 7. P. 3.

⁵⁷ Merryman J. H., Perez-Perdomo R. The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America. Third Edition. Stanford: Stanford University Press, 2007. P. 75-76.

⁵⁸ Pagal ABĮ 4 str. 2 d. 13 p. bendrovės įstatuose turi būti nurodyta jų keitimo tvarka, o minėto str. 7 d. suteikia galimybę šios tvarkos įstatuose apskritai nenurodyti, jeigu ji nesiskiria nuo ABĮ nustatytosios ir apie tai nurodoma pačiuose įstatuose. Šios ABĮ normos yra dispozityvios, nes palieka akcininkams diskrecijos teisę nustatyti įstatuose kitokią jų keitimo tvarką nei numatytoji įstatyme, bet su sąlyga, kad ji neprieštaraus įstatymų imperatyvams.

⁵⁹ Pakalniškis V., Kiršienė J., Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 145.

⁶⁰ Mikelėnas V., Mizaras V., Smaliukas A. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 43.

⁶¹ Korkunov N. M., Hastings W. G. General Theory of Law. Washington: Beard Books, 2000. P. 224.

nepriklausomi juridiniai faktai vadinami įvykiais. Kadangi VAS sprendimo priėmimu yra išreiškiama bendrovės valia siekti tam tikrų teisinių padarinių, pastarieji sprendimai neabejotinai laikytini teisiniais veiksmais, kurie atliekami pačios bendrovės valios pastangomis⁶².

Pagal santykį su teisės normomis, juridiniai veiksmai klasifikuojami į teisėtus ir neteisėtus. Reikšmingiausia teisėtų veiksmų, sukeliančių civilines teises pasekmes, grupė yra sandoriai. Nors sandoris yra dažniausias civilinių teisių ir pareigų atsiradimo pagrindas, aiškaus atsakymo į klausimą, ar VAS sprendimai laikytini sandoriais, nerandame nei teismų praktikoje, nei teisės doktrinoje. Šis klausimas nenagrinėtas ir užsienio valstybių jurisprudencijoje. Įvertinus minėto klausimo aktualumą praktinei šio darbo reikšmei⁶³, manome, kad yra būtina pastarąjį klausimą panagrinėti išsamiau.

CK 1.63 str. 1 d. sandorius apibrėžia kaip asmenų veiksmus, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas. Teisės moksle sandoris apibrėžiamas „kaip privačios valios išreiškimas, skirtas sukurti pageidaujamas teises pasekmes, kurių atsiranda todėl, kad teisė (teisinė tvarka) jas pripažįsta“⁶⁴. Pažymėtina, kad juridinis veiksmas gali būti kvalifikuojamas kaip sandoris, tik jeigu atitinka šiuos požymius⁶⁵: **1)** sandoris yra juridinis faktas, su kuriuo teisė sieja teisinių santykių atsiradimą, pasikeitimą ir pasibaigimą; **2)** sandoris yra laisvos asmens valios aktas; **3)** sandoriu visada sąmoningai siekiama tam tikro teisinio rezultato; **4)** sandoris yra teisėtas veiksmas.

Prieš tai išsiaiškinome, kad VAS sprendimai laikytini juridiniais veiksmais, su kurių buvimu įstatymas sieja tam tikrų teisinių pasekmių atsiradimą. Vadinasi, VAS sprendimų priėmimu yra siekiama teisinio rezultato, o pastarųjų sprendimų priėmimas laikantis įstatymų nustatytų reikalavimų suponuoja jų, kaip teisėtų veiksmų, buvimą. Atsižvelgiant į tai, galime teigti, kad VAS sprendimas atitinka tris iš keturių mūsų nurodytų sandoriui būdingų požymių, išskyrus antrąjį. Mat, antruoju numeriu pažymėto požymio pritaikomumas VAS sprendimams kelia tam tikrų abejonių. Pastarasis požymis apibūdina sandorį kaip **asmens** valios aktą. Įstatymai nepateikia termino „asmuo“ sąvokos, tačiau CK išskiria fizinius asmenis (toliau – FA) ir JA. Mokomojoje teisinėje literatūroje nurodoma, kad „FA vadinami žmonės, o JA - žmonių sukurti teisiniai dariniai (organizacijos), turintys įstatymų tvarka suteiktą teisinį subjektiškumą“⁶⁶. Akivaizdu, kad VAS neturi teisinio subjektiškumo, nes jis yra JA organas, kuris nėra laikytinas JA. Dėl šios priežasties

---

⁶² JA galėjimas savo veiksmais įgyti teises ir pareigas nėra grindžiamas jo paties valios savybėmis, nes JA neturi nei valios, nei intelekto. Tačiau teisinis JA subjektiškumas, taip pat organizacinis vieningumas lemia tai, kad JA padaliniai veikia ne savo, o JA vardu. Todėl JA civilinėje apyvartoje veikia savarankiškai bei turi atskirą nuo jo dalyvių valią.

⁶³ Praktinė šio darbo reikšmė orientuota į teismų praktikos analizės atlikimą, siekiant išsiaiškinti negaliojančiu pripažinto VAS sprendimo ryšį su tokio sprendimo pagrindu sudaryto sandorio galiojimu ir/ar negaliojimu.

⁶⁴ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės. Monografija. Vilnius: Justitia, 2009. P. 24.

⁶⁵ Mikelėnas V., Mizaras V., Smaliukas A. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 317-318.

⁶⁶ Pakalniškis V., Kiršienė J., Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 150.

VAS sprendimų negalime traktuoti kaip sandorių, nes toks aiškinimas nepagrįstai išplėstų CK 1.63 str. 1 d. įtvirtintą sandorio sampratą.

Analogišką poziciją (kad VAS sprendimas nelaikytinas sandoriu), tik motyvuojant kiek kitu argumentu, yra išsakęs Vilniaus apygardos teismas (toliau – VAT), pateikdamas išaiškinimą, reikšmingą sandorio ir VAS sprendimo skirtumui įtvirtinti: „Sudarant sandorį išreiškiama vieno ar kelių asmenų suderinta valia, ir sukurtos, pakeistos ar panaikintos civilinės teisės ir pareigos galioja ir yra privalomos tik sandorio šalims. Priešingai VAS priimti sprendimai nėra visų ne tik tos bendrovės, bet ir visų dalyvaujančiųjų susirinkime suderinta valia, o pagal įstatymo reikalavimus tam tikro skaičiaus akcininkų valia, kurią įforminus protokolu tampa privaloma ne tik tokių valių išreiškusiems, tačiau ir neišreiškusiems, ir net priešingą valių turintiems akcininkams. Tik dėl vieno iš nurodytų sandorio ir VAS sprendimo skirtumo negalima laikyti, jog susirinkimo sprendimas yra sandoris, nes toks aiškinimas prieštarautų CK 1.63 str. ir 1.64 str. nuostatomis“⁶⁷. Šioje nutartyje VAT atribojo VAS sprendimą nuo sandorio pagal akcininkų suderintos valios nebuvimo kriterijų, tokiu būdu pašalindamas neaiškumą dėl VAS sprendimo teisinio kvalifikavimo. Mūsų nuomone, akcininkų valios suderinamumo nebuvimą neabejotinai galime laikyti kertiniu principu, leidžiančiu paneigti VAS sprendimo tapatumą sandoriui, kuris traktuotinas kaip atskira teisinė kategorija.

Tenka konstatuoti, kad minėta VAT nutartis yra vienintelis teisminės praktikos pavyzdys, aiškiai atribojantis VAS sprendimą nuo sandorio. Deja, LAT, kuriam LR teismų įstatymas⁶⁸ priskiria vienodos bendrosios kompetencijos teismų praktikos, aiškinant ir taikant teisės normas, formavimo funkciją, praktikoje pasigendama teisine argumentacija pagrįstos pozicijos dėl VAS sprendimų teisinio kvalifikavimo. Jo praktikoje galime rasti c. b., kuriose tik fragmentiškai akcentuojamas JA dalyvių susirinkimo sprendimų teisinės prigimties klausimas. Pvz., vienoje c. b.⁶⁹ LAT konstatavo, kad kooperatinių bendrovių dalyvių veiksmai, išreiškiami sprendimo forma, yra specialus ir savarankiškas civilinių teisių ir pareigų atsiradimo, pasikeitimo ir pasibaigimo pagrindas, kuriam, be bendrųjų sandorio charakteristikų, būdingi ir privataus JA vidaus akto bruožai. Viena vertus, šioje byloje LAT lyg ir patvirtino JA dalyvių susirinkimo sprendimus esant sandoriais. Kita vertus, jis tarsi atribojo sprendimus nuo sandorių, išskirdamas sprendimus į savarankišką civilinių teisių ir pareigų atsiradimo, pasikeitimo ir pasibaigimo pagrindų grupę. Neaiškumą kelia ir toje pačioje byloje išsakyta LAT nuomonė, kad tais atvejais, kai yra ginčijami JA organų sprendimai, nepriskirtini prie sandorių, taikytina CK 2.82 str. 4 d. ir joje įtvirtinti sprendimų negaliojimo pagrindai. Kokie JA organų sprendimai, nepriskirtini prie sandorių, ir kokie priskirtini, LAT nedetalizuoja nei šioje, nei vėlesnėse nutartyse, o apie VAS sprendimus, kaip apie

⁶⁷ Vilniaus apygardos teismo civilinių bylų skyriaus (toliau – VAT CBS) 2009-06-04 nutartis c. b. Nr. 2A-582-302/2009.

⁶⁸ LR teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 1994, Nr. 46-851.

⁶⁹ LAT CBS 2009-11-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-513/2009.

specialų ir savarankišką civilinių teisių ir pareigų atsiradimo, pasikeitimo ir pasibaigimo pagrindą, apskritai nekalba. Taigi LAT nei patvirtina, nei paneigia, kad VAS sprendimas laikytinas sandoriu, todėl remtis prieš tai nagrinėta nutartimi, siekiant pagrįsti VAS sprendimo ir sandorio atribojimą, mes negalime.

Kaip turinčią netiesioginį ryšį su mūsų nagrinėjamu klausimu galime išskirti c. b⁷⁰, kurioje kasatorius teigė, kad balsavimas yra akcininko valinis veiksmas, kuriuo siekiama sukurti, pakeisti ar panaikinti civilines teises ir pareigas, o tai atitinka CK 1.63 str. 1 d. įtvirtintą sandorio sąvoką. LAT, oponuodamas kasatoriui, pažymėjo priešingai: „*tai, jog balsavimas yra valinis akcininko veiksmas, dar nėra pagrindas vertinti šį teisinį veiksmap kaip sandorį. <...> Ta aplinkybė, kad balsavimu siekiama tam tikrų teisinių pasekmių, taip pat nėra pagrindas pripažinti nurodytą veiksmap sandoriu. <...> Balsavimas, kaip neturtinės teisės realizavimas, savaime nesukuria civilinių teisių ir pareigų. <...> balsavimas VAS – tai teisiškai reikšmingas JA dalyvio – akcininko elgesys (veiksmas), jam įgyvendinant įstatymo suteiktą neturtinę teisę dalyvauti sprendžiant bendrovės reikalus“.*

Jeigu akcininkų balsavimo teisė, kaip nurodo LAT, laikytina teisiškai reikšmingu veiksmu, kuriuo įgyvendinama jų teisė dalyvauti VAS, tai remiantis ta pačia argumentacija, galime teigti, kad VAS, priimdamas sprendimus, taip pat įgyvendina įstatymų jam suteiktas teises (pvz., teisę keisti įstatus ir kt.), o sprendimų priėmimas laikytinas teisiškai reikšmingu VAS sudarančių akcininkų valios išraiškos aktu. Tokia išvada, manome, yra pagrįsta, nes VAS sprendimas yra ne kas kitas, o pagal įstatymą tam tikro skaičiaus VAS balsavusiųjų akcininkų valia, įforminta VAS protokole. Tam, kad suvoktume sandorio ir VAS sprendimo skirtumą, panagrinėsime praktinę situaciją, kurioje atliksime ne tik JA, bet ir FA, esančių analogiškoje situacijoje, veiksmap teisinį vertinimą.

Tiek JA, tiek FA ketina įsigyti nekilnojamojo turto (toliau – NT) objektą. JA steigimo dokumentuose nurodyta, kad JA dalyvių susirinkimas turi išimtinę teisę priimti sprendimą dėl NT objektų įsigijimo JA nuosavybėn. Atsižvelgiant į tai, minėtas susirinkimas priima sprendimą, kuriame užfiksuojama JA valia įsigyti NT objektą. Tą patį padaro ir FA (nors tai nėra įprastai atliekamas veiksmas): savo sprendimą įsigyti NT objektą išdėsto raštu. JA ir FA priėmus šiuos sprendimus, jie nuosavybės teisių į NT objektą savaime neįgyja. Tam, kad atsirastų šios civilinės teisinės pasekmės, būtinas NT objekto pirkimo-pardavimo sandorio sudarymas su NT objekto pardavėju. Taigi JA dalyvių susirinkimas, savo sprendime suformavęs JA valią įsigyti NT objektą, tame pačiame sprendime paveda JA valdymo organui, pvz., direktoriui, pastarąją valią įgyvendinti. Direktorius minėtą sprendimą pateikia notarui tam, kad pastarasis galėtų įsitikinti JA valios įsigyti NT objektą buvimu. Tai atlikus, direktorius JA vardu pasirašo su NT objekto pardavėju pirkimo-pardavimo sandorį, kurį patvirtina notaras. FA taip pat gali notarui pateikti savo rašytinį sprendimą

---

⁷⁰ LAT CBS 2008-03-03 nutartis c. b. Nr. 3K-3-135/2008.

įsigyti NT objektą, nors jam ir nėra būtina įsitikinti jo valios buvimu, nes FA sudaro NT objekto pirkimo sandorį savo vardu.

Iš šios faktinės situacijos matyti, kad sprendimai, kuriuose įtvirtinama JA ir FA valia įsigyti NT objektą, yra teisiškai reikšmingi, nes jų pagrindu sudaromi NT objekto pirkimo-pardavimo sandoriai. Sprendimuose išreikšta JA ir FA valia įgyvendinama sudarant NT objekto pirkimo-pardavimo sandorį. Tik pastarojo sandorio sudarymas sukelia realias civilines teises pasekmes, t.y. asmenų nuosavybės teisę į NT objektą. *Šios situacijos iliustravimas patvirtina, kad VAS sprendimas ir sandoris yra du skirtingi dalykai⁷¹; VAS sprendimo pagrindu yra sudaromi sandoriai, kurie bendrovei tiesiogiai sukuria civilines teises ir pareigas. Atitinkamai tokiems sprendimams nėra taikytinos ir bendruosius sandorių negaliojimo pagrindus reglamentuojančios CK nuostatos.*

Tai, kad VAS sprendimas nelaikytinas sandoriu, dar nereiškia, kad jis negali tiesiogiai sukelti civilinių teisinių pasekmių. CK 1.136 str. numato, kad civilinės teisės ir pareigos atsiranda ir iš kitų juridinių faktų, kurie nėra sandoriai. Todėl galimi atvejai, kuomet civilinės teisės ir pareigos atsiranda, pasikeičia ar pasibaigia VAS sprendimo pagrindu. Pvz., VAS sprendimu bendrovė įgyja teisę supirkti savas akcijas, arba akcininkai praranda pirmumo teisę įsigyti naujai išleistų akcijų.

Apibendrinant galime teigti, kad VAS sprendimas yra teisiškai reikšmingas akcininkų valios išraiškos aktas, kuris gali būti laikomas savarankišku civilinių teisių ir pareigų atsiradimo, pasikeitimo ir pasibaigimo pagrindu. Atitinkamai išskirtini šie VAS **sprendimo ir sandorio skirtumai:**

- sandoriais laikytini **asmenų veiksmai**, kuriais siekiama civilinių teisinių pasekmių, o VAS sprendimus priima ne asmuo, o **JA organas** (VAS), kurio iš esmės negalima tapatinti su pačiu JA;
- sudarant sandorį **išreiškiama vieno ar kelių asmenų suderinta valia**, ir sukurtos, pakeistos ar panaikintos civilinės teisės ir pareigos galioja ir yra **privalomos tik sandorio šalims**; VAS priimti sprendimai nėra dalyvaujančiųjų susirinkime suderinta valia, o **pagal įstatymo reikalavimus tam tikro skaičiaus akcininkų valia**, kurią įforminus protokolu tampa **privaloma ne tik tokią valią išreiškusiems, tačiau ir neišreiškusiems, ir net priešingą valią turintiems** akcininkams;
- VAS **sprendimo pagrindu sudaromi** bendrovės **sandoriai**;
- VAS **sprendimo negaliojimas** reglamentuojamas specialiomis teisės normomis, kurios **skiriasi nuo sandorių negaliojimą** reglamentuojančių taisyklių.

***

Apibendrinami pirmąjį darbo skyrių, galime teigti, kad privalomo bendrovės valią formuojančio organo – VAS - kompetencija apima išimtinai tik tuos klausimus, kurių sprendimu labiausiai yra (ar turi būti) suinteresuoti bendrovės savininkais esantys akcininkai.

---

⁷¹Bartkus G. Juridinių asmenų organai ir jų kompetencija. 2007. Prieiga per internetą: http://www.jbblegal.lt/upload/doc/lt/Gintautas_juridiniai_asmenys_2007_10_22.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-13.

Privalu įsiminti, kad pastabų dėl protokole išdėstytų faktų pateikimo nereikėtų tapatinti su VAS sprendimų, įformintų protokole, ginčijimu, nes VAS sprendimai yra ginčijami, siekiant juos pripažinti negaliojančiais įstatyme numatytais pagrindais, o pastabos dėl VAS protokolo teikiamos, siekiant pašalinti ir/ar ištaisyti formalius protokolo turinio trūkumus.

Pažymėtina, kad VAS sprendimas nelaikytinas sandoriu, nes VAS sprendimas yra teisiškai reikšmingas VAS sudarančių akcininkų valios išraiškos aktas, kuris gali būti laikomas tiek savarankišku civilinių teisių ir pareigų atsiradimo, pasikeitimo ir pasibaigimo pagrindu, tiek pagrindu atskiriems bendrovės sandoriams sudaryti. Atitinkamai tokiems sprendimams nėra taikytinos ir bendruosius sandorių negaliojimo pagrindus reglamentuojančios CK nuostatos, nes VAS sprendimų negaliojimas reglamentuojamas specialiomis teisės normomis (CK 2.82 str. 4 d.).

2. VAS SPRENDIMŲ NEGALIOJIMO ĮSTATYMINIAI PAGRINDAI

Remiantis CK 2.82 str. 4 d. ir ABĮ 19 str. 10 d. nuostatomis, bendrovės VAS sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu esant šiems pagrindams, jeigu: **a)** jis prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms; **b)** jis prieštarauja JA steigimo dokumentams; **c)** jis prieštarauja protingumo ar sąžiningumo principams; **d)** juo pažeidžiamos kreditorių teisės ir teisėti interesai. Šis sąrašas, anot CK komentatorių, negali būti pakeistas bei papildytas kitų įstatymų, išskyrus kitus pagrindus, kuriuos nustato CK⁷². Taigi VAS sprendimų negaliojimo pagrindus reglamentuoja išimtinai CK normos.

Verta pažymėti, kad vienose užsienio valstybėse VAS sprendimų negaliojimo pagrindų teisinis reglamentavimas savo detalumu ir apimtimi yra panašus į nustatytąjį Lietuvoje, kitose – skiriasi labiau. Pvz., Estijoje⁷³, Rusijoje⁷⁴, Islandijoje⁷⁵, Norvegijoje⁷⁶, Danijoje⁷⁷, Čekijoje⁷⁸ apsiribojama siauru negaliojimo pagrindų sąrašo nustatymu, apimančiu akcininkų sprendimų prieštaravimą įstatymų normoms ir steigimo dokumentams. Prancūzijoje⁷⁹ VAS sprendimų negaliojimas siejamas su pažeidimais tokių komercinio kodekso reikalavimų, kurie nustato išimtinę VAS kompetenciją, susirinkimo darbotvarkės parengimą ir jos papildymą, akcininkų teisę susipažinti su VAS dokumentais, VAS kvorumą, VAS dalyvaujančių akcininkų registravimą, o Lenkijoje⁸⁰ - su jų prieštaravimu bendrovės vidaus aktams ar gerai praktikai, taip pat su jų žalingumu bendrovės interesams ar akcininkų padėties pabloginimu. Antai, kitose valstybėse įstatymai numato kur kas detalesnį ir ilgesnį negaliojimo pagrindų sąrašą. Pvz., Slovėnijos⁸¹ įstatymai, be prieš tai minėtų pagrindų, nurodo akcininkų sprendimų negaliojimą, jeigu jie prieštarauja kreditorių teisėms ar viešajam interesui, gerai moralei ar viešajai tvarkai. Šios valstybės, taip pat Vokietijos⁸² įstatymai, be kita ko, atskirai reglamentuoja akcininkų sprendimų, kuriais buvo renkami bendrovės organų nariai, skirstomas pelnas, didinamas įstatinis kapitalas ar tvirtinamas metinis pranešimas, negaliojimo pagrindus. Latvijoje⁸³ taip pat kur kas daugiau išdėstomi akcinių bendrovių VAS sprendimų negaliojimo pagrindai, jų išvardijama net devyni. Pvz., sprendimų prieštaravimas bendrovės veiklos tikslams, viešajam interesui ar gerai moralei,

⁷² Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 186.

⁷³ Estijos KK 178 str. 1 d., 302 str.

⁷⁴ Rusijos ABĮ 49 str. 7 d.; Rusijos RABĮ 43 str. 1 d.

⁷⁵ Islandijos ABĮ 96 str.

⁷⁶ Norvegijos Karalystės akcinių bendrovių įstatymo (toliau – Norvegijos ABĮ) 5-22 str.

⁷⁷ Danijos Karalystės uždarytųjų akcinių bendrovių įstatymo (toliau – Danijos UABĮ) 36 str. 1 d.; Danijos Karalystės akcinių bendrovių įstatymo (toliau – Danijos ABĮ) 81 str. 1 d.

⁷⁸ Čekijos KK 131 str. 1 d.

⁷⁹ Prancūzijos KK L225-121 str.

⁸⁰ Lenkijos Respublikos komercinės partnerystės ir bendrovių kodekso (toliau – Lenkijos KPBK) 249 str. 1 d.

⁸¹ Slovėnijos BĮ 390 str. – 401 str.

⁸² Vokietijos ABĮ 250 str. – 257 str.

⁸³ Latvijos KĮ 286 str.

trečiųjų asmenų teisių pažeidimas, akcininkams neteisėtai neleista dalyvauti VAS, neleista susipažinti su sprendimų projektais, susirinkimo protokolais ir t.t. Gan detalų VAS sprendimų negaliojimo pagrindų sąrašą, į kurį įtraukti prieš tai minėti negaliojimo pagrindai, pateikia ir Vokietijos akcinių bendrovių įstatymas⁸⁴.

Pažymime, kad minėtų valstybių teisinis reglamentavimas turi vieną bendrą bruožą, skiriančią jį nuo nustatytojo Lietuvoje: jame yra numatytas baigtinis sprendimų negaliojimo pagrindų sąrašas. Kiti reglamentavimo ypatumai tiek Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse savo esme išlieka panašūs.

Atkreiptinas dėmesys, kad kitaip nei iki 2004 m. galiojusioje ABĮ redakcijoje⁸⁵, dabartiniame teisiniame reguliavime atskiro VAS sprendimų negaliojimo pagrindų reglamentavimo nebeliko. Tačiau galimybės ginčyti VAS sprendimus dėl to nė kiek nesumažėjo, nes CK 2.82 str. 4 d. nurodyti abstraktūs pagrindai apima visus anksčiau galiojusioje ABĮ redakcijoje numatytus negaliojimo pagrindus. Tai gali patvirtinti išnagrinėtų c. b. statistiniai rodikliai, kurie rodo bylų dėl JA organų sprendimo teisėtumo skaičiaus augimą⁸⁶, todėl galima daryti išvadą, kad atitinkamai auga ir VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais bylų skaičius.

Pažymime, kad c. b. skaičiaus augimas rodo būtinumą tinkamai aiškinti ir taikyti teisės normas, reglamentuojančias VAS sprendimų negaliojimo pagrindus. Kita vertus, pastarųjų teisės normų tinkamo aiškinimo ir taikymo svarbą lemia dvejopa VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais instituto paskirtis. *Pirma*, suteikiant teisę ginčyti tokius nutarimus, siekiama apginti suinteresuotų asmenų, kurių teisės buvo pažeistos VAS nutarimais, interesus, taip pat viešąjį interesą. *Antra*, šis institutas taip pat skirtas apsaugoti bendrovę ir už ginčijamų nutarimų priėmimą balsavusių akcininkų interesus. Todėl sprendžiant ginčus dėl VAS nutarimų pripažinimo negaliojančiais būtina atsižvelgti į abejus šio instituto tikslus ir siekti akcininkų ir bendrovės interesų pusiausvyros⁸⁷.

Teismai, nagrinėdami bylas dėl VAS sprendimo negaliojimo, dažnai neapsiriboja VAS sprendimų vertinimu vieno negaliojimo pagrindo aspektu – jie sprendimų teisėtumą vertina, remdamiesi keliais įstatyme numatytais pagrindais (*past.* jeigu ieškovas savo reikalavimą pripažinti VAS sprendimą negaliojančiu grindžia keliais įstatyme numatytais pagrindais). Todėl, nagrinėjant teismų praktiką, neretai būna sunku atriboti, kokiais motyvais vadovaujantis VAS sprendimas pripažįstamas negaliojančiu vienu ar kitu pagrindu. Mes, siekdami VAS sprendimų negaliojimo instituto analizės aiškumo, kiekvieno sprendimų negaliojimo pagrindo taikymo praktinius aspektus

⁸⁴ Vokietijos ABĮ 241 str. ir 243 str.

⁸⁵ ABĮ 31 str. 1 d. 2000-07-13 įstatymo redakcija // Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914.

⁸⁶ Nacionalinės teismų administracijos duomenimis 2005 m. pirmosios instancijos teismuose baigtos 155 c. b. dėl JA organų sprendimų teisėtumo, 2006 m. – 202, 2007 m. – 219, 2008 m. – 246, 2009 m. – 290, 2010 m. – 356 bylos. Prieiga per internetą: <http://www.teismai.lt/lt/teismai/teismai-statistika/>; prisijungimo laikas: 2012-02-06.

⁸⁷ LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-878/2002; LAT CBS 2003-06-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-650/2003.

pabandysime aptarti atskirai, pateikdami, mūsų nuomone, svarbiausius teisinės praktikos pavyzdžius.

2.1. Sprendimų prieštaravimas imperatyvioms įstatymų normoms

Kaip nurodo CK komentatoriai, sąvoką „prieštaravimas imperatyvioms įstatymų normoms“ reikia aiškinti vadovaujantis CK 1.80 str. nuostatomis, taip pat atsižvelgti į tai, kad šiuo atveju nustatomas sprendimo turinio (o ne jo priėmimo procedūros) ir imperatyvios įstatymų normos santykis⁸⁸. CK 1.80 str. reglamentuoja imperatyvioms įstatymų normoms prieštaraujančio sandorio negaliojimą. Įstatymų leidėjas, įtvirtindamas VAS sprendimų ir sandorių negaliojimą, esant jų prieštaravimui įstatymų imperatyvams, nedetalizavo sąvokos „imperatyvioms įstatymų normoms“. Tačiau šios sąvokos reikšmę galima nustatyti, remiantis teisės doktrina ir teismų praktika.

Teisės teorijoje imperatyvus teisės normos pobūdis aiškinamas kaip siekis pastarąja teisės norma „detaliai ir smulkmeniškai reguliuoti visuomeninio santykio dalyvių elgesį“⁸⁹. Tai reiškia, kad teisinio santykio, kuris reguliuojamas imperatyvia teisės norma, „dalyviams neleidžiama jokia elgesio saviveikla ir nukrypimai nuo teisinių imperatyvų“⁹⁰. Čia galioja principas: viskas, kas nėra tiesiogiai leista įstatymo, draudžiama⁹¹. Taigi imperatyvi nuostata reiškia, kad teisės subjektas pats negali pasirinkti kitokio elgesio varianto, o privalo elgtis taip, kaip nustato imperatyvi teisės norma⁹². Pasak LAT⁹³, kai teisės normoje nėra aiškiai lingvistinėmis priemonėmis išreikšto imperatyvo, sprendžiant dėl normos imperatyvumo, įvertinami tam tikros teisės normos tikslai, objektas ir interesai, kuriuos ji gina, taip pat jos sisteminiai ryšiai su kitomis normomis. LAT⁹⁴ nurodo, kad imperatyvios teisės normos yra nustatomos, siekiant apsaugoti visos visuomenės interesus, viešąją tvarką, todėl turi būti pakankamas pagrindas teigti, kad pamatinis visuomenės interesas reikalauja, neatsižvelgiant į konkrečią situaciją, konstatuoti formalų teisės normos pažeidimą.

Imperatyvios normos būdingos viešosios teisės šakoms, tačiau jų esama ir civilinėje teisėje. Jas gali nustatyti ne tik LR Seimo priimtas įstatymas, bet ir tam tikros tarptautinės sutartys ar LR tiesiogiai taikytini ES teisės aktai⁹⁵. Be to, įstatymo sąvokos „imperatyvioms įstatymų normoms“

⁸⁸ Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 186.

⁸⁹ Vaišvila A. Teisės teorija. P. 201.

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ Ten pat.

⁹² Pranckevičius A., Pumputienė R. Sandorių negaliojimo pagrindai ir pasekmės (1) // Juristas. 2005, Nr. 4. P. 6.

⁹³ LAT CBS 2010-11-30 nutartis c. b. Nr. 3K-3-480/2010.

⁹⁴ LAT CBS 2004-01-26 nutartis c. b. Nr. 3K-3-60/2004.

⁹⁵ Mikelėnas V., Mizaras V., Smaliukas A. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 346-347.

nerieketų suprasti per siauriai: VAS sprendimas taip pat gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu prieštarauja poįstatyminiam teisės aktui, neatitinkančiam įstatymo nustatytų imperatyvų⁹⁶.

Pažymėtina, kad VAS sprendimų ginčijimas dėl prieštaravimo imperatyvioms įstatymų normoms yra bene dažniausiai Lietuvos teismų praktikoje minimas VAS sprendimų negaliojimo pagrindas. Remiantis teismų praktikos analizės duomenimis, dažniausiai yra konstatuojamas VAS sprendimų prieštaravimas ABĮ nuostatoms, žymiai rečiau - kitų teisės aktų imperatyvams. Teismuose reiškiami reikalavimai dėl VAS sprendimo negaliojimo dažniausiai grindžiami prieštaravimu ABĮ nuostatoms, reglamentuojančioms VAS sušaukimo, pravedimo ar sprendimų priėmimo tvarką. Šios normos iš esmės nustato VAS sprendimų priėmimo procedūrą plačiąja prasme⁹⁷ ir nieko bendro neturi su reikalavimais sprendimų turiniui. Prieš tai buvome minėję, kad VAS sprendimo prieštaravimo imperatyvioms įstatymų normoms atveju turi būti nustatomas sprendimo turinio (o ne jo priėmimo procedūros) ir imperatyvios įstatymų normos santykis. Deja, teismų praktikoje neretas atvejis, kai teismai pripažįsta VAS sprendimą negaliojančiu dėl imperatyvių procedūrinių ABĮ normų pažeidimo⁹⁸.

Manome, tokios teisminės praktikos susiformavimui didelės įtakos galėjo turėti iki 2004 m. galiojusioje ABĮ redakcijoje įtvirtintų negaliojimo pagrindų taikymas VAS sprendimų ginčijimui. Šie pagrindai numatė VAS sprendimų nuginkijimo galimybę, esant nustatytam jų priėmimo procedūros pažeidimui⁹⁹. Atsižvelgiant į tai, VAS sprendimas, priimtas pažeidžiant imperatyvias ABĮ normas, reglamentuojančias tokių sprendimų priėmimą, pagrįstai galėjo būti pripažintas negaliojančiu, nes tokią galimybę numatė tuo metu galiojęs ABĮ. Tuometinėje LAT praktikoje taip pat buvo aiškiai nurodoma, jog VAS nutarimas gali būti pripažintas negaliojančiu tik tuo atveju, jeigu buvo pažeistos ABĮ imperatyvios normos, reglamentuojančios susirinkimo sušaukimą, pravedimą ar nutarimų priėmimą, šis pažeidimas pažeidė ieškovo interesus arba viešą interesą ir pažeidimo padarinių negalima pašalinti niekaip kitaip, kaip tik pripažįstant nutarimus negaliojančiais¹⁰⁰.

Nuo 2004 m. įsigaliojus naujai ABĮ redakcijai¹⁰¹, atskiro VAS sprendimų negaliojimo pagrindų reglamentavimo nebeliko, taigi neliko ir atskirų pagrindų, kuriems esant VAS sprendimas galėjo būti pripažintas negaliojančiu dėl priėmimo procedūros pažeidimų. Tačiau teismų praktika iš esmės nesikeitė. Teismai vertino ir iki šiol vertina VAS sprendimų priėmimo tvarkos (t.y.

⁹⁶ Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos (toliau – CK pirmos knygos komentaras). Vilnius: Justitia, 2001. P. 183.

⁹⁷ Plačiąja prasme VAS sprendimų priėmimo procedūra apima ne tik pačio sprendimo priėmimą (pvz., balsuojant), bet ir VAS, kuriame toks sprendimas priimamas, sušaukimą ir jo pravedimą.

⁹⁸ LAT CBS 2006-09-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-483/2006; LAT CBS 2008-03-03 nutartis c. b. Nr. 3K-3-135/2008; LAT CBS 2009-02-11 nutartis c. b. Nr. 3K-3-10/2009; VAT CBS 2008-10-31 nutartis c. b. Nr. 2A-895-186/2008.

⁹⁹ ABĮ 31 str. 1 d. 1, 3, 5 p. 2000-07-13 įstatymo redakcija // Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914.

¹⁰⁰ LAT CBS 2001-09-24 nutartis c. b. Nr. 3K-3-856/2001; LAT CBS 2003-11-05 nutartis c. b. Nr. 3K-3-918/2003.

¹⁰¹ ABĮ 2003-12-11 redakcija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574.

procedūros) pažeidimus, remdamiesi tiek imperatyviosiomis ABĮ normomis, tiek ir steigimo dokumentų nuostatomis ir sąžiningumo ar protingumo principais. Tam, manome, įtakos turėjo dvi praktinę reikšmę turinčios aplinkybės. Visų pirma, faktas, kad VAS sprendimų prieštaravimas imperatyvioms įstatymų normoms gali būti vertinamas išimtinai turinio aspektu, neužkerta kelio VAS procedūros pažeidimo vertinti kaip prieštaraujančio bendrovės steigimo dokumentams ar protingumo ir sąžiningumo principams¹⁰². Visų antra, steigimo dokumentuose reglamentuota VAS sušaukimo, pravedimo ar sprendimų priėmimo tvarka dažnai nesiskiria nuo ABĮ numatytosios, todėl steigimo dokumentų pažeidimas kartu gali reikšti ir ABĮ pažeidimą, arba atvirkščiai.

Atsižvelgiant į tai, kad, anot CK komentatorių, aptariamasis VAS sprendimų negaliojimo pagrindas turėtų būti taikomas sprendimo turiniui, o ne jo priėmimo procedūrai, todėl VAS sušaukimo, pravedimo ir sprendimų priėmimo tvarkos pažeidimų vertinimas turėtų būti atliekamas remiantis steigimo dokumentų nuostatomis ir sąžiningumo ar protingumo principais, teismų praktikos pavyzdžius dėl VAS procedūros pažeidimo įtakos sprendimo teisėtumui nagrinėsime kitose šio darbo dalyse, aptardami likusius VAS sprendimo negaliojimo pagrindus. Manome, kad tokiu būdu bus išlaikytas šio darbo sistemiškumas, tinkamai atskleisti darbo uždaviniai ir išvengta nereikalingų pasikartojimų.

Tęsiant VAS sprendimo negaliojimo pagrindo „prieštaravimas imperatyvioms įstatymų normoms“ nagrinėjimą, reiktų pabrėžti, kad teismų praktikos pavyzdžių, kuomet VAS sprendimo turinys pripažįstamas prieštaraujančiu imperatyvioms ABĮ nuostatomis, esama labai mažai. Taip yra todėl, kad tokio pobūdžio bylose dažniausiai yra nustatomas procedūrinių ABĮ normų pažeidimas. Kita vertus, ABĮ, kaip privatinės teisės aktas, turi kur kas daugiau dispozityvių teisės normų negu imperatyvių, todėl VAS sprendimo prieštaravimas ABĮ imperatyvams mažiau tikėtinas. Taigi išskirtini tik keli atvejai, kuriuos dalinai galime laikyti teismų praktikos pavyzdžiais, parodančiais VAS sprendimo turinio vertinimą imperatyviųjų ABĮ normų kontekste.

➤ ***VAS sprendimas pažeidžia ABĮ įtvirtintą akcininkų pirmumo teisę įsigyti naujai išleistų bendrovės akcijų.*** Pvz., vienoje c. b.¹⁰³ LAT konstatavo, kad VAS, priimdamas nutarimą naujai išleidžiamas akcijas parduoti vienam akcininkui, turinčiam apie 90 procentų akcijų, pažeidė kitų akcininkų teises, nes balsavime leido dalyvauti minėtam akcininkui, todėl smulkiųjų akcininkų įstatymine teise pirmumo teise įsigyti bendrovės išleidžiamų akcijų tapo deklaratyvi.

➤ ***VAS sprendimas pažeidžia ABĮ įtvirtintą akcininkų teisę gauti dividendus.*** Pvz., c. b.¹⁰⁴ ginčytas VAS sprendimas dėl pelno paskirstymo, kuriuo valdybos nariams buvo išmokėtos

---

¹⁰² Anot CK antros knygos komentaro autorių, VAS sprendimo prieštaravimas steigimo dokumentams ir protingumo ir sąžiningumo principams gali būti vertinamas sprendimo turinio ir jo priėmimo procedūros aspektu (-Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 186).

¹⁰³ LAT CBS 2002-05-23 nutartis c. b. Nr. 3K-7-471/2002.

¹⁰⁴ LAT CBS 2002-05-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-791/2002.

tantjemos, tačiau nebuvo priimtas nutarimas dėl dividendų išmokėjimo akcininkams. LAT konstatavo, kad neskyrus grynojo pelno dividendams, negalėjo būti išmokamos tantjemos, todėl panaikino žemesnės instancijos teismų sprendimus ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui (toliau – I inst. teismas), kad būtų išsiaiškintas dividendų išmokėjimo klausimas.

➤ *VAS sprendimas pažeidžia ABĮ įtvirtintą VAS kompetenciją.* Pvz., c. b.¹⁰⁵ ieškovas nurodė, kad VAS sprendimo punktas, suteikiantis valdybos pirmininkei įgaliojimus pasirašyti visus pirkimo-pardavimo sandorio dokumentus, turi būti pripažintas negaliojančiu, nes VAS peržengė savo kompetencijos ribas - pagal tuo metu galiojusio ABĮ nuostatas teisę sudaryti bendrovės sandorius turėjo administracijos vadovas arba jo įgaliotas asmuo. LAT, atmesdamas ieškovo reikalavimą, konstatavo, kad VAS turi teisę ne tik nustatyti bendrovės valdymo organų struktūrą, bet ir įstatymo nustatytose ribose spręsti jų kompetencijos klausimus, todėl gali nuspręsti, kuriam iš bendrovės valdymo organų pavesti sudaryti bendrovės vardu tam tikrą konkretų sandorį.

Pateikti pavyzdžiai turi vieną bendrą bruožą. Juose VAS sprendimų turinio neteisėtumas (arba galimas neteisėtumas) siejamas su tam tikrų ABĮ procedūrinių normų (kurios nebūtinai yra susijusios su VAS sušaukimo, pravedimo ir sprendimų priėmimo tvarkos nustatymu) pažeidimu, kaip antai: pirmuoju atveju pažeista sprendimo priėmimo tvarka dėl pirmumo teisės įsigyti bendrovės išleidžiamų akcijų atšaukimo visiems akcininkams, leidžiant balsuoti tam akcininkui, kuriam suteikiama teisė įsigyti akcijų emisiją; antruoju atveju – pelno paskirstymo tvarka; trečiuoju atveju – VAS kompetencija priimant sprendimus. Darytina išvada, kad VAS sprendimų turinio neteisėtumą gali lemti ir ABĮ įtvirtintų procedūrinių teisės normų pažeidimai. Tokia išvada, mūsų nuomone, sukelia dar didesnę painiavą, atribojant VAS sprendimų turinio ir jų priėmimo procedūros prieštaravimą imperatyvioms įstatymų normoms.

Žinoma, VAS sprendimas gali pažeisti ne tik ABĮ, bet ir kitų įstatymų imperatyvias nuostatas. Tačiau teismų praktikos analizė rodo, kad reikalavimai dėl VAS sprendimų negaliojimo labai retai grindžiami kitų įstatymų imperatyviųjų teisės normų pažeidimu. Randami tik pavieniai atvejai, kuriuose nagrinėjamas VAS sprendimo turinio atitikimas kitų įstatymų imperatyvams. Kaip pavyzdį galime paminėti c. b.¹⁰⁶, kurioje ieškovė reikalavo pripažinti negaliojančiu VAS nutarimą dėl metinės finansinės atskaitomybės tvirtinimo, nes, anot ieškovės, finansinė atskaitomybė buvo neišsami ir pažeidžianti imperatyvias Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo nuostatas. LAT nurodė, kad įstatymai imperatyviai reglamentuoja įmonių finansinės atskaitomybės dokumentų tvarkymą ir pateikimą VAS svarstyti, o tai savo ruožtu kiekvienam akcininkui suteikia teisę gauti visą objektyvią informaciją apie bendrovės veiklą bei sudaro pagrindą akcininkams priimti pagrįstus ir teisėtus nutarimus. Pasak LAT, žemesnių instancijų teismai to neįvertino ir vien

¹⁰⁵ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000.

¹⁰⁶ LAT CBS 2008-10-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-485/2008.

formaliais pagrindais atmesdami ieškovės reikalavimą dėl VAS nutarimo pripažinimo negaliojančiu, priėmė nepagrįstą sprendimą. Kitoje LAT nagrinėtoje c. b. reikalavimas pripažinti bendrovės akcininko sprendimą negaliojančiu buvo grindžiamas tuo, kad akcininkas nusprendė teikti paramą sau iš parduodamo bendrovei priklausančio turto gautinų pinigų, o tokia parama yra neleidžiama pagal Paramos ir labdaros įstatymą. LAT, išnagrinėjęs bylą, nurodė, kad joje nustatytos faktinės aplinkybės negali būti vertinamos kaip bendrovės parama ar labdara Labdaros ir paramos įstatymo prasme.

Apibendrinant šiame poskyryje nagrinėjamo VAS sprendimo negaliojimo pagrindo analizę, darome išvadą, kad teismų praktikoje randama mažai atvejų, kada VAS sprendimas pripažįstamas negaliojančiu dėl savo turinio neatitikties imperatyvioms įstatymų normoms. Galime tik pasvarstyti, kad tokiu sprendimu galėtų būti laikomas VAS sprendimas leisti bendrovei užsiimti įstatymo draudžiama veikla, parduoti teisinėmis priemonėmis suvaržytą (pvz., areštuotą) bendrovės turtą, patvirtinti teisės aktų reikalavimų neatitinkančią bendrovės finansinę atskaitomybę ir pan. Manome, kad tokie sprendimai neabejotinai būtų pripažinti savo turiniu neatitinkantys įstatymo imperatyvų.

Taigi atsižvelgiant į tai, kad teismai VAS sprendimų atitiktį įstatymų imperatyvams vertina ne tik turinio, bet ir priėmimo procedūros aspektu, tikslinga būtų atsisakyti CK antros knygos komentaro autorių pateikto išaiškinimo, kad šiuo atveju turi būti nustatomas sprendimo turinio, o ne jo priėmimo procedūros ir imperatyvios normos santykis. Be to, svarstyтина galimybė tikslinti šio negaliojimo pagrindo reglamentavimą, aiškiai nurodant, kad VAS sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu jo turinys ar priėmimo tvarka prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms.

2.2. Sprendimų prieštaravimas steigimo dokumentams

Bendrovė savo veikloje privalo vadovautis ne tik įstatymais, bet ir įstatais, kurie laikytini bendrovės steigimo dokumentu¹⁰⁷. Įstatų, kaip steigimo dokumento, svarbą ir reikšmę rodo tai, kad „šiuo dokumentu įtvirtinamas bendrovės kaip JA teisinis statusas“¹⁰⁸. Įstatuose nurodomi bendrovės veiklos tikslai, VAS kompetencija ir sušaukimo tvarka, kiti bendrovės organai, jų kompetencija, skyrimo ir atšaukimo tvarka, įstatų keitimo tvarka bei kitos įstatymo reikalaujamos bei steigėjų (dalyvių) nuožiūra įtraukiamos nuostatos. Taigi įstatuose gali būti bet kurių kitų nuostatų, neprieštarujančių įstatymų imperatyvams, nes, anot LAT, JA įstatų sudarymui taikytinas sutarties laisvės principas leidžia bendrovės įstatuose nusistatyti ir kitokias taisykles¹⁰⁹.

¹⁰⁷ *Past.* JA steigimo dokumentais laikytini steigimo sandoris (steigimo aktas arba steigimo sutartis) ir įstatai (žr. CK 2.46 str. 2 d.).

¹⁰⁸ Mikaloniėnė L. Bendrovės įstatų teisinė prigimtis // Verslo ir teisės aktualijos. 2011, Nr. 6 (2). P. 266.

¹⁰⁹ LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-878/2002.

Kadangi įstatai yra taikomi visą bendrovės gyvavimo laikotarpį, tai bendrovės organų (taigi ir VAS) veikla turi būti pagrįsta juose nurodytų reikalavimų laikymusi. Nesivadovaujant ar netinkamai vadovaujantis minėtų reikalavimų nuostatomis, galimos įvairios neigiamos pasekmės. Vienos iš jų – VAS sprendimų negaliojimas, esant prieštaravimui steigimo dokumentams.

CK komentatoriai nurodo, kad sprendimo prieštaravimas steigimo dokumentams, reiškiantis jo turinio prieštaravimą bet kokioms steigimo dokumentų nuostatomis, apima ir tuos atvejus, kai steigimo dokumentai tiesiogiai draudžia priimti sprendimus tiek dėl turinio, tiek dėl procedūrų¹¹⁰. Taigi VAS sprendimo teisėtumas gali ir turi būti vertinamas, atsižvelgiant tiek į jo turinio, tiek ir į priėmimo procedūros atitiktį steigimo dokumentų nuostatomis. Teismų praktikoje gausu pavyzdžių, kuriuose nagrinėjamas bendrovės steigimo dokumentų pažeidimo klausimas, sprendžiant bylas dėl VAS sprendimų negaliojimo. Dažniausiai pasitaikantys yra VAS sprendimų negaliojimą lemiantys (arba galintys lemti) normų, reglamentuojančių VAS sprendimų priėmimo tvarką, pažeidimai. Atsižvelgiant į tai, toliau aptarsime pagrindinius tokių sprendimų priėmimo procedūros pažeidimus.

➤ ***Neinformavimas arba netinkamas akcininkų informavimas apie šaukiamą VAS.*** Bendrovė, pranešdama apie VAS akcininkams, turi diskrecijos teisę, kurią įgyvendina bendrovės įstatuose nustatyta tvarka. Įstatai gali nustatyti kitokią informavimo apie būsimą VAS tvarką (kuri gali skirtis nuo ABĮ nustatytosios), todėl atsakingi už VAS sušaukimą subjektai privalo jos laikytis, nes jos nesilaikymas lemia akcininko (-ų) nedalyvavimą priimant sprendimus VAS, o tai, savaime suprantama, atima iš akcininkų teisę išreikšti savo valią svarbiausiais bendrovės veiklos klausimais.

Neinformavimas apie šaukiamą VAS konstatuojamas tuomet, kai akcininkui (-ams) apskritai nebūna žinomas VAS sušaukimo faktas dėl to, kad bendrovė nesiima visų įstatuose numatytų veiksmų pranešimams apie šaukiamą VAS išsiųsti, pateikti ir/ar paskelbti. Tad spręsdami informavimo apie VAS klausimą, teismai visada atsižvelgia į bendrovės įstatuose nustatytą VAS sušaukimo tvarką. LAT yra pareiškęs nuomonę dėl situacijų, kai bendrovės įstatai nustato, kad akcininkai turi būti informuojami keliais būdais, tarkim, ir skelbiant spaudoje, ir siunčiant akcininkams registruotus laiškus. Tokiu atveju gali kilti klausimas, ar pvz., paskelbus apie VAS spaudoje, tebėra reikalinga siųsti jiems pranešimus paštu¹¹¹. Atsakymą randame c. b.¹¹², kurioje LAT konstatavo, kad bendrovė pažeidė VAS sušaukimo tvarką, nes nesilaikė bendrovės įstatuose nustatytos tvarkos. Anot LAT, įstatai reikalavo, jog bendrovė taikytų ne vieną iš įstatyme numatytų, o abejus pranešimo apie šaukiamą VAS būdus, t.y. apie šaukiamą VAS ir viešai skelbti, ir asmeniškai informuoti kiekvieną akcininką, todėl nusprendė, kad bendrovė, nepranešusi ieškovui registruotu laišku (ar pasirašytinai įteikiant laišką) apie šaukiamą VAS, pažeidė įstatų nuostatas.

¹¹⁰ Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 186.

¹¹¹ Gradauskaitė J. Visuotinis akcininkų susirinkimas... // ten pat, P. 98-99.

¹¹² LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-878/2002.

Galimos situacijos, kai bendrovė informuoja akcininkus apie šaukiamą VAS, tačiau toks informavimas pripažįstamas netinkamu, nes VAS sušaukimo tvarka įgyvendinama tiksliai nesilaikant įstatų nuostatų, reglamentuojančių pranešimo apie VAS procedūrą. Pvz., pagal susiklosčiusią bendrovėje praktiką akcininkai informuojami žodžiu, nors įstatatai aiškiai nurodo apie šaukiamą VAS skelbti įstatuose nurodytoje spaudoje arba pranešti kiekvienam akcininkui registruotu laišku¹¹³. Kaip netinkamas informavimo būdas taip pat vertintinas informacijos apie VAS paskelbimas skelbimų lentoje¹¹⁴. Netinkamu informavimu pripažįstami ir tokie atvejai, kai įstatų nuostatos nebūna pažeistos, tačiau dėl formalus jų taikymo užkertamas kelias akcininkams būti informuotiems apie VAS. Kaip antai, įstatuose esant nustatytiems alternatyviems informavimo apie VAS būdams, bendrovėje būna susiklosčiusi praktika taikyti tik vieną iš jų, o apie VAS bendrovė praneša akcininkams, pakeisdama įprastą informavimo tvarką. Teismų praktikoje toks pranešimo apie VAS tvarkos pakeitimas vertinamas kaip nesąžiningas bendrovės siekis išvengti akcininkų dalyvavimo VAS¹¹⁵.

Beje, teismų praktikoje galime išskirti ir tinkamo informavimo apie šaukiamą VAS pavyzdžius. Kaip antai, nutarimas sušaukti VAS, įrašytas kito VAS protokole, dalyvaujant visiems balsavimo teisę turintiems akcininkams, laikytinas tinkamu informavimu apie būsimą VAS; anot teismo, preziumuojama, kad VAS protokolas, surašytas VAS išrinkto sekretoriaus ir pasirašytas VAS pirmininko, yra teisingas, atspindintis jame priimtus nutarimus bei visiems akcininkams žinomas¹¹⁶. Tinkamu informavimu taip pat laikytini atvejai, kai bendrovė apie šaukiamą VAS būna informavusi pranešimo pateikimo dieną akcininke buvusią įmonę, kuri iki VAS dienos perleidžia savo akcijas kitai įmonei. Tokiu atveju laikoma, kad bendrovė neturėjo galimybės apie VAS pranešti naujam akcininkui ABĮ ir įstatuose nustatyta tvarka, nes naujasis akcininkas akcijas įsigijo iki susirinkimo likus mažiau dienų nei yra nustatytas išankstinio informavimo apie VAS terminas¹¹⁷.

➤ ***Netinkamas darbotvarkės parengimas arba nesuteikimas akcininkams galimybės su ja susipažinti.*** Informavimo apie šaukiamą susirinkimą tikslas - pranešti akcininkui, kokius klausimus susirinkimas svarstys, kad akcininkas galėtų juos išanalizuoti ir atsakingai pasiruošti įgyvendinti teisę balsuoti¹¹⁸. Siekiant realizuoti šį tikslą, būtina tinkamai parengti darbotvarkę ir suteikti galimybę akcininkams su ja susipažinti, nes kitu atveju galimas VAS sprendimų darbotvarkėje nurodytais arba nenurodytais klausimais pripažinimas negaliojančiais.

¹¹³ LAT CBS 2002-11-25 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1404/2002.

¹¹⁴ LAT CBS 2002-02-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-215/2002.

¹¹⁵ VAT CBS 2011-04-18 nutartis c. b. Nr. 2A-471-115/2011.

¹¹⁶ LapT CBS 2010-05-03 nutartis c. b. Nr. 2A-387/2010.

¹¹⁷ LAT CBS 2002-09-11 nutartis c. b. Nr. 3K-3-964/2002.

¹¹⁸ LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-161/2003.

Vadovaujantis LAT suformuota praktika, pranešime apie VAS būtina tiksliai ir nedviprasmiškai įvardinti, kokie klausimai bus svarstomi VAS, o informacija apie VAS darbotvarkę turi būti aiški ir nekelti abejonių. Antai, vienoje byloje LAT nurodė, kad iš byloje esančio pranešimo matyti, kad minėtas reikalavimas (*past.* dėl darbotvarkės aiškumo ir konkretumo) nebuvo įvykdytas: pranešime tik pažymėta, kad vienas iš svarstomų klausimų bus “dalinis turto pardavimas”, neįvardijant, kad bus svarstomas ne bet kokio, o bendrovės nekilnojamojo turto dalinio pardavimo klausimas. Pasak LAT, toks pranešimo turinys yra dviprasmiškas ir klaidinantis, todėl negalima pripažinti, kad buvo įvykdyti ABĮ reikalavimai¹¹⁹. Kitose bylose LAT kolegija konstatavo, kad pranešime esančios nuorodos į kelių rūšių perleidimo sandorius nesuteikia informacijos akcininkui, kokio sandorio sudarymui, nutraukimui ar pakeitimui šaukiamas VAS¹²⁰, o VAS darbotvarkėje numačius nagrinėjamus "kitus klausimus", jais gali būti "aptariami tik mažai reikšmingi bendrovės veiklai organizaciniai klausimai, nereikalaujantys jų išsprendimo specialaus nutarimo priėmimu"¹²¹.

Nepaisant reikalavimo VAS darbotvarkėje aiškiai nurodyti klausimus, kurie bus nagrinėjami susirinkime, LAT yra pabrėžęs ir tai, jog įstatymas nereikalauja, kad darbotvarkė būtų tokio pačio detalumo kaip ir priimti nutarimai¹²². Analogišką nuomonę yra išreiškęs VAT pridurdamas, kad priešingu atveju būtų apribota akcininkų teisė operatyviai priimti reikiamus sprendimus¹²³. Todėl susirinkimo darbotvarkėi keliamas aiškumo reikalavimas yra siejamas tik su akcininkų galėjimu suvokti sprendžiamų klausimų esmę ir siekimu išvengti jų suklaidinimo.

VAS priimtų sprendimų teisėtumas taip pat priklauso nuo tinkamo darbotvarkės pildymo ir/ar keitimo tvarkos nuostatų laikymosi. LAT yra konstatavęs, kad pranešti akcininkams apie VAS darbotvarkės pasikeitimus yra administracijos vadovo prerogatyva, todėl analizuojant, ar pažeista VAS darbotvarkės pakeitimo tvarka, turi būti vertinami būtent šio subjekto veiksmai¹²⁴. Tinkamai nepranešus apie darbotvarkės pasikeitimus arba nesudarius galimybių su ja susipažinti, ypač kai tai susiję su aktualiais bendrovei ir akcininkui (-ams) klausimais, konstatuojami materialinės teisės normų pažeidimai, kurie gali būti pagrindas pripažinti VAS sprendimus negaliojančiais¹²⁵.

Be to, VAS sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais, jeigu klausimas, dėl kurio buvo priimtas sprendimas, įstatymo nustatyta tvarka nebuvo įrašytas į VAS darbotvarkę¹²⁶. Pvz., LapT nagrinėtoje c. b.¹²⁷ nustatė, kad akcininkai galėjo priimti nutarimus įstatinio kapitalo didinimo

¹¹⁹ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000.

¹²⁰ LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-161/2003.

¹²¹ LAT CBS 1999-05-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-123/1999.

¹²² LAT CBS 2003-06-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-650/2003.

¹²³ VAT CBS 2009-02-27 nutartis c. b. Nr. 2A-304-340/09.

¹²⁴ LAT CBS 2003-03-31 nutartis c. b. Nr. 3K-3-425/2003.

¹²⁵ LAT CBS 2003-11-26 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1128/2003.

¹²⁶ LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-161/2003.

¹²⁷ LapT CBS 2010-05-03 nutartis c. b. Nr. 2A-387/2010.

klausimu, tuo tarpu kitais svarstytais klausimais nutarimai negalėjo būti priimti, nes tai nebuvo aptarta akcininkams iš anksto praneštoje VAS darbotvarkėje, kurioje ties antru darbotvarkės klausimu buvo nurodyta frazė „aukščiau nurodytiems klausimams aptarti“, o „aukščiau“ nurodytas buvo tik vienas klausimas – įstatinio kapitalo didinimas. Antai, kitoje byloje Klaipėdos apygardos teismas (toliau – KlpAT), atsižvelgdamas į tai, kad ieškovas (t.y. akcininkas) nedalyvavo VAS, todėl nebuvo informuotas apie kitą svarstomą klausimą, sprendimą darbotvarkėje nepaskelbtu klausimu dėl bendrovės akcijų pasirašymo sutarties tvirtinimo pripažino negaliojančiu ir pažeidžiančiu ieškovo teises¹²⁸. Svarbu pažymėti ir tai, kad neįtraukimas į VAS darbotvarkę klausimų, kuriuos pasiūlė akcininkas, turintis VAS sušaukimo iniciatyvos teisę, savaime nedaro negaliojančiais šiame susirinkime įstatymų nustatyta tvarka priimtų kitų nutarimų, kurių nagrinėjimas VAS buvo nurodytas iš anksto parengtoje VAS darbotvarkėje¹²⁹.

➤ ***Balsuojama akcijomis, nesuteikiančiomis balsavimo teisės arba tinkamai neįgaliotų asmenų.*** Dalyvaujančiais susirinkime akcininkais galima laikyti tik tuos akcininkus, kuriems balsavimo teise neuždrausta naudotis arba jie yra atstovaujami tinkamai įgaliotų asmenų. Taigi dalyvavimas VAS yra siejamas ne su faktiniu buvimu VAS, bet su galėjimu jame realizuoti turimas balsavimo teises. Anot LAT, dalyvavimo VAS tikslas yra balsuoti, todėl jeigu akcininkas neturi realios galimybės įgyvendinti šią savo teisę, negalima pripažinti, kad jis dalyvauja VAS, nors ir yra į jį atvykęs¹³⁰. Be kita ko, tokiam akcininkui balsavus ir įtakojus sprendimo priėmimą, teismas gali pripažinti tokį VAS sprendimą negaliojančiu, nes už jį balsuota akcijomis, nesuteikiančiomis balsavimo teisės¹³¹.

Pažymėtina, kad laikinai balsavimo teisės nesuteikiančiomis akcijomis laikytinos tokios akcijos, į kurias akcininkų turima nuosavybės teisė būna apribota įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka. Svarbu atkreipti dėmesį, kad laikinas nuosavybės teisių į akcijas apribojimas pats savaime nereiškia, jog kartu apribojama ir jų savininkui suteikiama balsavimo teisė¹³². Esant nutarimui apriboti akcininkų nuosavybės teises į akcijas, jų suteikiamas turtines ir neturtines teises, teismai, sprenddami, ar akcininkų veiksmai nepažeidė nustatytų apribojimų, visų pirma, turi aiškintis šių apribojimų turinį, jų pobūdį, tikslus ir pasekmes¹³³. Tokiu atveju, kai valstybės pareigūno priimto nutarimo, kuriuo ribojamos nuosavybės teisės į akcijas, turinyje nėra įvardijamos konkrečios ribojamos teisės, nenurodomi leidžiami atlikti veiksmai, konstatuotina, kad nutarimu siekiama akcininkui laikinai uždrausti naudotis visomis akcijų suteikiamomis teisėmis (taip pat ir balsavimo

¹²⁸ Klaipėdos apygardos teismo civilinių bylų skyriaus (toliau – KlpAT CBS) 2011-11-24 nutartis c. b. Nr. 2A-925-123/2011.

¹²⁹ LAT CBS 2004-01-07 nutartis c. b. Nr. 3K-3-9/2004.

¹³⁰ LAT CBS 2006-02-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-96/2006.

¹³¹ LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-161/2003.

¹³² LAT CBS 2003-03-31 nutartis c. b. Nr. 3K-3-425/2003.

¹³³ LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-161/2003.

teise)¹³⁴. Kiek kitaip balsavimo teisės ribojimo taikymą aiškina LAT tokiu atveju, kai nuosavybės teisės į akcijas apriboja teismas. Pasak LAT, akcininko teisė balsuoti areštuotomis akcijomis gali būti apribota tik tada, jeigu tai konkrečiai nurodo teismas savo nutartyje areštuoti turtą¹³⁵.

Norime pridurti, kad neturtinė balsavimo teisė gali būti suvaržyta ne tik apribojus (pvz., areštavus) nuosavybės teisę į akcijas. Pastarosios teisės naudojimas taip pat gali būti suvaržytas, įkeitus balsavimo teisę suteikiančias akcijas. Anot LAT¹³⁶, akcininkų balsavimo teisės ribojimai galimi, jei jie specialiai nustatomi teismo procesiniame sprendime dėl akcijų įkeitimo (kai teismo sprendimu priverstinai įkeičiamos akcijos) arba teismo nutartyje dėl įkeistų akcijų kreditoriui perdavimo (kai pradedamas išieškojimas iš įkeisto turto). Priešingu atveju akcijų savininkai turi teisę naudotis jomis, nes įkeistos akcijos išlieka įkaito davėjais esančių akcininkų nuosavybe.

Įdomu tai, kad LAT, aiškindamas balsavimo teisės apribojimus, nustato skirtingus pastarųjų vertinimo kriterijus, kai akcininko nuosavybės teisę į akcijas apriboja valstybės pareigūnas, ir kai tą patį atlieka teismas. Pirmuoju atveju balsavimo teisės ribojimas konstatuojamas net ir tuomet, kai valstybės pareigūnas apskritai neįvardija, kokios konkrečios teisės yra ribojamos; antruoju atveju - tik tuomet, kai toks ribojimas specialiai nurodomas teismo sprendime. Manome, kad tai yra akivaizdus „dvigubų standartų“ taikymas, aiškinant nuosavybės teisių į akcijas ribojimą. Mūsų nuomone, toks aiškinimas neatitinka teisingumo ir sąžiningumo principų, todėl valstybės pareigūno ir teismo taikomas balsavimo teisės ribojimas turėtų būti traktuojamas vienodai.

Svarbu pabrėžti, kad VAS sprendimų galiojimui įtakos turi ir tinkamas akcininkų atstovavimas susirinkime. Pvz., vienoje byloje teismas pabrėžė, kad įmonės vadovo atstovavimas VAS įmonę, kaip akcininkę, neprieštarauja teisei perleisti įgaliojimus kitam asmeniui pagal CK 2.89 str. bei pačiam atstovavimo principui, leidžiančiam veikti pačiam ar per atstovą, todėl nėra būtina atšaukti prieš tai išduotą įgaliojimą kitam asmeniui atstovauti įmonę VAS¹³⁷. Tačiau kai yra apriboti bendrovės vadovo įgaliojimai atlikti tam tikrus veiksmus, šis ne tik pats negali atlikti nurodytų veiksmų, bet ir pavesti, kad tokius veiksmus atliktų atstovas pagal pavedimą¹³⁸.

Atkreiptinas dėmesys, kad ABĮ detalai nereglamentuoja įgaliojimų išdavimo ir jų pateikimo VAS tvarkos¹³⁹. Tačiau iš teismų praktikos galime spręsti, kad kiekvienu konkrečiu turi būti aiškinamasi, ar buvo pateiktas tinkamai įformintas balsavimo teisę suteikiantis įgaliojimas, ar šis įgaliojimas nebuvo panaikintas, ar buvo galimybė bendrovei susipažinti su įgaliojimo originalu ar

¹³⁴ LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-161/2003.

¹³⁵ LAT CBS 2003-03-31 nutartis c. b. Nr. 3K-3-425/2003.

¹³⁶ LAT CBS 2004-07-16 nutartis c. b. Nr. 3K-3-334/2004.

¹³⁷ KlPAT CBS 2010-05-27 nutartis c. b. Nr. 2A-230-460/2010.

¹³⁸ LAT CBS 2008-03-03 nutartis c. b. Nr. 3K-3-135/2008.

¹³⁹ Kiek detaliau įgaliojimų išdavimo ir jų pateikimo VAS klausimas yra aptartas, reglamentuojant akcinių bendrovių, kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, VAS sušaukimo tvarką. Čia ABĮ numato elektroninių ryšių priemonėmis duodamo įgaliojimo ir pranešimo apie jį ypatumus (ABĮ 30² str.), taip pat nurodo, kad tokio įgaliojimo forma, jeigu ji yra nustatyta, turi būti nurodyta pranešime apie VAS sušaukimą (ABĮ 26¹ str. 1 d. 4 p.) ir patalpinta interneto svetainėje (ABĮ 26² str. 1 d. 4 p.).

patvirtinta jo kopija, ar įgaliojimas pateiktas visiems suprantama kalba ir pan. Be abejo, turi būti atsižvelgiama ir į bendrovės veiksmus, t.y. ar ji ėmėsi priemonių įsitikinti akcininko atstovo tinkamumu balsuoti jo vardu, ar VAS metu buvo pasiūlyta pašalinti trūkumus, susijusius su netinkamo įgaliojimo pateikimu. To nepadarius ir neleidus akcininko atstovui dalyvauti VAS, teismas gali konstatuoti, kad įgalioto asmens teisė balsuoti už akcininką buvo suvaržyta formaliai¹⁴⁰. Be kita ko, svarbu akcentuoti, kad, anot LAT, pripažinti negaliojančiais VAS nutarimus, už kuriuos balsavo tinkamo įgaliojimo neturintis asmuo, galima tikrai paties atstovaujamojo prašymu¹⁴¹. Pastebėtina, kad ši LAT pozicija savo esme atitinka CK 1.92 str. įtvirtintą nuostatą, kad sandoris, sudarytas įgaliojimus viršijusio atstovo, gali būti pripažintas negaliojančiu tik pagal atstovaujamojo ieškinį.

➤ **VAS sprendimų priėmimas nesant kvorumo ar pažeidžiant tam tikros balsų daugumos reikalavimą.** VAS gali priimti sprendimus, kai jame dalyvauja akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip $\frac{1}{2}$ visų balsų. Nesant susirinkimo kvorumo, teismas pagrįstai gali konstatuoti, kad tai yra pakankamas pagrindas pripažinti negaliojančiais jame priimtus akcininkų sprendimus. Vienoje savo byloje LAT, atmesdamas kasatoriaus teiginį, kad kvorumo skaičiavimui turi reikšmės atvykusių, bet ne dalyvaujančių akcininkų skaičius, pabrėžė, kad akcininkų atvykimas fizine prasme visiškai neturi reikšmės nustatant kvorumą, kadangi jie negali pasinaudoti savo balsu. Todėl nustatant susirinkimo kvorumą, reikia aiškintis, ar atvykęs į VAS akcininkas gali jame dalyvauti, t. y. ar jis gali balsuoti priimant sprendimus¹⁴². Galėjimas balsuoti šiuo atveju yra susijęs su akcijų, kurios suteikia balsus, turėjimu, nes, kaip yra nurodęs LAT, nustatant bendrą bendrovės akcijų teikiamų balsų skaičių ir VAS kvorumą, akcijos, kurių teikiama balsavimo teise uždrausta naudotis, laikomos nesuteikiančiomis balsų¹⁴³. Matome, kad VAS kvorumas tiesiogiai sietinas su bendrovės akcijų teikiamų balsų skaičiumi, todėl jo buvimui ar nebuvimui taip pat įtakos turi prieš tai mūsų jau nagrinėti atvejai, kai balsuojama akcijomis, nesuteikiančiomis balsų.

Pažymime, kad VAS sprendimų neteisėtumą gali lemti ne tik VAS kvorumo nebuvimas, bet ir sprendimų priėmimas nesant įstatymų arba įstatų¹⁴⁴ reikalaujamos akcijų suteikiamų balsų daugumos. Anot LAT, VAS klausimų sprendimas mažesne balsų dauguma reiškia imperatyviosios įstatymo normos pažeidimą, kuris yra pagrindas VAS sprendimą pripažinti negaliojančiu¹⁴⁵. Todėl nesant reikalaujamos akcininkų balsų daugumos, VAS sprendimas taip pat laikytinas priimtu neteisėtai.

¹⁴⁰ Šiaulių apygardos teismo civilinių bylų skyriaus (toliau – ŠAT CBS) 2010-02-08 nutartis c. b. Nr. 2A-4-124/2010.

¹⁴¹ LAT CBS 2003-06-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-650/2003.

¹⁴² LAT CBS 2006-02-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-96/2006.

¹⁴³ LAT CBS 2003-03-31 nutartis c. b. Nr. 3K-3-425/2003.

¹⁴⁴ *Past.* pagal ABĮ 28 str. 3 d. bendrovės įstatatai gali numatyti ir didesnę nei $\frac{2}{3}$ kvalifikuotą balsų daugumą, reikalingą šio straipsnio 1 dalyje nurodytiems sprendimams priimti, bei didesnę nei $\frac{3}{4}$ balsų daugumą, reikalingą šio straipsnio 2 dalyje nurodytam sprendimui priimti.

¹⁴⁵ LAT CBS 2009-02-11 nutartis c. b. Nr. 3K-3-10/2009.

Aukščiau buvo nagrinėjami procedūrinių normų, nustatytų steigimo dokumentuose, pažeidimai, lemiantys ar galintys lemti VAS priimtų sprendimų negaliojimą. Buvo minėta, kad VAS sprendimas ne tik priėmimo procedūra, bet ir savo turiniu gali neatitikti steigimo dokumentų nuostatų. Praktikoje dažniausiai pasitaikantis atvejis - prieštaravimas steigimo dokumentuose nurodytiems bendrovės veiklos tikslams. Kadangi privataus JA veiklos tikslas yra tenkinti privačius interesus (žr. CK 2.34 str. 3 d.), tai bendrovės pagrindiniai veiklos tikslai sietini su komercinės – ūkinės veiklos vykdymu, kad racionaliai panaudojant visus materialinius, finansinius bei kitus resursus būtų gautas maksimalus pelnas. Atsižvelgiant į tai, savo veikloje bendrovės organai turi veikti tokiu būdu, kad būtų tinkamai rūpinamasi JA gerove ir pasiekti bendrovės tikslai¹⁴⁶.

LAT yra nurodęs, kad įstatymas draudžia priimti sprendimus ir atlikti veiksmus, kurie pažeidžia bendrovės įstatus ar yra priešingi įstatuose nurodytiems bendrovės veiklos tikslams, yra rizikingi, akivaizdžiai nenaudingi ar nuostolingi. Pasak LAT, tokia norma yra imperatyvioji, o jos pažeidimas lemia JA organo priimto sprendimo neteisėtumą¹⁴⁷. Antai, vienoje c. b.¹⁴⁸ LAT konstatavo, kad bendrovės akcininkės sprendimas, kuriuo nutarta parduoti vienintelį turėtą bendrovės nekilnojamąjį turtą už 1,15 mln. Lt pirkėjui UAB „Domus altera“, pervedant 1,075 mln. Lt kainos dalį akcininkei kaip paramą ir 75 tūkst. Lt – bendrovei, prieštarauja bendrovės veiklos tikslui – siekti ekonominės naudos. Aplinkybę, kad gautas lėšas pasisavino akcininkas, LAT laikė neatitinkančia normalios verslo praktikos, nes tokiu turto perleidimu iš esmės buvo siekiama sukelti bendrovės nemokumą.

Atkreiptinas dėmesys, kad VAS sprendimo prieštaravimas bendrovės veiklos tikslams dažniausiai yra siejamas su jo pagrindu sudaryto ar ketinamo sudaryti sandorio ekonominiu nenaudingumu pačiai bendrovei. Tai akivaizdžiai matyti prieš tai minėtoje LAT byloje, kurioje akcininko sprendimo pagrindu sudaryti nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sandoriai pagrįstai buvo pripažinti negaliojančiais kaip prieštaraujantys JA tikslams CK 1.82 str. pagrindu. Kitas puikus to pavyzdys – VAT nagrinėta c. b.¹⁴⁹. Joje teismas konstatavo, jog ieškovė (t.y. bendrovės akcininkė) įrodė, kad priimtas VAS nutarimas dalyje dėl 9000 Lt darbo užmokesčio nustatymo bendrovės direktorei prieštarauja pagrindiniam bendrovės veiklos tikslui – gauti ekonominę naudą iš bendrovės veiklos, nes atsižvelgiant į įmonės veiklos rezultatus, nustatytas direktorės atlyginimo dydis buvo ekonomiškai nenaudingas bendrovei. Matome, kad šioje byloje 9000 Lt darbo užmokesčio direktorei įtvirtinimas, pakeičiant darbo sutarties sąlygas (t.y. sudarant sandorį), akivaizdžiai prieštaravo bendrovės veiklos tikslams.

---

¹⁴⁶ LAT CBS 2005-02-07 nutartis c. b. Nr. 3K-3-16/2005.

¹⁴⁷ LAT CBS 2008-07-14 nutartis c. b. Nr. 3K-3-287/2008.

¹⁴⁸ Ten pat.

¹⁴⁹ VAT CBS 2009-12-28 nutartis c. b. Nr. 2A-1162-56/2009.

Vis dėlto vertėtų pažymėti, kad LAT praktikoje¹⁵⁰ yra išsakyta nuomonė, jog *prieštaravimas JA tikslams savaime nėra siejamas su JA sudaromų sandorių komercine nauda*, išskyrus atvejus, kai įstatymuose ar jų pagrindu sudarytuose steigimo dokumentuose būtų nurodyta pareiga bendrovei sudaryti tik komerciškai naudingus sandorius. Ši pozicija grindžiama nuostata, kad versle negalima garantuoti nei nuolatinio ir stabilaus pelno, nei vien tik naudingų sandorių sudarymo, o jei komerciškai nenaudingus sandorius būtų leidžiama ginčyti, kiltų didelis ekonominis nestabilumas, susidarytų kliūtys egzistuoti pačiai civilinei apyvartai. Anot LAT, sandorių, kurie nepakankamai naudingi JA, jeigu jie nėra akivaizdžiai žalingi, sudarymas ekonomiškai nepalankiomis ar mažiau naudingomis sąlygomis nereiškia neteisėtų veiksmų, nors gali būti ekonomiškai ne taip naudingi, kaip yra įmanoma toje situacijoje. Todėl jei tai nurodyta JA teisnumą apibrėžiančiose teisės normose ar steigimo dokumentuose, *su JA veiklos tikslais gali būti nesuderinamas tik akivaizdus sandorio nenaudingumas, kai tokio sandorio palikimas galioti reikštų aiškų neteisingumą vienai iš sandorio šalių*.

Pažymime, kad bendrovės veiklos tikslams gali prieštarauti ir tokie VAS sprendimai, kuriais nutarta perduoti bendrovės turtą už pernelyg mažą kainą ar nuspręsta prisiimti didelius finansinius įsipareigojimus, viršijančius normalią gamybinę-ūkinę riziką, ir pan. Pvz., LAT praktikoje pripažįstama, kad sprendžiant dėl CK 1.82 str. pagrindu ginčijamo sandorio negaliojimo, privataus JA turto pardavimas už gerokai mažesnę nei rinkos kainą mažina jo pelną ir tai prieštarauja privataus JA tikslui siekti pelno¹⁵¹. Akivaizdu, kad, pardavus turtą esama rinkos kaina, toks prieštaravimas nebūtų nustatytas. Neatitikimu bendrovės veiklos tikslams taip pat nebūtų laikomas VAS sprendimas laiduoti už pagrindinio akcininko paskolą, nes, anot LAT, bendrovės veikla nėra savitiksliis dalykas ir bendrovė gali veikti taipogi ir savo akcininkų naudai¹⁵². Prieštaraujančiu bendrovės veiklos tikslams teismas nepripažintų ir VAS sprendimo bendrovės vardu paimti paskolą, jeigu ieškovas neįrodytų paskolos paėmimo žalingumo pačiai bendrovei¹⁵³.

Iš teismų praktikos pavyzdžių matome, kad nenustačius VAS sprendimų pagrindu sudarytų ar ketinamų sudarytų sandorių akivaizdžios neigiamos įtakos bendrovės tikslui gauti ekonominės naudos, nėra pagrindo teigti, kad toks sprendimas prieštarauja bendrovės veiklos tikslams.

2.3. Sprendimų prieštaravimas protingumo ir sąžiningumo principams

CK 1.5 str. 1 d. nurodo, kad civilinių teisinių santykių subjektai, įgyvendindami savo teises bei atlikdami pareigas, privalo veikti pagal teisingumo, protingumo ir sąžiningumo reikalavimus.

¹⁵⁰ LAT CBS 2011-12-16 nutartis c. b. Nr. 3K-3-511/2011.

¹⁵¹ LAT CBS 2008-06-09 nutartis c. b. Nr. 3K-3-262/2008.

¹⁵² LAT CBS 2002-09-25 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1090/2002.

¹⁵³ LAT CBS 2004-01-07 nutartis c. b. Nr. 3K-3-9/2004.

Matome, kad „civilinio teisinio santykio šalių elgesio vertinimo kriterijai apibrėžti vadovaujantis ne teisės normomis, bet gyvenimo praktikoje nusistovėjusiais protingo, sąžiningo ir teisingo žmogaus elgesio standartais“¹⁵⁴. Be abejonės, šių standartų laikymusi turi būti pagrįstas ir bendrovės, kaip civilinių teisinių santykių subjekto, funkcionavimas, aukščiausiajam jos organui (t.y. VAS) priimant sprendimus. Jų nesilaikant, protingumo ir sąžiningumo principams prieštaraujantys VAS sprendimai gali būti pripažinti negaliojančiais.

Nors CK 1.5 str. neatskleidžia jame įtvirtintų principų¹⁵⁵ turinio, trumpai galime apibūdinti šiuo atveju mums aktualiausiais esančius protingumo ir sąžiningumo principus. Protingumo principas yra bendrasis teisės principas, reikalaujantis, kad asmuo elgtųsi apdairiai, rūpestingai, atidžiai, teisingai ir sąžiningai. Tai reiškia, kad asmens veiksmus konkrečioje situacijoje būtina vertinti pagal racionalaus, protingo asmens (lot. *bonus pater familias*) elgesio adekvačioje situacijoje etaloną¹⁵⁶. Sąžiningumo principas taip pat reikalauja rūpestingo ir teisingo asmens elgesio, pastarąjį vertindamas pagal du kriterijus: objektyvųjį ir subjektyvųjį. Objektyviuoju požiūriu vertinant asmens sąžiningumą, analizuojama, ar asmuo turėjo ką nors žinoti, daryti ar nedaryti, o subjektyviuoju – ar asmuo galėjo ką nors žinoti, daryti ar nedaryti, atsižvelgiant į konkrečias faktines aplinkybes¹⁵⁷. Sąžiningumas apima protingumo ir teisingumo principų reikalavimus, todėl su jau minėtais protingumo ir sąžiningumo principais neatsiejamai yra susijęs ir teisingumo principas. Pažeidus nors vieną iš jų, atitinkamai pažeidžiami ir kiti, nes „teisingumas, protingumas ir sąžiningumas yra neatsiejamai, vienas kitą papildantys asmens tinkamo elgesio požymiai“¹⁵⁸. Todėl teisės doktrinoje ir teismų praktikoje jie aiškinami ir taikomi kartu.

Anot CK komentatorių, protingumo ar sąžiningumo principai gali būti pažeisti tiek turinio, tiek procedūros atžvilgiu¹⁵⁹. Todėl šių principų laikymasis yra vienodai reikšmingas tiek įgyvendinant VAS sprendimų priėmimo procedūrą reglamentuojančias normas, tiek sprendžiant dėl pačių sprendimų turinio. LAT yra nurodęs, kad ABĮ nuostatos, kaip specialiosios normos, „nepaneigia CK 1.5 str. įtvirtintų teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų galiojimo priimamiems akcininkų susirinkimo sprendimams“¹⁶⁰, todėl „bendrovės akcininkai <...> priimdami sprendimus, privalo, be kita ko, užtikrinti, jog priimami sprendimai būtų protingi“¹⁶¹.

Sprendžiant VAS sprendimų atitikimo protingumo ir sąžiningumo principams klausimą, turi būti vadovaujama sąžiningo JA dalyvio (šiuo atveju akcininko) samprata pagal CK 2.50 str. 3 d.

¹⁵⁴ Pakalniškis V., Kiršienė J., Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 78.

¹⁵⁵ *Past.* anot CK komentatorių, 1.5 str. įtvirtintų principų aiškinimas ir taikymas kiekvienu konkrečiu atveju priklauso nuo faktinių bylos aplinkybių (-Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. CK pirmos knygos komentaras. P. 75).

¹⁵⁶ Ten pat, P. 76.

¹⁵⁷ Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. CK pirmos knygos komentaras. P. 77.

¹⁵⁸ Pakalniškis V., Kiršienė J., Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 79.

¹⁵⁹ Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 186.

¹⁶⁰ LAT CBS 2008-12-30 nutartis c. b. Nr. 3K-3-631/2008.

¹⁶¹ LAT CBS 2003-06-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-650/2003.

kriterijus¹⁶². Tai reiškia, kad sąžiningi akcininkai, priimdami sprendimus, turi atsižvelgti į įstatymuose įtvirtintą viešąjį interesą, veikti bendrovės ir kitų akcininkų naudai, užtikrinti adekvataus vykdomai veiklai kapitalo pasirinkimą ir tinkamą JA veiklos formalumų laikymąsi, nevengti atsakomybės prieš kreditorius, jų neklaidinti¹⁶³.

Užsienio valstybių teisiniame reglamentavime netgi esama pavyzdžių, kuriuose tiesiogiai yra nurodomi nesąžiningi akcininkų veiksmai, sukeltantys jų priimtų sprendimų negaliojimą. Kaip antai, Estijos civilinio kodekso bendrojoje dalyje¹⁶⁴ yra numatyta galimybė pripažinti negaliojančiu akcininkų sprendimą, jeigu akcininkas pasinaudoja savo balsavimo teise tam, kad gautų naudos sau ar tretiesiems asmenims JA ar kitų jo akcininkų ar organų narių sąskaita, kai priimtas sprendimas leidžia pasiekti tokį nesąžiningą akcininko tikslą. Analogiška nuostata yra įtvirtinta Slovėnijos ir Vokietijos įstatymuose¹⁶⁵, tik juose papildomai nurodoma, kad toks sprendimas lieka galioti, jeigu atitinkama kompensacija suteikiama kitiems akcininkams už tokio sprendimo priėmimą.

Tam, kad VAS sprendimai savo turiniu neprieštarautų protingumo ir sąžiningumo principams, jie turi būti pagrįsti, pamatuoti, atitikti tiek bendrovės, tiek akcininkų interesus ir faktinę situaciją bendrovėje. Be kita ko, tai reiškia, kad VAS sprendimai, kaip tokie, turi būti teisingi, protingi ir sąžiningi ne tik smulkiųjų, bet ir stambiųjų bendrovės akcininkų bei pačios bendrovės atžvilgiu. Kaip antai, vienoje byloje¹⁶⁶ bendrovės vienintelio akcininko sprendimą, kuriuo jis paskyrė sau 1,075 mln. Lt paramą ir įpareigojo sudaryti bendrovės nekilnojamojo turto perleidimo sandorį, LAT pripažino prieštaraujantį sąžiningumo principui. Teismas konstatavo, kad akcininkas, pasiėmęs kaip paramą didžiąją gautos už parduotą bendrovės turtą kainos dalį, privedė šią įmonę prie bankroto, todėl nurodyti jo veiksmai negalėjo būti laikomi sąžiningais. Matome, kad šioje byloje nagrinėtas akcininko sprendimas buvo priimtas vadovaujantis išimtinai vienintelio bendrovės akcininko interesais, paneigiant pačios bendrovės, kaip atskiro teisės subjekto, interesus.

Antai, kitoje byloje buvo sprendžiamas smulkiųjų ir stambiųjų akcininkų interesų priešpriešos klausimas teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų taikymo aspektu. Byloje¹⁶⁷ buvo ginčijamas VAS sprendimas dėl įstatinio kapitalo didinimo papildomais įnašais. Ieškovas nurodė, kad VAS, kuriame jis atsisakė dalyvauti, priimant ginčijamus sprendimus, buvo pažeisti minėti principai, nes jo akcijų paketas sumažėjo dėl netinkamai nustatytos akcijų emisijos kainos, taip neva su(si)darius galimybę(-ei) kitiems akcininkams įsigyti naujai išleidžiamų akcijų daugiau, negu jų būtų įsigyta už didesnę emisijos kainą. LAT, paneigdamas tokius ieškovo argumentus, pažymėjo, kad vienam iš akcininkų atsisakant dalyvauti didinant bendrovės įstatinį kapitalą ir (vien)

¹⁶² Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 186.

¹⁶³ Ten pat, P. 128-129.

¹⁶⁴ Estijos Respublikos civilinio kodekso bendrosios dalies 38 str. 1 d.

¹⁶⁵ Slovėnijos BĮ 395 str. 2 d. 3 p.; Vokietijos ABĮ 243 str. 2 d.

¹⁶⁶ LAT CBS 2008-07-14 nutartis c. b. Nr. 3K-3-287/2008.

¹⁶⁷ LAT CBS 2008-12-30 nutartis c. b. Nr. 3K-3-631/2008.

dėl šios priežasties įpareigojant VAS nustatyti didesnę akcijų emisijos kainą (negu nominali akcijų vertė), taip neva apsaugant įstatinio kapitalo didinime nedalyvaujančio akcininko interesus, būtų nepagrįstai pažeidžiami įstatinio kapitalo didinime dalyvaujančių akcininkų interesai įsigyti naujų akcijų už mažesnę, t. y. nominalią, kainą. Pasak LAT, tokiu atveju teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principai būtų pažeidžiami įstatinio kapitalo didinime dalyvaujančiųjų akcininkų atžvilgiu. Atsižvelgdamas į tai, LAT padarė išvadą, kad minėti principai, vertinant VAS sprendimų teisėtumą, taikytini ne tik smulkiojo akcininko, bet ir akcinės bendrovės ir jos stambiujų akcininkų atžvilgiu, todėl minėtoje byloje ieškovo ieškinį atmetė.

Pažymėtina, kad teismų praktikoje taip pat laikomasi nuomonės, kad smulkusis akcininkas negali reikalauti bendrovės valdyme teisių daugiau negu jam suteikia turimos akcijos, nes priešingu atveju būtų pažeidžiamos stambiujų akcininkų teisės. Dėl to teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijai negali būti taikomi pažeidžiant ir proporcingumo principą¹⁶⁸.

Nesąžiningais teismų praktikoje pripažįstami ir tokie sprendimai, kuriais nustatomas įmonės veiklos rezultatų neatitinkantis ir atliekamam darbui neadekvatus vadovo atlyginimas¹⁶⁹, taip pat sprendimai, kuriais nusprendžiama išmokėti akcininkams bei įmonės darbuotojams bendrovės veiklos rezultatų neatitinkančias išmokas¹⁷⁰. Pažymime, kad nesąžiningai elgiasi akcininkai ne tik tuomet, kai priima neprotingus, nepagrįstus, kitų asmenų teises pažeidžiančius sprendimus. Neretas atvejis, kai, turėdami nesąžiningų tikslų, jie nesilaiko VAS sprendimų priėmimo procedūros arba pati bendrovė, organizuodama ir vesdama VAS, elgiasi nesąžiningai ir neprotingai akcininkų atžvilgiu. Tam, kad VAS sprendimas būtų pripažintas negaliojančiu kaip prieštaraujantis protingumo ir sąžiningumo principams procedūros aspektu, nepakanka vien konstatuoti jo neatitikimo minėtiems principų reikalavimams. Anot CK komentatorių, būtina dar įvertinti, ar pažeidimai yra esminiai ir ar galėjo turėti reikšmę sprendimo priėmimui¹⁷¹.

Teismų praktikoje dažniausiai protingumo ir sąžiningumo principų reikalavimų neatitinka akcininkų teisės išreikšti savo valią VAS formalus suvaržymas. Pvz., asmeniui, atstovaujančiam akcininką, neleidžiama balsuoti, pateikus įgaliojimo kopiją, o ne originalą (nors susirinkimui pateikiamas kvitas, kad įgaliojimo originalas yra išsiųstas paštu)¹⁷², į patalpas, kur vyksta susirinkimas, neįleidžiami akcininkai ar jų atstovai¹⁷³. Akcininkų teises dalyvauti susirinkime ir balsuoti taip pat suvaržo bendrovės įstatuose esanti nuostata, jog apie šaukiamą VAS gali būti pranešta skelbiant viešai spaudoje, nedetalizuojant, kokiam konkrečiam spaudos leidinyje toks skelbimas bus talpinamas. Tokiu atveju akcininkas atsiduria praktiškai sunkiai realizuojamoje

¹⁶⁸ VAT CBS 2009-06-04 nutartis c. b. Nr. 2A-582-302/2009.

¹⁶⁹ VAT CBS 2009-12-28 nutartis c. b. Nr. 2A-1162-56/2009.

¹⁷⁰ LAT CBS 2009-11-09 nutartis c. b. Nr. 3K-3-486/2009.

¹⁷¹ Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 186.

¹⁷² LAT CBS 2006-09-18 nutartis c. b. Nr. 3K-3-486/2006.

¹⁷³ LAT CBS 2008-03-03 nutartis c. b. Nr. 3K-3-135/2008.

situacijoje, nes jis yra verčiamas skaityti visus leidinius, kas, abejotina, ar įmanoma, ir todėl toks pranešimo būdas negali būti pripažįstamas tinkamu akcininko teisių realizavimo užtikrinimu, atitinkančiu teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus¹⁷⁴.

Protingumo ir sąžiningumo principai reikalauja, kad informavimo apie VAS tvarka užtikrintų galimybę kiekvienam akcininkui realizuoti teisę dalyvauti susirinkime¹⁷⁵. Todėl nesąžiningu bendrovės elgesiu taip pat laikytinas informavimo būdo pakeitimas, ypač, kai yra šaukiamas neeilinis VAS, nes apie jį neinformuoti akcininkai negali iš anksto jo numatyti (kaip eilinio VAS, kuris šaukiamas pasibaigus ūkiniams metams), todėl jų galimybės sužinoti apie VAS sumažėja. Vienoje byloje¹⁷⁶ teismai, atsižvelgę į didelę ieškovui priklausančių akcijų dalį, VAS sprendimo dėl naujos įstatų redakcijos pakeitimą ieškovui nedalyvaujant susirinkime, pakeičiant VAS sušaukimo tvarką ir žinant, kad tokiems įstatų pakeitimams jis nepritarė anksčiau vykusio VAS metu, pripažino nesąžiningu elgesiu.

Minėjome, kad nesąžiningai ir neprotingai akcininkų atžvilgiu gali būti elgiamasi ir tuomet, kai yra priiminėjami sprendimai VAS. Įdomią savo faktinėmis aplinkybėmis bylą¹⁷⁷ nagrinėjo LAT, kurioje buvo ginčijamas VAS sprendimas dėl įstatinio kapitalo didinimo. Šioje byloje teismų nutartimis buvo apribotos visų akcininkų, išskyrus UAB „Novitum“, teisės priimti sprendimą didinti AB „Punktukas“ įstatinį kapitalą, todėl esminis šios bylos klausimas buvo, ar UAB „Novitum“, turėjusi 0,084 procento balsų, galėjo priimti sprendimą didinti AB „Punktukas“ įstatinį kapitalą. LAT, išnagrinėjęs kasacinį skundą, nustatė, kad UAB „Novitum“ turimais balsais buvo priimtas sprendimas padidinti AB „Punktukas“ įstatinį kapitalą, nors pagal ABI tokį sprendimą galėjo priimti kvalifikuota ne mažesnė kaip 2/3 visų susirinkime dalyvaujančių akcininkų akcijų suteikiamų balsų dauguma. LAT atmetė UAB „Novitum“ argumentą, kad jos 217 balsų padidinti bendrovės įstatinį kapitalą reišė, jog už tai buvo balsuota 100 procentų, traktuodamas jį kaip nesąžiningą įstatymo aiškinimą, ir nurodė, kad UAB „Novitum“ nesąžiningai pasinaudojo susidariusia teisine situacija, kai kiti akcininkai laikinai negalėjo pasinaudoti sprendimo teise balsuodami. Atsižvelgdamas į tai, LAT minėtą VAS sprendimą pripažino negaliojančiu.

Iš pateiktų teisminės praktikos pavyzdžių matome, kad formalus VAS procedūros įvertinimas taip pat prieštarauja protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principams. Darytina išvada, kad akcininkų sprendimų turiniui ir jų priėmimo tvarkai negali būti suteikiama absoliuti laisvė, nes jie yra ribojami CK 1.5 str. įtvirtintų visuotinai privalomų teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų. Akivaizdu, kad VAS, kaip bendrovės organas, privalo veikti pagal minėtų principų reikalavimus.

¹⁷⁴ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000.

¹⁷⁵ VAT CBS 2011-04-18 nutartis c. b. Nr. 2A-471-115/2011.

¹⁷⁶ VAT CBS 2010-10-11 nutartis c. b. Nr. 2A-867-492/2010.

¹⁷⁷ LAT CBS 2009-02-11 nutartis c. b. Nr. 3K-3-10/2009.

2.4. Kiti įstatymuose numatyti pagrindai

VAS sprendimai gali pažeisti ne tik akcininko (-ų) ir/ar bendrovės, bet ir kreditorių teises ir teisėtus interesus. Priešingai nei daugumoje užsienio valstybių¹⁷⁸, mūsų šalies įstatymai kaip atskirą VAS sprendimo negaliojimo pagrindą numato kreditorių teisių ir teisėtų interesų pažeidimą. Todėl įstatyme įvirtintą galimybę kreditoriams ginčyti jų teises ir teisėtus interesus pažeidžiančius VAS sprendimus galime laikyti kaip dar vieną priemonę (*past. be actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio ar sulaikymo teisės) kreditorių interesams ginti.

Teismų praktika rodo, kad kreditoriai labai retai inicijuoja teisminį VAS sprendimų ginčijimą. Esama tik keleta bylų, kuriose fragmentiškai nagrinėjamas jų teisių pažeidimo klausimas. Kaip antai, vienoje LAT nagrinėtoje byloje¹⁷⁹ AB „Malsena“ VAS sprendimą, kuriuo valdybai buvo suteikta teisė spręsti dėl bendrovės turto disponavimo, ginčijo ieškovė E. T., kurios naudai buvo įkeistos AB „Malsena“ akcijos, priklausiusios byloje trečiaisiais asmenimis buvusiems AB „Malsena“ akcininkams. Ieškovė E. T. nurodė, kad dėl ginčijamo VAS sprendimo gali sumažėti akcijų vertė, taip pat ir galimybės kreditoriui išsiieškoti sumas iš įkeisto turto, tačiau LAT konstatavo, kad teisės disponuoti bendrovės ilgalaikiu turtu suteikimas valdybai neprieštaravo tiek bendrovės akcininkų, tiek ir ieškovės interesams, nes vien ginčijamu sprendimu, nesant faktiškai atliktų AB „Malsena“ ilgalaikio turto perleidimo sandorių, įkeistų akcijų vertė negalėjo sumažėti, ir dėl to kreditorės teisės į įkeistų akcijų realizavimą iš esmės negalėjo būti suvaržytos. LAT pridūrė, jog tam, kad bendrovė galėtų vykdyti normalią ūkinę veiklą, bendrovės įkeistų akcijų savininkai turi turėti teisę balsuoti priimant VAS sprendimus, tik svarbu, kad toks naudojimas būtų sąžiningas kreditoriaus atžvilgiu.

Atkreipiame dėmesį, kad šioje byloje ieškovė E. T. buvo ne bendrovės, o jos akcininkų kreditorė. Akivaizdu, kad bylą nagrinėję teismai plečiamai traktavo kreditoriaus sąvoką CK 2.82 str. 4 d. kontekste¹⁸⁰, neapsiribodami vien bendrovės kreditoriais. Manome, kad tokia pozicija visiškai pagrįsta, nes suteikia papildomą interesų apsaugą ne tik bendrovės, bet ir jos akcininkų kreditoriams. Be abejo, labiau tikėtina, kad VAS sprendimais gali būti pažeistos bendrovės, o ne kitų asmenų kreditorių teisės, bet galimos situacijos, kai akcininkai, priimdami sprendimą, taip pat kelia grėsmę savo pačių kreditorių interesams (pvz., mažindami akcijų nominalią vertę ir pan.).

LapT nagrinėtoje byloje¹⁸¹ ieškinį dėl bendrovės VAS sprendimų, kuriais buvo keičiamas įstatinio kapitalo dydis, negaliojimo taip pat buvo pareiškę bendrovės akcininko A. Z. (byloje

¹⁷⁸ *Past.* Daugumos užsienio valstybių įstatymai, reglamentuojantys VAS sprendimų ginčijimą, nenumato galimybės kreditoriams ginčyti akcininkų sprendimus, jeigu jie pažeidžia kreditorių teises ir teisėtus interesus.

¹⁷⁹ LAT CBS 2004-07-16 nutartis c. b. Nr. 3K-3-334/2004.

¹⁸⁰ Nei CK 2.82 str. 4 d. norma, nei šios normos komentaras nedetalizuoja kreditoriaus, kaip subjekto, galinčio ginčyti VAS sprendimus, sąvokos.

¹⁸¹ LapT CBS 2011-10-04 nutartis c. b. Nr. 2A-8/2011.

buvusio atsakovu) kreditoriai. Jie teigė, kad minėtas sprendimas pažeidžia jų teisę gauti savo reikalavimų patenkinimą iš ieškovų iniciatyva areštuoto atsakovui priklausančio turto. II inst. teismas ieškinį atmetė, nurodydamas, kad vien formalaus atsakovui A. Z. taikyto prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonės (t.y. arešto) pažeidimo, nepaneigus A. Z. nemokumo, nepakanka išvadai apie pažeistas kreditorių teises, nes priešingu atveju kreditoriams būtų suteiktos nepagrįstos privilegijos.

Pažymėtina, kad kreditorių teises ir interesus taip pat gali pažeisti VAS sprendimai, kuriais neteisėtai paskiriami ir išmokami dividendai ar kitos išmokos bendrovės akcininkams ar darbuotojams, perleidžiamas bendrovei priklausantis didelės vertės turtas, taip sumažinant bendrovės mokumą ir galėjimą atsiskaityti su kreditoriais. Svarbu paminėti, kad tokiais atvejais kreditoriai labiau yra linkę savo teises ginti prašydami teismo ne pripažinti VAS sprendimą negaliojančiu, o taikyti akcininkams subsidiariąją atsakomybę CK 2.50 str. 3 d. pagrindu¹⁸².

Buvome minėję, kad VAS sprendimų negaliojimo pagrindus reglamentuoja išimtinai CK normos. Todėl, be prieš tai mūsų aptartų pagrindinių negaliojimo pagrindų, CK normos numato ir keleta kitų. Pvz., CK 2.131 str. 1 d. 1 p. įtvirtina teismo teisę panaikinti JA organų sprendimus, jeigu, remiantis ekspertų išvadomis, yra nustatoma, kad JA veikla yra netinkama. Ši norma taikytina ir bendrovėms, todėl jų netinkamos veiklos nustatymas gali lemti priimtų VAS sprendimų panaikinimą. Teismas, taikydamas CK 2.131 str. 1 d. išvardytas priemones, nėra saistomas asmens, besikreipiančio į teismą dėl JA veiklos tyrimo, prašymo¹⁸³, todėl savo nuožiūra gali parinkti JA veiklos tyrimo proceso pabaigoje taikytiną priemonę, tarp jų ir VAS sprendimų panaikinimą. Kaip rodo teismų praktika, JA organų sprendimų panaikinimas, palyginus su kitomis CK 2.131 str. 1 d. įtvirtintomis priemonėmis, taikomas labai retai. Be to, praktikoje beveik netaikytinas yra ir dar vienas negaliojimo pagrindas, įtvirtintas CK 2.88 str. 4 d. Pagal šią normą JA dalyvių susirinkimo sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu balsavimas JA dalyvių susirinkime pažeidžiant balsavimo sutartį turėjo lemiamos įtakos sprendimo priėmimui ar nepriėmimui. Šis sprendimų negaliojimo pagrindas gali būti taikomas, vienai iš šalių pažeidus sutartį dėl balsavimo VAS.

***

Apibendrinant šį darbo skyrių, galime teigti, kad VAS sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu ne tik tuomet, kai jo turinys prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms, bet ir tuomet, kai jo priėmimo procedūra neatitinka minėtų normų reikalavimų. Be to, VAS sprendimo turinio neteisėtumą gali lemti ABĮ įtvirtintų procedūrinių teisės normų pažeidimai.

---

¹⁸² LAT CBS 2008-10-22 nutartis c. b. Nr. 3K-3-509/2008; LAT CBS 2006-11-28 nutartis c. b. Nr. 3K-3-604/2006; LAT CBS 2009-12-21 nutartis c. b. Nr. 3K-3-576/2009.

¹⁸³ LAT CBS 2010-06-28 nutartis c. b. Nr. 3K-3-299/2010.

VAS sprendimas taip pat gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu pažeidžiama VAS sušaukimo, pravedimo ar sprendimų priėmimo tvarka, įtvirtinta bendrovės steigimo dokumentuose. Be kita ko, susirinkimo sprendimo neteisėtumą gali lemti jo prieštaravimas steigimo dokumentuose įtvirtintiems bendrovės veiklos tikslams, kuris (t.y. prieštaravimas) dažniausiai yra siejamas su sprendimo pagrindu sudaryto ar ketinamo sudaryti sandorio akivaizdžiu ekonominiu nenaudingumu pačiai bendrovei.

Formalus susirinkimo sušaukimo procedūros įvertinimas ir neprotingų, nepagrįstų, kitų asmenų teises pažeidžiančių sprendimų priėmimas prieštarauja teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams, todėl dėl šių priežasčių VAS sprendimai gali būti naikintini. Be to, minėti principai, vertinant ginčijamų sprendimų teisėtumą, taikytini ne tik smulkiojo akcininko, bet ir bendrovės ir jos stambiųjų akcininkų atžvilgiu.

VAS sprendimas gali pažeisti tiek bendrovės, tiek ir jos akcininkų kreditorių teises ir teisėtus interesus, todėl šiuo pagrindu sprendimas taip pat gali būti pripažintinas negaliojančiu.

3. TEISMO VERTINAMŲ APLINKYBIŲ APŽVALGA BYLOSE DĖL VAS SPRENDIMŲ NEGALIOJIMO

Aplinkybė, kad egzistuoja įstatymo numatyti pagrindai pripažinti VAS sprendimą negaliojančiu, dar nereiškia, kad toks sprendimas besąlygiškai gali būti naikintinas. Teismai, nagrinėdami reikalavimus dėl VAS sprendimų negaliojimo, neturi apsiriboti formaliu jų tyrimu. Jie privalo nustatyti ginčijamų sprendimų esmę ir įvertinti visas aplinkybes, reikšmingas tinkamam VAS sprendimų negaliojimo pagrindų taikymui. To, visų pirma, reikalauja poreikis derinti ieškovo ir bendrovės/kitų akcininkų interesus, nes nepagrįstais ieškiniais gali būti padaroma žala bendrovei, sutrikdant jos veiklą ar pakenkiant teisėtiems jos interesams arba, nepagrįstai atmetus ieškinį, gali likti neapginta skundžiamu VAS sprendimu pažeista ieškovo teisė. Visų antra, būtinybę formaliai nevertinti VAS sprendimų negaliojimo pagrindų taikymo lemia ir pats VAS sprendimų ginčijimo institutas, kaip *ultima ratio*, pobūdis. Tai reiškia, kad VAS sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu tik tokiu atveju, kai yra nustatytas ne tik negaliojimo pagrindas, bet ir kitos jo taikymui reikšmingos aplinkybės, kad neliktų nė menkiausios abejonės, jog sprendimo pripažinimas negaliojančiu yra vienintelė galima akcininkų ir/ar bendrovės pažeistų teisių gynimo priemonė.

Pažymime, kad LR įstatymai neįvardija aplinkybių, į kurias privalu atsižvelgti, sprendžiant VAS sprendimo negaliojimo klausimą. Daugumoje užsienio valstybių tokių aplinkybių reglamentavimas taip pat nėra įtvirtintas įstatymuose, išskyrus keletą pavyzdžių. Kaip antai, Rusijos federaliniai įstatymai numato, kad akcininkas gali skųsti VAS priimtą sprendimą, prieštaraujantį įstatymams ar įstatams, jeigu akcininkas tame susirinkime nedalyvavo arba dalyvaudamas susirinkime balsavo prieš tokį sprendimą, kuris pažeidė jo teises. Minėti įstatymai taip pat įtvirtina teismo teisę palikti skundžiamą sprendimą galiojantį, jeigu tokio akcininko balsas nebūtų turėjęs lemiamos įtakos balsavimo rezultatams, pažeidimas buvo procedūrinio pobūdžio ir nesukėlė žalos akcininkui¹⁸⁴. Estijos Respublikos komercinis kodeksas numato galimybę sprendimą, kuris yra skundžiamas dėl jo priėmimo tvarkos pažeidimo, palikti galiojantį, jeigu tam sprendimui susirinkime pritarė visi akcininkai¹⁸⁵. Tokią nuostatą įtvirtina ir Latvijos komercinio įstatymo 217 str. 2 d. Antai, Čekijos įstatymas nurodo, kad teismas nepripažįsta akcininkų sprendimo negaliojančiu, jeigu tokiu sprendimu ieškovo ar kitų asmenų teisės buvo tik nežymiai pažeistos, sprendimo pripažinimas negaliojančiu iš esmės pažeistų sąžiningų trečiųjų asmenų teises, akcininkų sprendimą ginčija asmuo, organizavęs ar dalyvavęs VAS organizavime, įstatymams prieštaraujantis sprendimas priimtas visų akcininkų arba susirinkime nedalyvavusių akcininkų patvirtintas vėliau¹⁸⁶.

¹⁸⁴ Rusijos ABĮ 49 str. 7 d.; Rusijos RABĮ 43 str. 1, 2 d.

¹⁸⁵ Estijos KK 178 str. 2 d.

¹⁸⁶ Čekijos KK 131 str. 3 d.

Aplinkybių, reikšmingų vertinant galimumą pripažinti VAS sprendimą negaliojančiu, neįvardijimas ar fragmentiškas jų įvardijimas įstatymuose, manome, rodo, kad jas formuluoti ir plėtoti įstatymų leidėjai palieka teismų nuožiūrai. Ne išimtis ir Lietuva, kurioje tokios aplinkybės yra pateikiamos teismų praktikoje. LAT yra nurodęs, kad, nagrinėjant ginčus dėl VAS sprendimų negaliojimo, **būtina atsižvelgti** į šias aplinkybes¹⁸⁷: **a)** bendrovės ir/ar akcininko (-ų) teisių ar teisėtų interesų pažeidimo buvimas; **b)** bendrovės įstatuose nustatytos pranešimo apie šaukiamą VAS tvarkos racionalumas ir susiklosčiusi praktika; **c)** ABĮ pažeidimų pobūdis; **d)** ieškovo, kaip akcininko, balsavimo rezultatų įtaka priimamiems sprendimams; **e)** galimumas pašalinti pažeidimą tik pripažinus ginčijamą sprendimą negaliojančiu.

Tai, kad šios aplinkybės yra įtvirtintos teismų praktikoje, o ne įstatyminiame lygmenyje, nė kiek nesumažina jų reikšmės, nes neabejojama, kad šių aplinkybių vertinimas, nagrinėjant bylas dėl VAS sprendimų negaliojimo, yra būtinas ir reikalingas. Juk tinkamai į jas atsižvelgus, išvengiama formalaus VAS sprendimų negaliojimo pagrindų taikymo; atitinkamai sumažėja tikimybė priimti nepagrįstą ir/ar neteisėtą teismo sprendimą bylose dėl VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu. Teismų praktikos analizė rodo, kad teismai visada atsižvelgia į šias aplinkybes, vertindami VAS sprendimo teisėtumą. Todėl šiame skyriuje pateikiami šių aplinkybių vertinimo pagrindiniai praktiniai aspektai, aptariami konkretūs teisminės praktikos pavyzdžiai.

3.1. Bendrovės ir/ar akcininko (-ų) teisių ar teisėtų interesų pažeidimas

VAS sprendimas, prieštaraujantis imperatyvioms įstatymų normoms, steigimo dokumentams ar protingumo ir sąžiningumo principams, neabejotinai gali pažeisti bendrovės ir/ar akcininko (-ų) teises ar teisėtus interesus, o tai yra pagrindas taikyti teisminės gynybos priemones. Viena iš tokių įstatymo numatytų priemonių – kreipimasis į teismą dėl VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu. Šio teismo proceso metu nustačius pagrindą naikinti VAS sprendimą, atstatomos neteisėtu VAS sprendimu pažeistos akcininkų ir/ar bendrovės teisės, apginami pažeisti jų interesai. Todėl „jeigu akcininkų nutarimas vienu ar kitu būdu pažeidžia konkrečias kito asmens ar akcininko įstatymo saugomas teises ar interesus, kurie yra konkrečiai įvardinti, yra galimybė ir pagrindas pripažinti jį neteisėtu“¹⁸⁸.

ABĮ 19 str. 10 d. numato, jog VAS sprendimus gali ginčyti suinteresuotas asmuo. Suinteresuotumas reiškia tai, jog kreipimasi į teismą turi pateisinti konkrečios subjektinės teisės arba privataus ar viešo intereso pažeidimas¹⁸⁹. Kitaip tariant, asmenys, besikreipiantys į teismą dėl

¹⁸⁷ LAT CBS 2003-03-31 nutartis c. b. Nr. 3K-3-428/2003; LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-171/2008.

¹⁸⁸ Panevėžio apygardos teismo civilinių bylų skyriaus (toliau – PAT CBS) 2008-04-17 nutartis c. b. Nr. 2A-114-280/2008.

¹⁸⁹ LAT CBS 2001-09-24 nutartis c. b. Nr. 3K-3-856/2001.

VAS sprendimų ginčijimo, privalo turėti teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi¹⁹⁰. Todėl teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad pareiškėjai, reiškiantis ieškinį dėl VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu, turi nurodyti ne tik negaliojimo pagrindą, bet ir kuo tokio sprendimo priėmimas pažeidė šio akcininko ir/ar bendrovės teises ar teisėtus interesus¹⁹¹. Manome, kad tokios nuomonės laikomasi ne be reikalo. Juk nagrinėjant bylas dėl VAS sprendimo negaliojimo turi būti siekiama vengti nepagrįsto bendrovės veiklos sutrikdymo, kai ginčijamas VAS sprendimas realiai nesukelia neigiamų pasekmių nei akcininkui, nei pačiai bendrovei. Kita vertus, VAS sprendimų naikinimas, kaip kraštutinė pažeistų civilinių teisių gynimo priemonė, negali būti taikoma, nesant paties gynimo objekto - akcininko ir/ar bendrovės pažeistų teisių ar teisėtų interesų.

Pažymime, kad subjektinių teisių pažeidimu bendraja prasme turi būti laikytini bet kokie veiksmai, kuriais ši teisė yra paneigiama arba apribojama prieš subjektinę teisę turinčio asmens valią ir ne pagal įstatymą¹⁹². Nagrinėjant bylas dėl VAS sprendimo ginčijimo, akcininko ir/ar bendrovės teisių ar teisėtų interesų pažeidimas siejamas su žalos ar kitų neigiamų padarinių šiems subjektams atsiradimu, tačiau nėra tapatinamas su jiems padarytos žalos atlyginimo reikalavimu. Todėl teisių ir teisėtų interesų pažeidimas, nesukėlęs akcininkui ir/ar bendrovei realių neigiamų pasekmių, vertinamas kaip teisiškai nereikšmingas. Taigi pareiškėjas yra įpareigojamas visomis leistinomis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse¹⁹³ (toliau – CPK) numatytomis įrodinėjimo priemonėmis įrodyti teisių ar teisėtų interesų pažeidimą, sukėlusį jam ar bendrovei realią žalą ar kitas neigiamas pasekmes. Nesant tai patvirtinančių aplinkybių, daroma išvada, jog ginčijami VAS sprendimai jų teisių ar teisėtų interesų nepažeidė, todėl pagrindo juos naikinti nėra. Teismų praktika, pagal kurią VAS sprendimai neturėtų būti pripažinti negaliojančiais, jeigu nesukėlė neigiamų padarinių pačiai bendrovei ar jos akcininkams, formuojama ne tik LAT nutartyse¹⁹⁴. Analogiška praktika plėtojama ir žemesnės instancijos teismų sprendimuose¹⁹⁵.

Kadangi dažniausiai VAS sprendimai pripažįstami negaliojančiais dėl VAS sušaukimo, pravedimo ar sprendimų priėmimo tvarkos pažeidimų, atitinkamai būna konstatuojami pažeidimai tokių akcininkų teisių, kaip antai: teisės gauti informaciją apie šaukiamą VAS ir jo darbotvarkę, teisės dalyvauti bei balsuoti susirinkime, teisės teikti susirinkimui pasiūlymus darbotvarkės klausimais. Žymiai rečiau nagrinėjami akcininkų teisės susipažinti su bendrovės finansine-ūkine ir

---

¹⁹⁰ Teisinis suinteresuotumas bylos baigtimi reiškia, kad teismo sprendimas, kuris bus priimtas konkrečioje byloje, turi turėti tiesioginės įtakos ieškovų materialinėms teisėms ir pareigoms, arba ieškovų siekį, kad teismas priimtų sprendimą, atitinkantį jų interesus bei užimamą procesinę padėtį byloje.

¹⁹¹ LAT CBS 2006-02-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-114/2006; LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-171/2008.

¹⁹² LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-171/2008.

¹⁹³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

¹⁹⁴ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000; LAT CBS 2001-09-24 nutartis c. b. Nr. 3K-3-856/2001; LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-878/2002.

¹⁹⁵ VAT CBS 2008-02-08 nutartis c. b. Nr. 2A⁴⁸-144/2008; VAT CBS 2009-06-04 nutartis c. b. Nr. 2A-582-302/2009; VAT CBS 2010-06-08 nutartis c. b. Nr. 2A-515-302/2010.

organizacine veikla, pirmumo teisės įsigyti naujai išleidžiamų bendrovės akcijų, teisės gauti likviduojamos bendrovės turto dalį, teisės gauti dividendus ar kitų teisių pažeidimai.

Vienas įdomesnių teisminės praktikos pavyzdžių yra kasacine tvarka nagrinėta c. b.¹⁹⁶, kurioje ieškovė ginčijo bendrovės VAS priimtą nutarimą papildyti įstatus punktu „Atlyginti bendrovei dokumentų paruošimo išlaidas – po 1 Lt (vieną litą) už vieną lapą“, kaip pažeidžiantį įstatymus ir akcininko teises. I ir II inst. teismai ieškinį atmetė, nurodydami, kad ABĮ nedraudžia reikalauti atlyginimo už išlaidas, susijusias su dokumentų nuorašų paruošimu, o pasinaudoti bendrovės paslauga ar paruošti dokumentų nuorašus savo jėgomis yra akcininkų pasirinkimo teisė, o ne turtinis įsipareigojimas bendrovei. Kasacinis teismas žemesnės instancijos teismų sprendimus paliko nepakeistus ir pridūrė, kad ginčijamas VAS sprendimas neapribojo akcininkų teisės susipažinti su bendrovės finansine-ūkine veikla, neatėmė galimybės akcininkams susipažinti, kopijuoti bendrovės dokumentus.

Kitoje byloje¹⁹⁷ ieškovas prašė pripažinti negaliojančiu bendrovės VAS sprendimą dėl įstatinio kapitalo didinimo papildomais įnašais, teigdamas, kad juo buvo pažeistos jo, kaip akcininko, teisės, nes tikrieji įstatinio kapitalo didinimo tikslai buvo užvaldyti bendrove, neproporcingai pigiai padidinant kitų akcininkų valdomas įstatinio kapitalo dalis. I inst. teismas ieškinį atmetė, padaręs išvadą, kad dėl įstatinio kapitalo didinimo ieškovo turimų akcijų dalis sumažėjo ne dėl atsakovų nesąžiningų, neteisingų veiksmų ar neprotingų sprendimų, bet paties ieškovo valia jam atsisakant turėti norimą akcijų dalį. II inst. teismas I inst. teismo sprendimą paliko nepakeistą, ir pažymėjo, kad ieškovui nebuvo užkirsta galimybė nusipirkti atitinkamą dalį naujos emisijos akcijų, o atsisakęs dalyvauti didinant įstatinį kapitalą lygiomis sąlygomis, ieškovas prisiėmė ir atitinkamas tokio sprendimo pasekmes. LAT sutiko su bylą nagrinėjusių teismų išvadomis, pridurdamas, kad ginčijamas VAS sprendimas dėl įstatinio kapitalo didinimo papildomais įnašais ir akcijų emisijos atitinkamos kainos nustatymas neturi tiesioginio priežastinio ryšio su ieškovo, kaip įstatinio kapitalo didinime nedalyvaujančio akcininko, akcijų paketo sumažėjimu.

Minėtose bylose teismai, nenustatę akcininko (-ų) teisių pažeidimo, skundžiamus VAS sprendimus paliko galioti. Kitoks teismo sprendimas būna, nustatius, kad skundžiamu VAS sprendimu buvo pažeistos akcininko (-ų) teisės. Kaip pavyzdį galime pateikti c. b.¹⁹⁸, kurioje LAT nustatė, kad ieškovo ginčijamu VAS sprendimu pakeitus įstatus, buvo panaikintos jo (kaip 34,14 proc. akcijų turinčio akcininko) turėtos teisės atlikti įmonės veiklos auditą bei dalyvauti sprendžiant dėl didesnės negu 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo vertės ilgalaikio turto disponavimo. Tokį

---

¹⁹⁶ LAT CBS 2002-02-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-364/2002.

¹⁹⁷ LAT CBS 2008-12-30 nutartis c. b. Nr. 3K-3-631/2008.

¹⁹⁸ LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-171/2008.

akcininko teisių susiaurinimą LAT traktavo kaip reikšmingą jo teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, suteikiantį pagrindą taikyti ieškovo pasirinktą civilinių teisių gynimo būdą ir atkurti iki pažeidimo buvusią padėtį, t.y. pripažinti negaliojančiu skundžiamą sprendimą.

Nagrinėjant bylas dėl VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu, dažnai vertinamas ir tokių sprendimų žalingumas pačiai bendrovei¹⁹⁹. Tačiau praktikoje retai kada pavyksta įrodyti, kad VAS sprendimas pažeidė bendrovės teises ar teisėtus interesus. Pvz., c. b.²⁰⁰ ieškovas prašė pripažinti negaliojančiu bendrovės VAS nutarimą, kuriuo nuspręsta laiduoti bendrovės turtu bankui už pagrindinės jos akcininkės kredito sumą, nes, anot ieškovo, laiduotojo įsipareigojimų vykdymas bendrovei sukels žalingas pasekmes. I inst. teismas nurodė, kad šis nutarimas kelia grėsmę bendrovės turimo kapitalo žymiai daliai, nes jos akcininkui nevykdant prievolės grąžinti paskolą, pirmiausia išieškojimas gali būti nukreiptas pagal laidavimo sutartį, todėl ginčijamas nutarimas šiuo pagrindu pripažintinas negaliojančiu. II inst. teismas nurodė priešingai - kad minėta sutartis yra tik papildoma garantija bankui dėl akcininkui suteiktos paskolos grąžinimo, ir jos rizikos laipsnis nėra didesnis negu kitų bendrovės sudaromų sutarčių. Teismas pridūrė ir tai, jog ta aplinkybė, kad bendrovė dėl laidavimo sutarties sudarymo neturi materialinės naudos, nėra pagrindas ginčijamą nutarimą vertinti kaip prieštaraujantį jos interesams. LAT paliko nepakeistą II inst. teismo sprendimą, papildomai pažymėdamas, kad bendrovės veikla nėra savitiksliis dalykas, todėl bendrovė gali veikti ir savo akcininkų naudai (*past.* tad gali ir laiduoti už akcininkų prievoles).

Taigi teismų praktikos pavyzdžiai rodo, kad teismai yra linkę griežtai vertinti galimai padarytą akcininko (-ų) ir/ar bendrovės teisių ar teisėtų interesų pažeidimą. Pirmiausia, taip yra todėl, kad teismai turi derinti ieškovo ir bendrovės/kitų akcininkų interesus. Nenustačius ieškovo teisių pažeidimo, tačiau pripažinus VAS sprendimą negaliojančiu, neabejotinai sutriktų ieškovo ir bendrovės/kitų akcininkų interesų pusiausvyra, nes ieškovo interesams nepagrįstai būtų suteiktas pirmumas prieš bendrovės ar kitų akcininkų interesus. Akivaizdu, kad tai nesiderina su dvejopa VAS sprendimų ginčijimo instituto paskirtimi. Kita vertus, pagrindas taikyti teisminės gynybos priemones yra ne bet koks, o nemažareikšmis teisių pažeidimas²⁰¹. Todėl sprendimas dėl šių subjektų teisių pažeidimo priimamas tik tada, kai įvertinami visi byloje surinkti įrodymai, kurie patvirtina arba paneigia vieną ar kitą aplinkybę, turinčią reikšmės jų teisių ar teisėtų interesų pažeidimo konstatavimui. Šiuo atveju teismas nėra įpareigotas būti aktyvus įrodymų rinkime (*past.* nebent būtų pažeistas viešasis interesas), todėl pareiga įrodyti teisių ar teisėtų interesų pažeidimą bei juo sukeltas neigiamas pasekmes tenka ieškovui.

¹⁹⁹ LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-161/2003; LAT CBS 2003-06-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-650/2003; LAT CBS 2003-11-05 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1057/2003; LAT CBS 2004-01-07 nutartis c. b. Nr. 3K-3-9/2004.

²⁰⁰ LAT CBS 2002-09-25 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1090/2002.

²⁰¹ LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-171/2008.

Svarbu paminėti, kad pagal LAT „akcininkų teisių pažeidimas nėra besąlyginis VAS sprendimų panaikinimo pagrindas“²⁰². Remiantis šia nuostata, išeina taip, kad nenustačius akcininko (-ų) ir/ar bendrovės teisių ar teisėtų interesų pažeidimo, VAS sprendimai nepripažįstami negaliojančiais, tačiau tokį pažeidimą nustačius – jie savaime taip pat nepripažįstami negaliojančiais. Vadinasi, nustačius teisių ar teisėtų interesų pažeidimą, turi būti įvertinamos ir visos kitos bylai reikšmingos aplinkybės, patvirtinančios pagrindą naikinti skundžiamą VAS sprendimą (t.y. ABĮ pažeidimų pobūdis, ieškovo, kaip akcininko, balsavimo rezultatų įtaka priimamiems sprendimams ir kt.). Manome, kad tokia išvada visiškai logiška, nes grindžiama būtinybe atsižvelgti į šiame darbo skyriuje nagrinėjamų aplinkybių visumą, neapsiribojant izoliuotu kiekvienos aplinkybės vertinimu.

3.2. Bendrovės įstatuose nustatytos pranešimo apie šaukiamą VAS tvarkos racionalumas ir susiklosčiusi praktika

VAS sušaukimo tvarka gana išsamiai nustatyta ABĮ. Tačiau šio įstatymo norma, reglamentuojanti informavimą apie VAS, imperatyvia forma nenustato konkrečios pranešimo apie šaukiamą VAS tvarkos. Šį klausimą minėta norma palieka pačių akcininkų savireguliacijai, nustatant tai bendrovės įstatuose. Taigi įstatuose leidžiama nustatyti kitokią, kvalifikuotą, t.y. labiau akcininkų teises saugančią informavimo apie VAS tvarką, nei ABĮ nustatoma tvarka, kuri vertintina kaip minimalus pranešimo apie rengiamą VAS standartas, taikytinas, jeigu bendrovės įstatuose nenustatyta kitaip²⁰³. Nepaisant to, kad įstatymų leidėjas palieka tam tikrą diskrecijos teisę bendrovės akcininkams patiems nusistatyti informavimo apie VAS tvarką, jie nėra atleidžiami nuo pareigos vadovautis bendraisiais teisės principais ir, nustatant tokio pranešimo tvarką, atsižvelgti į bendrovės akcininkų skaičių, jų galimybę operatyviai gauti informaciją, galimas bendrovės išlaidas, būtinas pranešant akcininkams apie šaukiamą susirinkimą vienu ar kitu būdu, bei kitas reikšmingas aplinkybes²⁰⁴. Būtinumas atsižvelgti į šias aplinkybes rodo, kad susitarimas dėl pranešimo būdo yra labai svarbus, nes racionalus jo nustatymas lemia tinkamą akcininkų dalyvavimą susirinkimuose.

LAT, spręsdamas akcininkų informavimo būdų pasirinkimo klausimą, yra nurodęs²⁰⁵, jog trys ABĮ nustatyti informavimo apie VAS būdai (periodinėje spaudoje, pranešant kiekvienam akcininkui pasirašytinai ar registruotu laišku) yra alternatyvūs, ir kiekviena bendrovė turi teisę pasirinkti optimaliausią, ekonomiškiausią ir visuotinai (akcininkų atžvilgiu) priimtinausią būdą. Pasak LAT, pranešimo būdas, kurį pasirinks bendrovė, labiausiai priklauso nuo akcininkų skaičiaus, jų gyvenamosios ar darbo vietos. LAT pabrėžė, kad tais atvejais, kai akcininkų yra daug,

²⁰² LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-171/2008.

²⁰³ LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-878/2002.

²⁰⁴ LAT CBS 2003-05-07 nutartis c. b. Nr. 3K-3-567/2003.

²⁰⁵ LAT CBS 2006-01-30 nutartis c. b. Nr. 3K-3-73/2006.

racionaliausias būdas yra pranešimą apie VAS sušaukimą paskelbti viešai spaudoje, o esant keletui akcininkų, racionaliau pranešimą įteikti pasirašytinai ar registruotu laišku. Anot LAT, įteikti pasirašytinai taip pat priimtina, kai akcininkai dirba toje bendrovėje arba dėl kitų priežasčių su jais reguliariai yra bendraujama. Šie LAT išaiškinimai yra labai reikšmingi, nes nubrėžia gaires, kuriomis turėtų vadovautis bendrovė, pasirinkdama tokį pranešimo būdą, kad informavimo apie šaukiamą VAS tvarka, numatyta įstatuose, kiek įmanoma labiau atitiktų racionalumo kriterijų.

Nagrinėjant bylas dėl VAS sprendimų negaliojimo, teismai, vertindami, ar nebuvo pažeista VAS sušaukimo tvarka, pirmiausia, analizuoja bendrovės įstatų nuostatas, įtvirtinančias informavimo apie VAS tvarką. Tokiu atveju, pasak LAT, teismai negali apsiriboti formaliu pranešimo atitikimo bendrovės įstatams konstatavimu, o turi aiškintis, ar juose nustatyta pranešimo tvarka iš tikrųjų buvo racionaliai realizuota ir sudarė realias galimybes visiems akcininkams nevaržomai, operatyviai ir be neprotingų papildomų pastangų gauti informaciją apie VAS, taip pat įvertinti susiklosčiusią bendrovėje tokio pranešimo praktiką²⁰⁶. Kadangi tik racionalios pranešimo apie VAS tvarkos nulemtas tinkamas akcininkų informavimas gali užtikrinti visų akcininkų dalyvavimą ir balsavimą susirinkime, teisme turi būti vertinamas tiek įstatuose nustatyta VAS sušaukimo tvarkos, tiek jos praktinio įgyvendinimo (t.y. susiklosčiusios praktikos) racionalumas.

Pvz., kaip neracionalaus įstatuose nustatyta pranešimo tvarkos įgyvendinimo pavyzdį galime pateikti c. b.²⁰⁷, kurioje LAT konstatavo, kad informavimas apie pakartotinį VAS registruotu laišku žinant, kad pranešimo tokiu būdu apie neįvykusį VAS ieškovas negavo, nesudarė ieškovui sąlygų įgyvendinti akcininko teises, susijusias su VAS sušaukimu ir tinkamu dalyvavimu VAS. Neracionaliu pranešimo apie VAS tvarkos įgyvendinimu esti ir tokie atvejai, kai be akcininkų žinios yra keičiama bendrovėje nusistovėjusi jų informavimo tvarka. Antai, vienoje c. b.²⁰⁸ LAT nurodė, kad jeigu įstatai numato kelis pranešimo apie šaukiamą VAS būdus, teismui reikia atsižvelgti į tai, kuris iš tų būdų buvo naudojamas praktikoje, ir jeigu bendrovė anksčiau naudojo vieną pranešimo būdą, tai vėliau jo atsisakyti ir pradėti naudoti kitą alternatyvų būdą ji turėtų tik esant svarbioms priežastims, apie jo pakeitimą iš anksto informavus akcininkus. To nepadarius, galimas VAS sušaukimo tvarkos pažeidimo konstatavimas. Pvz., VAT nagrinėtoje c. b. nustatė, kad, sušaukiant neeilinį VAS, pasirinktas anksčiau nenaudotas būdas, nesiunčiant rašytinių pranešimų, neatitinka protingumo ir sąžiningumo principų, taip pat pridūrė, kad atsižvelgiant į nedidelį akcininkų skaičių ir galimas išlaidas, keisti nusistovėjusią akcininkų informavimo tvarką nebuvo pagrindo²⁰⁹.

Teismų praktikos analizė rodo, kad bendrovėje susiklosčiusi pranešimo apie VAS praktika yra itin svarbi aplinkybė, kuria gali būti pateisinamas nevisai racionalus VAS sušaukimo tvarkos

²⁰⁶ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000.

²⁰⁷ LAT CBS 2006-01-30 nutartis c. b. Nr. 3K-3-73/2006.

²⁰⁸ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000.

²⁰⁹ VAT CBS 2011-04-18 nutartis c. b. Nr. 2A-471-115/2011.

reglamentavimas įstatuose. Antai, LAT ne kartą yra nurodęs,²¹⁰ kad toks pranešimo būdas, kai įstatai nekonkretizuoja, kokioje periodinėje spaudoje gali būti skelbiama apie VAS, neatitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų reikalavimų, tačiau jis galėtų būti pateisinamas, jeigu bendrovės veiklos metu būtų susiklostęs paprotys skelbimus apie VAS visada talpinti kuriame nors konkrečiame spaudos leidinyje ir su sąlyga, jeigu apie šį paprotį žinojo ar turėjo žinoti visi akcininkai. Darytina išvada, kad susiklosčiusios bendrovėje tokio pranešimo praktikos arba „susiformavusio papročio“ taikymui yra reikalingos trys sąlygos. *Pirma*, tam tikra informavimo apie VAS tvarka dėl nuolatinio jos naudojimo ir/ar pasikartojimo bendrovės veikloje laikytina nusistovėjusiu ir visiems priimtiniu elgesio variantu. *Antra*, toks elgesio variantas niekada nebuvo akcininkų užginčytas, kaip pažeidžiantis jų teisę žinoti apie šaukiamą susirinkimą ir dalyvauti susirinkimo darbe²¹¹. *Trečia*, tokį elgesio variantą žino visi akcininkai²¹². Pažymime, kad šių sąlygų visetą galima įrodyti visomis LR CPK numatytomis įrodinėjimo priemonėmis, kaip antai: akcininkų, valdymo/priežiūros organų narių pateiktais paaiškinimais, anksčiau vykusių VAS protokoluose nurodytais duomenimis apie dalyvavusius akcininkus, kuriems buvo pranešta apie VAS jau nusistovėjusiu praktikoje būdu.

Pažymėtina, kad bendrovėje gali būti susiklosčiusi praktika akcininkus informuoti ne tik vienu iš įstatuose numatytų informavimo apie VAS būdų, bet ir tokiu būdu, kurio įstatai nenumato, pvz., elektroniniu laišku. Tuomet lieka neaišku, kaip vertinti tokiam VAS priimto sprendimo teisėtumą. Ar tokiu atveju egzistuoja pagrindas VAS sprendimo negaliojimui? Manome, kad ne, jeigu konstatuojamos visos trys prieš tai mūsų minėtos sąlygos, būtinos „susiformavusiam papročiu“ (šiuo atveju - informuoti apie šaukiamą VAS kitu įstatuose nenurodytu būdu) taikyti.

Sprendžiant, ar įstatuose nustatyta akcininkų informavimo apie VAS tvarka yra racionali ir ar ji galėjo būti tinkamai įgyvendinta be neproporcingos žalos pačios bendrovės bei visų akcininkų interesams, ar šia tvarka nebuvo piktnaudžiaujama, ieškovo atžvilgiu įgyvendinant ją nesąžiningai, ar faktiškai įgyvendinant įstatuose nustatytą akcininkų informavimo tvarką nebuvo siekiama išvengti ieškovo, kaip akcininko, įtakos, priimant ginčijamus VAS nutarimus, taip pat vertintinas ieškovo ir kitų akcininkų valdomų akcijų skaičius²¹³. Antai, mūsų jau minėtoje byloje²¹⁴ LAT, atsižvelgdamas į tai, jog ieškovas turėjo 50 procentų akcijų, kad pakartotiniame VAS priimti sprendimai dėl įstatinio kapitalo padidinimo, kuriems priimant ne pakartotiniame VAS būtų reikėję kvalifikuotos balsų daugumos ir ieškovo balsas būtų turėjęs esminės įtakos priimamiems sprendimams, taip pat į tai, kad apie pakartotinį VAS ieškovui vėl buvo pranešta registruotu laišku

²¹⁰ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000; LAT CBS 2002-02-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-215/2002.

²¹¹ LAT CBS 2003-11-05 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1057/2003.

²¹² LAT CBS 2002-11-11 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1322/2002.

²¹³ LAT CBS 2001-05-28 nutartis c. b. Nr. 3K-3-613/2001.

²¹⁴ LAT CBS 2006-01-30 nutartis c. b. Nr. 3K-3-73/2006.

žinant, kad pranešimo registruotu laišku apie prieš tai neįvykusį VAS ieškovas negavo, konstatavo, kad atsakovas ieškovo atžvilgiu pasielgė nesąžiningai, nesudarė ieškovui sąlygų įgyvendinti akcininko teises, susijusias su VAS sušaukimu ir tinkamu dalyvavimu VAS. Kitoje byloje LAT taip pat vertino ieškovo turimų akcijų skaičių ir, nustatęs, kad jos nebūtų turėjusios lemiamos įtakos balsavimui, konstatavo, kad, pagal bendrovėje susiklosčiusią praktiką žodžiu informuodama ieškovą apie VAS, bendrovė elgėsi sąžiningai ir nesiekė išvengti jo dalyvavimo VAS²¹⁵.

Kaip matyti, vertinant VAS sušaukimo tvarkos ir jos įgyvendinimo racionalumą, analizuojama ne tik bendrovėje susiklosčiusi pranešimo apie VAS praktika. Atsižvelgiama ir į ieškovo turimų akcijų skaičiaus įtaką balsavimui, aiškinantis, ar nebuvo siekiama jos (t.y. įtakos) išvengti, nesąžiningai įgyvendinant bendrovės įstatuose nustatytą akcininkų informavimo tvarką.

3.3. Ieškovo, kaip akcininko, balsavimo rezultatų įtaka priimamiems sprendimams

Sprendžiant klausimą, ar akcininkams apie šaukiamą VAS buvo pranešta tinkamai, taip pat būtina atsižvelgti į akcininko, kuris nebuvo informuotas, turimų akcijų skaičių ir į šio akcininko galimą įtaką balsavimo rezultatams, jeigu jis būtų dalyvavęs tame susirinkime. Tokia pozicija, kad teismai kartu su kitomis aplinkybėmis turi įvertinti ir akcininko, kuriam nebuvo protingai ir sąžiningai pranešta apie VAS, valdomų akcijų skaičių bei šio akcininko galimą įtaką balsavimo rezultatams, išdėstyta LAT²¹⁶ bei žemesnės instancijos teismų²¹⁷ sprendimuose.

Teismų praktikoje nurodoma, kad nesant ieškovo turimų akcijų skaičiaus lemiamos įtakos balsavimo rezultatams, nustatyti procedūriniai VAS sušaukimo tvarkos pažeidimai priimant sprendimus, nelaikytini reikšmingais ir nesudaro pagrindo naikinti VAS sprendimus. Teismai, spręsdami VAS sprendimų negaliojimo klausimą, vadovaujasi teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais ir svarsto, ar ieškovo dalyvavimas VAS būtų turėjęs įtakos priimamiems sprendimams. Jeigu teismas padaro pagrįstą išvadą, kad ieškovo valdomų akcijų suteikiami balsai lemiamos įtakos nebūtų turėję, skundžiami VAS sprendimai vien formaliais pagrindais nenaikinami. Pasak LAT, toks įstatymo aiškinimas atitinka formuojamą praktiką, taip pat CK reikalavimus²¹⁸.

²¹⁵ LAT CBS 2002-11-25 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1404/2002.

²¹⁶ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000, taip pat LAT CBS 2002-06-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-451/2002; LAT CBS 2001-09-24 nutartis c. b. Nr. 3K-3-856/2001; LAT CBS 2002-02-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-215/2002; LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-878/2002; LAT CBS 2003-06-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-650/2003; LAT CBS 2006-02-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-114/2006; LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-171/2008.

²¹⁷ KlpAT CBS 2011-11-24 nutartis c. b. Nr. 2A-925-123/2011; ŠAT CBS 2010-02-08 nutartis c. b. Nr. 2A-4-124/2010; VAT CBS 2011-04-18 nutartis c. b. Nr. 2A-471-115/2011; VAT CBS 2008-10-31 nutartis c. b. Nr. 2A-895-186/2008.

²¹⁸ LAT CBS 2002-11-25 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1404/2002.

Kita vertus, kai yra nustatoma, kad akcininko dalyvavimas susirinkime būtų turėjęs lemiamą reikšmę priimant ginčijamus nutarimus, VAS tvarkos pažeidimas pripažįstamas galėjusiu turėti įtakos balsavimo rezultatams. Antai, ŠAT nagrinėtoje byloje²¹⁹ buvo sprendžiamas klausimas dėl ieškovo G. P., kaip bendrovės akcininko, teisės pagal išduotą įgaliojimą balsuoti kito akcininko G. V. vardu bendrovės VAS. Teismas nurodė, kad ieškovo G. P. teisė balsuoti už akcininką G. V. buvo suvaržyta formaliai, vadovaujantis vien tuo, jog *de jure* egzistuojantis, nenuginčytas įgaliojimas buvo pateiktas nepatvirtintos kopijos pavidalu, nesiimant priemonių įsitikinti, ar tai tikras, akcininko valią išreiškiantis dokumentas. Pasak teismo, tai lėmė akcininkams nenaudingo sprendimo dėl įmonės likvidavimo priėmimą. Teismas nustatė, kad ieškovas G. P., atstovaudamas už kitą akcininką G. V., būtų balsavęs prieš įmonės likvidavimą, šių dviejų akcininkų balsai būtų turėję reikšmę, priimant sprendimą dėl įmonės tolimesnės veiklos. Todėl bendrovės veiksmus teismas įvertino kaip nesąžiningą siekį išvengti akcininko G. V. dalyvavimo susirinkime.

Atkreipiame dėmesį, kad ieškovo, kaip akcininko, balsavimo rezultatų įtaka priimamiems sprendimams, vertinama ne tik tuomet, kai jis būna nedalyvavęs VAS dėl VAS procedūros pažeidimo. Teismų praktikoje randame atvejų, kuomet teismai sprendžia, kokią įtaką balsavimo rezultatams turėjo teisės balsuoti VAS neturėję, bet vis dėlto balsavę akcininkai. Pvz., vienoje LAT c. b.²²⁰ buvo nagrinėjamas VAS sprendimo dėl akcininkams pirmumo teisės įsigyti naujai išleidžiamų akcijų atšaukimo teisėtumo klausimas. Joje kasatorius nurodė, kad susirinkime neturėjusių teisės balsuoti, bet balsavusių akcininkų balsai (*past.* minėti akcininkai balsavo už pirmumo teisės įsigyti naujai išleidžiamų akcijų suteikimą jiems), kurie bendroje sumoje sudarė 35,7% akcijų, turėjo lemiamą įtaką priimant neteisėtą nutarimą. Tačiau LAT paneigė lemiamos įtakos buvimą. Jis nustatė, kad ginčijamame VAS dalyvavo akcininkai, turintys 91,1% akcijų, iš šio skaičiaus atėmęs tris, kasatoriaus nuomone, neturėjusius teisės balsuoti akcininkus, konstatavo, kad VAS dalyvavo 55,4% akcijų turintys akcininkai, todėl padarė išvadą, kad susirinkimas buvo teisėtas.

Balsavusių akcininkų turimų akcijų skaičiaus įtaka sprendimų priėmimui taip pat vertinama, kai nagrinėjamas balsavimo akcijomis, kurių balsavimo teisė apribota, teisėtumas. Pasak LAT, nustačius, kad laikinai apribotos akcininko nuosavybės teisės į akcijas, tuo pačiu ir teisė balsuoti susirinkime, akcininkui balsavus ir įtakojus nutarimo priėmimą, teismas gali pripažinti tokį VAS nutarimą negaliojančiu, nes už jį balsuota akcijomis, laikinai nesuteikiančiomis balsavimo teisės²²¹.

Kaip matyti, kiekvienu konkrečiu atveju yra aiškinamasi, kokios įtakos sprendimams priimti būtų turėjęs ieškovas, jeigu VAS procedūros pažeidimai nebūtų padaryti arba susirinkimas būtų

---

²¹⁹ ŠAT CBS 2010-02-08 nutartis c. b. Nr. 2A-4-124/2010.

²²⁰ LAT CBS 2002-06-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-451/2002.

²²¹ LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-161/2003.

organizuojamas ir vedamas iš naujo²²². Apibendrinus teismų praktikos pavyzdžius, darytina tokia išvada: VAS sprendimas pripažįstamas negaliojančiu, jeigu akcininko valdomų akcijų skaičius turėjo ar būtų turėjęs lemiamą įtaką sprendimo priėmimui, ir nėra pripažįstamas negaliojančiu, jeigu minėtos įtakos neturėjo ar nebūtų turėjęs akcininko turimas akcijų skaičius. Tačiau kyla pagrįstas klausimas: kaip reikia vertinti situacijas, kai VAS dalyvauja akcininkas (-ai), valdantis (-ys) daugumą bendrovės akcijų, todėl praktiškai galintis (-ys) priimti bet kokį sprendimą ir nėra saistomas (-i) akcininkų mažumos, nedalyvavusios susirinkime, nuomonės. Juk net ir pripažinus priimtus sprendimus negaliojančiais ir tuos pačius klausimus sprendžiant iš naujo, rezultatas būtų toks pats, koks ir yra, nes kiti akcininkai, turintys mažą dalį bendrovės akcijų, įtakos balsavimui neturi. Ar tokiu būdu nėra ignoruojamos smulkesnių akcininkų, neturinčių sprendžiamą balsą, teisės?

Atsakymą į pastarąjį klausimą pateikia LAT, nurodydamas, kad ieškovo turimų akcijų skaičius nėra ir negali būti savarankišku kriterijumi, kuriuo vadovaujantis sprendžiamas VAS priimtų sprendimų teisėtumo klausimas. LAT pažymi: „*Vien tas faktas, jog akcininko turimų akcijų skaičius negalėjo nulemti ginčijamų VAS nutarimų priėmimo ar nepriėmimo, nesudaro pagrindo atmesti akcininko ieškinį dėl VAS priimtų nutarimų pripažinimo negaliojančiais. Priešingu atveju būtų paneigiamos smulkių akcininkų teisės, įtvirtintos ABĮ, ir sudaromos sąlygos stambiems akcininkams ignoruoti mažiau balsų turinčių akcininkų teises*“²²³.

Taigi matome, kad teismų praktikoje nėra labai aiškios ribos, kada VAS sprendimai pripažįstami negaliojančiais – ar kai akcininkų valdomų akcijų skaičius turi lemiamą įtaką sprendimų priėmimui ir balsavimo rezultatams, ar ir tuomet, kai tokios įtakos neturi. Kiekvienu atveju tai atitinkamų aplinkybių ir faktų aiškinimo klausimas²²⁴.

3.4. Kitos teismo vertinamos aplinkybės

Nagrinėdamas bylas dėl VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu, teismas, be prieš tai mūsų aptartų aplinkybių, taip pat turi įvertinti ABĮ pažeidimų pobūdį bei galimumą pašalinti pažeidimą tik pripažinus ginčijamą sprendimą negaliojančiu.

Buvome minėję, kad VAS sušaukimo, pravedimo ir sprendimų priėmimo procedūrą detaliai reglamentuoja ABĮ. Pažeidus joje numatytą procedūrą, neabejotinai pažeidžiama tą procedūrą numatanti ABĮ teisės norma. Kasacinis teismas ne kartą savo praktikoje yra pabrėžęs, jog, sprendžiant VAS procedūros pažeidimo klausimus, reikia įvertinti, ar tokie pažeidimai yra esminiai,

²²² LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000; LAT CBS 2001-09-24 nutartis c. b. Nr. 3K-3-856/2001; LAT CBS 2006-01-30 nutartis c. b. Nr. 3K-3-73/2006; LAT CBS 2006-02-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-114/2006; LAT CBS 2006-09-18 nutartis c. b. Nr. 3K-3-486/2006.

²²³ LAT CBS 2001-05-28 nutartis c. b. Nr. 3K-3-613/2001.

²²⁴ Vengeliauskaitė M., Spaičienė J. Pasiruošimas akcininkų susirinkimui... // ten pat, P. 58.

t.y. ar jie galėjo turėti reikšmės susirinkimo nutarimų priėmimui²²⁵. Pasak LAT, „VAS nutarimai dėl pažeidimų, susijusių su susirinkimo procedūra, neturėtų būti pripažįstami negaliojančiais vien dėl neesminių (formalių) pažeidimų, t.y. nesukėlusių jokių neigiamų padarinių nei pačiai bendrovei, nei jos akcininkams ar viešajam interesui“²²⁶, nes „VAS nutarimų pripažinimas negaliojančiais vien dėl formalių priežasčių prieštarautų protingumo ir ekonomiškumo principams, galėtų turėti neigiamų padarinių bendrovės ir pagrindinio akcininko veiklai“²²⁷.

Kaip matyti iš LAT praktikos, ABĮ pažeidimo pobūdis nustatomas pagal tai, ar toks pažeidimas sukėlė neigiamus padarinius akcininkams, pačiai bendrovei ar viešajam interesui. Akivaizdu, kad šiuo aspektu ABĮ pažeidimo pobūdis glaudžiai siejasi su kita teismų praktikoje vertinama aplinkybe – bendrovės ir/ar akcininkų teisių ar teisėtų interesų pažeidimu. Nustačius, kad pažeista VAS procedūra lėmė šių subjektų teisių ar teisėtų interesų pažeidimą, sukėlusį jiems neigiamų pasekmių, yra pagrindas teigti, kad ABĮ nustatytos VAS procedūros pažeidimas yra esminis.

Taigi teismas kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia, ar nustatyti pažeidimai yra pakankami, kad priimtus VAS sprendimus būtų galima pripažinti negaliojančiais²²⁸. Pakankamumo kriterijus reiškia, kad padaryti pažeidimai neturi būti formalaus pobūdžio (procedūrų tikslumo prisilaikymo prasme). Jie turi sukelti neigiamas pasekmes pačiai bendrovei, jos akcininkams ar viešajam interesui, kad galėtų būti laikomi pagrindu pripažinti skundžiamus VAS sprendimus negaliojančiais. Kitoks VAS procedūros pažeidimo aiškinimas prieštarautų LAT formuojamai praktikai.

LAT yra pabrėžęs, kad VAS nutarimo pripažinimas negaliojančiu - svarbus pažeistos akcininko teisės, bendrovės interesų ir viešo intereso gynimo būdas, bet jis turi būti taikomas, kai nutarimo pagrindu atsiradusių teisinių padarinių negalima pašalinti kitokiais teisių ar interesų apsaugos būdais²²⁹. Nors LAT ne kartą yra akcentavęs būtinybę atsižvelgti į šią aplinkybę – galimumą pašalinti pažeidimą tik pripažinus sprendimą negaliojančiu - kaip į VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu vieną iš sąlygų, tačiau išsamiau šios sąlygos nėra aptaręs. Tokios sąlygos išaiškinimo nėra pateikę ir žemesnės instancijos teismai, todėl jos turinį pabandysime atskleisti mes.

Vertinant šią aplinkybę, visų pirma, svarbu suvokti, kokio tikslo siekė LAT, įtvirtindamas būtinybę į ją atsižvelgti, nagrinėjant ginčus dėl VAS sprendimo negaliojimo. Manome, pagrindinė to priežastis - siekis užtikrinti civilinių teisinių santykių, susiklostančių bendrovės veikloje (tiek jos viduje, tiek santykiuose su trečiaisiais asmenimis), stabilumą. Juk pripažinus VAS sprendimą

---

²²⁵ LAT CBS 2001-09-24 nutartis c. b. Nr. 3K-3-856/2001; LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-878/2002; LAT CBS 2003-06-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-650/2003; LAT CBS 2006-02-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-114/2006; LAT CBS 2006-09-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-483/2006.

²²⁶ LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-878/2002.

²²⁷ LAT CBS 2001-09-24 nutartis c. b. Nr. 3K-3-856/2001; LAT CBS 2006-09-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-483/2006.

²²⁸ LAT CBS 2003-12-08 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1182/2003.

²²⁹ LAT CBS 2003-11-05 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1057/2003.

negaliojančiu, paneigiamos tokiu sprendimu atsiradusios teisinės pasekmės. Atitinkamai kyla grėsmė jo pagrindu sudaryto sandorio ar atlikto kito juridinio veiksmo teisėtumui, atsiranda galimybės kitiems neigiamiems padariniams kilti. Dėl šių priežasčių, manome, turi būti siekiama kiek įmanoma rečiau taikyti šį civilinių teisių gynimo būdą, vietoj jo pasirenkant alternatyvias teisinės gynybos priemones. Teigiamai vertintina tai, kad tokia linkme formuojasi ir teismų praktika, VAS sprendimo pripažinimą negaliojančiu laikydama kraštutine priemone pažeistų teisių gynybai.

Minėta, kad VAS nutarimo pripažinimas negaliojančiu laikomas vienu iš pažeistų teisių ir teisėtų interesų gynimo būdų. Kitus taikytinus civilinių teisių gynimo būdus numato CK 1.138 str. Teisinėje literatūroje nurodoma, kad „kiekvieno iš minėtų civilinių teisių gynimo būdų turinys, jų taikymo tvarka sukonkretinta CK normose“, o jų taikymo „ribos priklauso nuo ginamos subjektinės teisės ir jos pažeidimo pobūdžio“²³⁰. CK 2.82 str. 4 d. reglamentuoja VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu, kaip specialaus teisių gynimo būdo, tvarką, aiškiai nurodydama jo taikymo pagrindus, asmenis, turinčius teisę jį taikyti bei terminą, skirtą šio būdo įgyvendinimui.

Nagrinėjamo civilinių teisių gynimo būdo (t.y. VAS sprendimo ginčijimo) taikymo konkreti riba kiekvieną kartą turi būti įvertinta, atsižvelgiant į ginamos teisės ir jos pažeidimo pobūdį. LAT yra nurodęs²³¹ šio būdo taikymo orientacinę ribą, suformuluodamas ją taip: pažeista akcininkų ir/ar bendrovės teisė ginama, pripažįstant tokią teisę pažeidusį VAS sprendimą negaliojančiu tik tokiu atveju, kai jos negalima apginti kitais civilinių teisių gynimo būdais. Tai reiškia, kad prieš pripažįstant VAS sprendimą negaliojančiu, turi būti įvertintas galimumas pažeistas akcininkų ir/ar bendrovės teises ar viešą interesą apginti kitu įstatyme numatytu būdu.

Tokią galimumą, manome, visų pirma, turi įvertinti asmuo, besikreipiantis į teismą dėl savo ar bendrovės pažeistų teisių ar teisėtų interesų gynimo. Nors jam įstatymai suteikia teisę savo nuožiūra pasirinkti civilinių teisių gynimo būdą, jis privalo tiksliai jį suformuluoti ieškinyje kaip savo materialinį teisinį reikalavimą. Netinkamo civilinių teisių gynimo būdo pasirinkimas arba netinkamas jo suformulavimas ieškinyje gali neužtikrinti efektyvios pažeistų teisių gynybos²³². Todėl asmuo turi protingai ir atsakingai pasirinkti pažeistų teisių gynimo būdą, kad jis būtų naudingas jam ir kuo mažiau žalingas kitiems asmenims (pvz., kitiems akcininkams, pačiai bendrovei ir pan.). Asmens kreipimasis į teismą dėl VAS sprendimo, kuriuo yra pažeistos jo ar bendrovės teisės, negaliojimo, kai prieš tai yra išnaudotos visos kitos įstatyme numatytos teisinės

---

²³⁰ Pakalniškis V., Kiršienė J., Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 452.

²³¹ LAT CBS 2003-11-05 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1057/2003.

²³² LAT yra nurodęs, kad „ieškinio dalyko (ir pagrindo) tinkamas suformulavimas užtikrina tinkamą ieškovo teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą ir leidžia jo pasirinktu būdu apginti pažeistas teises“ (-LAT CBS 2008-10-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-485/2008).

gynybos priemonės, nedavusios norimo rezultato, neabejotinai laikytinas racionaliu ir tinkamu civilinių teisių gynimo būdo pasirinkimu.

Į galimumą pažeistas teises apginti kitu būdu privalo atsižvelgti ir teismas, nagrinėjantis bylą dėl VAS sprendimų negaliojimo. Tačiau tai jokių būdu nereiškia, kad, nustatęs galimumą pašalinti padarinius kitais civilinių teisių gynimo būdais, teismas turi raginti ar net įpareigoti ieškovą keisti ieškinio dalyką ar pagrindą. Visų pirma, teismas neprivalo to daryti, nes „teismo pareiga išaiškinti dalyvaujantiems byloje asmenims jų procesines teises ir pareigas nereiškia teismo pareigos nurodyti, kokius konkrečius reikalavimus, prašymus ar konkrečius gynimosi nuo pareikšto ieškinio būdus turi reikšti ar naudoti dalyvaujantys byloje asmenys konkrečioje byloje“²³³. Visų antra, teismas tokios teisės ir neturi, nes dėl dispozityvumo principo vyravimo civiliniame procese, jis negali keisti ar plėsti ieškinio dalyko, išskyrus CPK nurodytus atvejus (CPK 265 str. 2 d.)²³⁴.

Taigi teismas tėra įpareigojamas, nagrinėjant bylą dėl VAS sprendimo negaliojimo, atsižvelgti į galimumą akcininkų ir/ar bendrovės teisių ar viešo intereso pažeidimą pašalinti kitu įstatyme numatytu būdu, ir, nenustatęs tokio galimumo, bei įvertinęs visas kitas bylai reikšmingas aplinkybes (t.y. bendrovės ir/ar akcininko (-ų) teisių ar teisėtų interesų pažeidimą, ABĮ pažeidimų pobūdį, ieškovo balsavimo rezultatų įtaką VAS sprendimams ir kt.), konstatuoti VAS sprendimo negaliojimą kaip vienintelį galimą akcininkų ir/ar bendrovės pažeistų teisių gynimo būdą.

***

Apibendrinant bylose dėl VAS sprendimų negaliojimo teismo vertinamas aplinkybes, galima konstatuoti, kad VAS sprendimas nėra savaime pripažįstamas negaliojančiu, net ir esant nustatytam jo negaliojimo pagrindui. Visų pirma, VAS sprendimo nėra pagrindo naikinti, jeigu jis nepažeidė akcininko (-ų) ir/ar bendrovės teisių ar teisėtų interesų ir nesukėlė jiems neigiamų padarinių. Taip pat skundžiamas VAS sprendimas lieka galioti, jeigu ieškovas, kaip akcininkas, dalyvaudamas susirinkime, neturėjo arba nebūtų turėjęs lemiamos įtakos sprendimo priėmimui. Taigi VAS sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu, tik esant esminiam VAS procedūros, numatytos ABĮ, pažeidimui, arba nemažareikšmiam akcininko (-ų) ir/ar bendrovės teisių ar teisėtų interesų, ar netgi viešojo intereso, pažeidimui, kai tokių pažeidimų negalima pašalinti kitokiais teisių ar teisėtų interesų gynimo būdais.

---

²³³ LAT CBS 1999-06-23 nutartis c. b. Nr. 3K-3-323/1999.

²³⁴ LAT CBS 2009-03-03 nutartis c. b. Nr. 3K-3-94/2009.

4. VAS SPRENDIMŲ NUGINČIJIMO TVARKA IR TEISINĖS PASEKMĖS

Prieš tai buvusiuose darbo skyriuose buvo nagrinėjami VAS sprendimų negaliojimo instituto materialiniai aspektai, tačiau nebuvo atskleista procesinė²³⁵ šio instituto taikymo tvarka. Tam, kad VAS sprendimų negaliojimo instituto analizė būtų išsami ir išbaigta, būtina ją papildyti procesinių klausimų, susijusių su VAS sprendimų nuginčijimo tvarka, nagrinėjimu.

4.1. Teisės kreiptis į teismą dėl VAS sprendimų negaliojimo įgyvendinimo tvarka

Teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos suprantama dviem aspektais: materialiuoju teisiniu (reiškia teisę į reikalavimo patenkinimą) ir procesiniu teisiniu (reiškia teisę pareikšti ieškinį)²³⁶. Teisę kreiptis į teismą dėl VAS sprendimų negaliojimo aptarsime, išskirdami, mūsų nuomone, esmines šios teisės įgyvendinimo prielaidas – pareiškėjo civilinį procesinį teisumą (t.y. galėjimą ginčyti VAS sprendimus) ir praleisto ieškinio senaties termino nebuvimą.

4.1.1. Asmenys, turintys teisę ginčyti VAS sprendimus

Viena iš teisės kreiptis į teismą procesinių prielaidų²³⁷ yra asmens, paduodančio pareiškimą teismui, civilinis procesinis teisnumas, kuris tiesiogiai yra susijęs su civiliniuose santykiuose asmens turimu civiliniu teisnumu²³⁸. Jeigu asmuo „kreipiasi į teismą, siekdamas ginti teisę, kylančią iš materialųjų teisinių santykių, kuriuose jis nedalyvauja, arba nors ir dalyvauja, tačiau, remiantis materialiąja teise, neturi teisės pareikšti su tais materialiasiais santykiais susijusių reikalavimų“²³⁹, laikytina, kad jis neturi civilinio procesinio teisnumo, todėl yra netinkamas ieškovas. Esant tokioms aplinkybėms, teismas konstatuoja, kad netinkamas ieškovas neturi teisės į ieškinio patenkinimą.

ABĮ 19 str. 10 d. nurodo asmenis, kurie turi teisę pareikšti ieškinį dėl VAS sprendimų negaliojimo CK 2.82 str. 4 d. nustatytais atvejais, t.y. akcininkas, kreditoriai, bendrovės vadovas, valdybos ir stebėtojų tarybos narys ar kiti įstatymuose numatyti asmenys. Matome, kad įstatymas nustato nebaigtinį sąrašą subjektų, galinčių inicijuoti teisminį VAS sprendimų ginčijimo procesą.

²³⁵ Šio darbo kontekste VAS sprendimų negaliojimo instituto procesinė taikymo tvarka aiškintina plačiau ir nėra tapatinama vien tik su civilinio proceso teisės normų reguliuojamais teisiniais santykiais.

²³⁶ Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. P. 11-15.

²³⁷ Plačiau dėl teisės kreiptis į teismą procesinių prielaidų žr.: Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas. P. 15-25.

²³⁸ Civilinio procesinio teisnumo sąsaja su materialiuoju teisnumu pasireiškia tuo, kad materialioji teisė konkrečiai apibrėžtai asmenų grupei suteikia teisę pareikšti su tais materialiasiais santykiais susijusius reikalavimus, o asmenys, neatitinkantys materialiosios teisės normų įtvirtintų požymių, pripažintini neturinčiais civilinio procesinio teisnumo (- Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas. P. 18).

²³⁹ Ten pat, P. 17.

Kiek kitaip negu Lietuvoje, daugelyje užsienio valstybių yra nustatytas baigtinis sąrašas asmenų, galinčių skusti galimai neteisėtus akcininkų sprendimus. Be abejo, šio sąrašo apimtis įvairiose šalyse skiriasi. Rusijoje²⁴⁰ teisę ginčyti akcininkų sprendimus įstatymai suteikia tik akcininkui, o, pvz., Latvijoje²⁴¹, Estijoje²⁴², Lenkijoje²⁴³, Slovėnijoje²⁴⁴, Danijoje²⁴⁵, Vokietijoje²⁴⁶ (*past.* joje netgi numatoma valdybos pareiga paskelbti apie pradėtą teisminį VAS sprendimo ginčijimą bendrovės žurnaluose, kad akcininkas (-ai) per vieną mėnesį nuo tokio paskelbimo galėtų prisidėti prie ieškinio²⁴⁷) akcininkų sprendimus gali ginčyti ne tik akcininkai, bet ir bendrovės organų nariai. Šių šalių teisės aktai nenumato galimybės kitiems asmenims kreiptis į teismą dėl akcininkų sprendimų negaliojimo. Pvz., Norvegijoje²⁴⁸, be akcininkų ir bendrovės organų narių, inicijuoti procesą dėl akcininkų sprendimų negaliojimo gali bendrovės darbuotojų dauguma arba profesinės sąjungos, apimančios 2/3 darbuotojų, o Čekijoje²⁴⁹ – bendrovės likvidatorius ir bankroto administratorius. Manome, kad tokios teisės suteikimas minėtiems subjektams susijęs su tikslu dar labiau apsaugoti darbuotojų, bendrovės kreditorių ar pačios bendrovės teisėtus interesus, panaikinant jų teises pažeidžiančius akcininkų sprendimus. Lietuvoje tokia galimybė nėra numatyta, tačiau neabejojame, kad, vadovaujantis užsienio valstybių pavyzdžiu, būtų tikslinga ją įtvirtinti kaip papildomą bendrovės darbuotojų ir kreditorių teisių apsaugos garantiją.

Pažymėtina, kad kreiptis į teismą dėl VAS sprendimų negaliojimo, be ABĮ 19 str. 10 d. nurodytų asmenų, taip pat gali prokuroras, gindamas viešąjį interesą. Tokią teisę prokurorui numato CPK 49 str. 1 d. ir LR prokuratūros įstatymo²⁵⁰ 19 str. Kadangi pagrindinės prokuroro funkcijos yra susijusios su baudžiamuoju persekiojimu, tai viešojo intereso gynimas c. b. laikytinas papildoma jo funkcija²⁵¹. Pažymime, kad prokurorai retai inicijuoja teisminį procesą ar jame dalyvauja dėl VAS sprendimų negaliojimo. Kaip pavyzdį galime pateikti LAT nagrinėtą c. b.²⁵², kurioje LR generalinis prokuroras, gindamas viešąjį interesą, prašė pripažinti negaliojančia nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutartį ir taikyti restituciją, priteisiant valstybei iš atsakovų atitinkamą sumą pinigų, tačiau neginčijo akcininko sprendimo, kuriuo buvo nutarta šį turtą parduoti. Atkreiptinas dėmesys, kad teisę kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo įstatymų numatytais atvejais turi ir kitos valstybės ar savivaldybės institucijos (CPK 49 str. 2 d.), tačiau praktikoje nesama pavyzdžių, kad

²⁴⁰ Rusijos ABĮ 49 str. 7 d.; Rusijos RABĮ 43 str. 1 d.

²⁴¹ Latvijos KĮ 217 str.1 d., 288 str. 1, 2 d.

²⁴² Estijos KK 178 str. 1 d., 302 str.

²⁴³ Lenkijos KPBK 250 str.

²⁴⁴ Slovėnijos BĮ 395 str. 7 d.

²⁴⁵ Danijos UABĮ 36 str. 1 d.; Danijos ABĮ 81 str. 1 d.

²⁴⁶ Vokietijos ABĮ 245 str.

²⁴⁷ Ten pat, 246 str. 4 d.

²⁴⁸ Norvegijos ABĮ 5-22 str.

²⁴⁹ Čekijos KK 131 str. 1 d.

²⁵⁰ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 1994, Nr. 81-1514.

²⁵¹ Krivka E. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese. Monografija. Vilnius: MRU, 2009. P. 99.

²⁵² LAT CBS 2008-07-14 nutartis c. b. Nr. 3K-3-287/2008.

šios institucijos būtų kada nors inicijavusios procesą dėl VAS sprendimų ginčijimo. Tokia susiklosčiusi praktika rodo, kad neteisėtais VAS sprendimais dažniausiai pažeidžiamas privatus interesas, ir kur kas rečiau viešasis.

Nepaisant to, kad įstatymas numato nebaigtinį sąrašą asmenų, galinčių teismine tvarka ginčyti VAS sprendimus, pastarojo sąrašo negalima aiškinti plečiamai, kaip suteikiančio teisę bet kuriam asmeniui kreiptis į teismą dėl VAS sprendimų negaliojimo. Taigi jeigu įstatymas nesuteikia šios teisės tam tikram asmeniui, tai pastarasis ir neturi teisės jos realizuoti. Pvz., anot LAT²⁵³, LR įmonių bankroto įstatymas²⁵⁴, kuriuo remdamasis bankrutuojančios įmonės administratorius turi teisę reikšti ieškinius dėl bendrovės sudarytų sandorių pripažinimo negaliojančiais, nenumato įmonės administratoriui teisės reikalauti pripažinti negaliojančiais ir bendrovės organų priimtus sprendimus. Akivaizdu, kad ši LAT nuomonė tik patvirtina mūsų prieš tai išdėstytus teiginius.

Teismų praktikos analizė rodo, kad į teismą dėl VAS sprendimų negaliojimo dažniausiai kreipiasi akcininkai. Viena vertus, jiems tokią teisę suteikia įstatymas (ABĮ 19 str. 10 d.), kita vertus, VAS sprendimais dažniausiai yra pažeidžiamos būtent jų teisės. Jeigu į teismą kreipiasi asmuo, nesantis akcininku (taip pat nesantis kitu subjektu, įvardytu ABĮ 19 str. 10 d.) arba klaidingai manantis esąs akcininku, jo reikalavimas teismo atmetamas kaip nepagrįstas. Pvz., vienoje c. b.²⁵⁵ ją nagrinėję teismai konstatavo, kad sutartis, pagal kurią ieškovas įsigijo bendrovės akcijų, nesukėlė teisinių pasekmių, todėl jis negali ginčyti akcininkų priimtų nutarimų, nepriklausomai nuo to, buvo ar nebuvo pažeisti įstatymo reikalavimai, priimant bendrovės nutarimus. Panašus sprendimas buvo priimtas LapT nagrinėtoje byloje²⁵⁶, kurioje buvo konstatuota, kad ieškovas neturi teisės reikalauti VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu tol, kol jis nenuginčys sutarčių, kurių pagrindu turėtas akcijas ieškovas prarado, ir neįrodys akcijų įgijėjo nesąžiningumo.

Pasak LAT, ABĮ nenumato, kad VAS nutarimus galėtų skųsti kiti asmenys, kurie nėra bendrovės akcininkai, o ABĮ teisės normoje, kurioje kalbama apie apskundimo terminą ir to termino skaičiavimo pradžią, įrašyta konstrukcija “kai asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti...” nereiškia, kad bet kuris asmuo gali teismui paduoti skundą dėl VAS nutarimų²⁵⁷. Vadinasi, jeigu asmuo, kurio teisės ar teisėti interesai galimai yra pažeisti VAS sprendimu, tačiau toks asmuo ne tik kad nėra akcininkas, bet ir nepriklauso nė vienai ABĮ 19 str. 10 d. nurodytai asmenų kategorijai, tai jo teisė į teisminę gynybą materialiuoju teisiniu aspektu lieka neįgyvendinta. Kyla klausimas, ar tokiu atveju nėra pažeidžiama asmens teisė į teisminę gynybą, kurią garantuoja LR Konstitucijos²⁵⁸ 30 straipsnis? Atsakymas, manome, yra labai paprastas. Aplinkybė, kad asmuo savo pažeistų teisių ar

²⁵³ LAT CBS 2000-11-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1127/2000.

²⁵⁴ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. IX-216.

²⁵⁵ LAT CBS 2004-06-23 nutartis c. b. Nr. 3K-3-374/2004.

²⁵⁶ LapT CBS 2010-03-08 nutartis c. b. Nr. 2A-244/2010.

²⁵⁷ LAT CBS 2001-04-18 nutartis c. b. Nr. 3K-3-480/2001.

²⁵⁸ LR Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

teisėtų interesų negali apginti, pareikšdamas ieškinį teisme dėl VAS sprendimų negaliojimo, dar nereiškia, kad jo pažeista teisė apskritai negali būti apginta – juk įstatymas neriboja asmens teisės savo pažeistas teises ginti kitais įstatyme numatytais teisių gynimo būdais. Kita vertus, praktikoje sunkiai įsivaizduojamas atvejis, kad VAS sprendimas pažeistų asmenų, nesančių nei bendrovės akcininkais, nei jos kreditoriais, teises ar teisėtus interesus.

Vis dėlto nėra aišku, kaip reikia spręsti situacijas, kai akcininkas, pareiškęs ieškinį dėl VAS sprendimo negaliojimo, netenka akcininko statuso, dar nesibaigus bylos nagrinėjimui iš esmės. Ar tokiu atveju yra laikytina, kad akcininkas praranda materialinį suinteresuotumą bylos baigtimi ir teismo sprendimas jam nebegali sukelti jokių teisinių pasekmių? Ar tokiose bylose ieškovo tinkamumas turi būti vertinamas pagal ieškovo faktinę padėtį, buvusią skundžiamo VAS sprendimo priėmimo metu, ar pagal jo esamą padėtį kreipimosi į teismą ir teismo nagrinėjimo metu?

Atsakymų į šiuos klausimus, manome, reikia ieškoti teismų praktikoje. Antai, LapT nagrinėtoje c. b.²⁵⁹ ieškovas prašė pripažinti negaliojančiu 2007-04-30 VAS protokolą. Bylą nagrinėję teismai ieškinį atmetė, nurodydami, kad ginčijamo VAS metu ieškovas nebuvo bendrovės dalyviu, nes akcijas įgijo tik 2008-02-07. Atsižvelgdami į vieną iš teisinio apibrėžtumo bei teisėtų lūkesčių principo aspektų – pagarbą įgytoms teisėms, taip pat į siekį užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą ir tų santykių subjektų subjektinių teisių bei pareigų apibrėžtumą, teismai sprendė, kad asmenims, kurie, JA organui priimant ginčijamą sprendimą, nebuvo to JA dalyviai, CK 2.82 str. 4 d. negali būti taikoma.

Įdomus teisminės praktikos pavyzdys nagrinėtas c. b.²⁶⁰, kuriuoje skundžiamų nutarimų priėmimo ir ieškinio pareiškimo metu ieškovė buvo UAB „Transnetas“ akcininkė, bet bylos nagrinėjimo metu (t.y. 2004-10-28) visos tuo metu jos turėtos akcijos buvo parduotos UAB „Tikroji vaivorykštė“. Be kita ko, UAB „Transnetas“, kuriai ieškovė pareiškė ieškinį, 2005-02-19 buvo reorganizuota, o šios bendrovės teises ir pareigas perėmė UAB „Tikroji vaivorykštė“. LAT, išnagrinėjęs kasacinį skundą, nurodė, kad aiškinantis, ar ieškovė prarado materialinį teisinį interesą byloje dėl to, jog ji neteko UAB „Transnetas“ akcininkės teisinio statuso, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog suinteresuotu asmeniu teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo aspektu yra kiekvienas asmuo, kuris CPK nustatyta tvarka kreipiasi į teismą deklaruodamas turįs materialinį teisinį interesą, tačiau tik teismo nagrinėjimo metu ištyrus ir įvertinus įrodymus, galima prieiti prie išvados, ar tokio suinteresuoto asmens kreipimasis į teismą teisminės gynybos yra pagrįstas. Atsižvelgiant į tai, iš naujo išnagrinėjęs bylą, II inst. teismas padarė išvadą, kad ieškovė, nebūdama bendrovės akcininke, neturi teisės ginčyti UAB „Transnetas“ VAS nutarimų ir kad šiuo atveju šalių (t.y. atsakovų) pakeitimas bylos procese nebūtinai, nes byloje neginčijimai

²⁵⁹ LapT CBS 2010-12-20 nutartis c. b. Nr. 2A-786/2010.

²⁶⁰ LAT CBS 2007-07-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-312/2007.

nustatyta, jog ieškovė prarado reikalavimo teisę, todėl paliko nepakeistą I inst. teismo sprendimą, kuriuo ieškovės ieškinys buvo atmestas²⁶¹.

Kaip matyti, prieš tai minėtoje byloje ieškovės ieškinys buvo atmestas, motyvuojant tuo, kad ji prarado reikalavimo teisę, perleidusi savo akcijas kitam subjektui. Kiek kitoks sprendimas buvo priimtas c. b.²⁶², kur LAT nustatė, kad ieškovas bylos nagrinėjimo metu turimas bendrovės akcijas perleido pirkėjui, todėl konstatavo, kad reikalavimo teisė teismine tvarka pripažinti negaliojančiais VAS nutarimus perėjo pirkėjui. LAT pabrėžė, kad teismas, nustatęs, jog bylos nagrinėjimo metu ieškovas prarado reikalavimo teisę, šią teisę savo valia perleidęs kitam asmeniui, tuo pagrindu atmesti ieškinio negali, bet privalo konstatuoti, jog įvyko savanoriškas procesinis teisių perėmimas, todėl teismas savo iniciatyva turi reikalavimo teisę perleidusią šalį pakeisti jos teisių perėmėju.

Matome, kad pirmuoju atveju ieškovo procesinis teisių perleidimas nebuvo galimas, nes ieškovės akcijos buvo perleistos atsakovu toje byloje turėjusiai būti įmonei (akcijos perleistos UAB „Tikroji vaivorykštė“, kuri po reorganizavimo buvo perėmusi atsakovo UAB „Transnetas“ teises ir pareigas). Antruoju atveju (ieškovui perleidus turimas bendrovės akcijas pirkėjui) teismai savo iniciatyva turėjo konstatuoti procesinį teisių perėmimą, reikalavimo teisę perleidusį ieškovą pakeisdami šios teisės įgijėju.

Iš aukščiau pateiktų teisminės praktikos pavyzdžių galime daryti tokias išvadas:

1) asmuo, nebuvęs bendrovės akcininku priimant ginčijimą VAS sprendimą, neturi teisės reikšti ieškinį dėl minėto sprendimo pripažinimo negaliojančiu;

2) asmuo, buvęs bendrovės akcininku priimant ginčijimą VAS sprendimą, tačiau kreipimosi į teismą dėl minėto sprendimo pripažinimo negaliojančiu metu nebeturintis bendrovės akcijų arba jas perleidęs ar kitaip praradęs teismo nagrinėjimo metu, neturi teisės reikšti ieškinį ir/ar į pareikšto reikalavimo patenkinimą; atitinkamai jo teises (įskaitant reikalavimo teisę ginčyti VAS sprendimus) ir pareigas civiliniame procese perima naujas akcijų įgijėjas.

Pirmoji išvada yra pakankamai pagrįsta, nes VAS sprendimas negali pažeisti nesančio bendrovės akcininku asmens teisių, nors teoriškai galima situacija, kai akcininkas reiškia analogišką ieškinį, siekdamas apginti ne savo, o ginčijamu sprendimu pažeistas bendrovės teises. Antroji išvada atrodo mažiau pagrįsta, nes skundžiamu sprendimu iš tikrųjų gali būti pažeistos akcininko teisės ar teisėti interesai, o praradęs akcininko teisinį statusą, jis praranda ir teisę ginčyti minėtą sprendimą. Nepaisant to, manome, kad šių išvadų praktinis taikomumas gali būti grindžiamas tuo,

---

²⁶¹ PAT CBS 2007-09-12 nutartis c. b. Nr. 2A-401-212/2007.

²⁶² LAT CBS 2001-05-28 nutartis c. b. Nr. 3K-3-613/2001.

kad jos užkerta kelią plečiamai aiškinti asmenų, turinčių teisę ginčyti VAS sprendimus, sąrašą, tokiu būdu užtikrinant VAS sprendimų stabilumą.

Aiškinantis valdymo ir priežiūros organų narių dalyvavimo procese ypatumus bylose dėl VAS sprendimų negaliojimo, pirmiausia, darome išvadą, kad šių narių teisinis suinteresuotumas bylos baigtimi gali pasireikšti dvejopai. Viena vertus, jie gali kreiptis į teismą dėl VAS sprendimų negaliojimo, siekdami apginti skundžiamu sprendimu pažeistas bendrovės teises ar teisėtus interesus. Kita vertus, VAS sprendimo ginčijimu jie gali siekti savo teisių, pažeistų minėtu sprendimu, gynimo (pvz., VAS sprendimas dėl organų narių skyrimo/atšaukimo). Vertinant jų tinkamumą būti ieškovais byloje, tikslinga laikytis analogiškos pozicijos, kuri buvo išdėstyta nagrinėjant akcininkų teisę reikšti ieškinį. *Pirma*, asmuo, nebuvęs bendrovės organo nariu priimant ginčijimą VAS sprendimą, neturi teisės reikšti ieškinį dėl minėto sprendimo pripažinimo negaliojančiu. *Antra*, asmuo, buvęs bendrovės organo nariu priimant ginčijimą VAS sprendimą, tačiau kreipimosi į teismą dėl minėto sprendimo pripažinimo negaliojančiu metu nebeeinantis bendrovės organo nario pareigų arba jas praradęs teismo nagrinėjimo metu, neturi teisės reikšti ieškinį ir/ar į pareikšto reikalavimo patenkinimą.

Dėl kreditorių teisinio suinteresuotumo bylos, kurioje nagrinėjamas VAS sprendimo teisėtumo klausimas, baigtimi, galime akcentuoti tai, kad asmuo turi turėti galiojančią ir neįvykdytą reikalavimo teisę į bendrovę ar jos akcininką (-us) tiek skundžiamo VAS sprendimo priėmimo metu, tiek ir kreipimosi į teismą metu. Būtų neprotinga ir neteisinga, jeigu į teismą kreiptųsi asmuo, skundžiamo VAS sprendimo priėmimo metu neturėjęs galiojančio kreditorinio reikalavimo, arba tokio kreipimosi metu esantis perleidęs ar kitaip praradęs reikalavimo teisę.

Taigi kiekvienu atveju nagrinėjant bylas dėl VAS sprendimų negaliojimo, turi būti sprendžiamas ieškovo tinkamumo klausimas, nes ieškinys, pareikštas netinkamo ieškovo, t. y. asmens, kuriam reikalavimo teisė nepriklauso, yra netenkinamas²⁶³. Atkreiptinas dėmesys, kad ieškinys, pareikštas netinkamam atsakovui, taip pat nėra tenkinamas. Pagal ieškinį dėl VAS sprendimų negaliojimo turi atsakyti bendrovė²⁶⁴, o ne VAS ar pavieniai akcininkai. VAS neturi ir negali turėti civilinio procesinio teisnumo, o akcininkų atsakomybės už VAS sprendimus įstatymas nenumato (išskyrus, tam tikra prasme, CK 2.50 str. 3 d. numatytą atvejį). Į šias aplinkybes svarbu atsižvelgti ne tik siekiant tinkamai įgyvendinti teisę kreiptis į teismą dėl VAS sprendimų negaliojimo, bet ir siekiant išvengti nepagrįstu bylinėjimusi galinčios kilti žalos atsiradimo. Kaip antai, Latvijos įstatymas²⁶⁵ netgi numato ieškovams pareigą solidariai atlyginti bendrovei žalą, padarytą tyčia ar dėl didelio neapdairumo ginčijant VAS sprendimus, nesant tam pagrindo.

---

²⁶³ LAT CBS 2007-07-13 nutartis c. b. Nr. 3K-3-312/2007.

²⁶⁴ LAT CBS 2003-11-12 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1074/2003.

²⁶⁵ Latvijos KĮ 290 str., 288 str. 1, 2 d.

4.1.2. Ieškinio senaties terminas ir jo praleidimo teisinės pasekmės

Kita labai svarbi teisės kreiptis į teismą dėl VAS sprendimo negaliojimo prielaida, tik jau materialinė²⁶⁶, yra ieškinio senaties termino nepraleidimas. ABĮ 19 str. 10 d. nustato sutrumpintą 30 dienų terminą ginčyti VAS sprendimus. Palyginus su nustatytu CK 2.82 str. 4 d. 3 mėnesių ieškinio senaties terminu, sutrumpintas 30 dienų terminas yra specialusis, kurio taikymo galimybę numato pats CK²⁶⁷. Šis terminas negali būti keičiamas nei šalių susitarimu, nei teismo (arbitražo), todėl šio termino laikymasis yra visiems privalomas²⁶⁸. Pažymėtina, kad toks sutrumpintas ieškinio senaties terminas nustatytas ne be reikalo: kadangi VAS yra aukščiausias bendrovės organas, priimančias sprendimus esminiais bendrovės valdymo klausimais, nustatymas ilgų jo sprendimų ginčijimo terminų turėtų neigiamų pasekmių bendrovės valdymui ir ekonominei veiklai²⁶⁹; kita vertus, nuo teisės pažeidimo nukentėjęs asmuo yra skatinamas savo teises ginti, operatyviai reaguojant į teisių pažeidimą, kad būtų išlaikomas civilinių santykių stabilumas, išsaugomos realesnės galimybės pažeistas teises apginti, atkuriant iki pažeidimo buvusią padėtį.²⁷⁰

Sutrumpinto 30 dienų ieškinio senaties termino eiga prasideda nuo tos dienos, kai sprendimą ginčijantis asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie jo priėmimą. Matome, kad įstatymas ieškinio senaties termino eigos pradžią sieja ne su VAS sprendimo priėmimo momentu, o su sužinojimo apie jo priėmimą momentu. Ši norma orientuoja į bendrąsias ieškinio senaties termino eigos pradžios nustatymo taisykles, pagal kurias teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kada asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą (CK 1.127 str. 1 d.). Anot LAT, tais atvejais, kai akcininkas, ginčijantis VAS nutarimą, dalyvavo jį priėmusiame susirinkime, nutarimo priėmimo ir sužinojimo apie jo priėmimą momentai sutampa. Tačiau ši taisyklė negali būti taikoma tuomet, kai akcininkas susirinkime, kuriame buvo priimtas ginčijamas nutarimas, nedalyvavo dėl objektyvių priežasčių, pvz., dėl to, kad jam nebuvo tinkamai pranešta apie šaukiamą susirinkimą. Tokiu atveju sutrumpinto 30 dienų ieškinio senaties termino eiga prasideda nuo tos dienos, kai nutarimą ginčijantis akcininkas sužinojo ar turėjo sužinoti apie nutarimo priėmimą²⁷¹.

Užsienio valstybių įstatymai taip pat numato sutrumpintus ieškinio senaties terminus kreipimuisi į teismą dėl VAS sprendimo negaliojimo. Priklausomai nuo valstybės, šių terminų trukmė svyruoja nuo vieno iki šešių mėnesių, skiriasi ir šių terminų eigos skaičiavimo pradžia. Pvz.,

²⁶⁶ Plačiau dėl teisės kreiptis į teismą materialinių prielaidų žr.: Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas. P. 11.

²⁶⁷ Įstatymai specialias ieškinio senaties taisykles gali nustatyti tais atvejais, kai tai leidžia CK normos, reguliuojančios ieškinio senatį. CK 2.82 str. 4 d., nustatanti trijų mėnesių ieškinio senaties terminą reikalavimams dėl JA organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais, taip pat leidžia ne tik kitoms CK normoms, bet ir kitiems įstatymams nustatyti kitokį ieškinio senaties terminą (-LAT CBS 2003-03-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-375/2003).

²⁶⁸ LAT CBS 2002-03-27 nutartis c. b. Nr. 3K-3-372/2002.

²⁶⁹ LAT CBS 2002-03-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-392/2002.

²⁷⁰ LAT CBS 2004-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-213/2004.

²⁷¹ LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. Nr. 3K-3-383/2000.

Latvijoje (*past.* ginčijant uždarytų akcinių bendrovių VAS sprendimus)²⁷², Estijoje²⁷³, Islandijoje²⁷⁴, Danijoje²⁷⁵ kreiptis į teismą dėl akcininkų sprendimo negaliojimo galima per tris mėnesius nuo jo priėmimo dienos. Čekijoje²⁷⁶ taip pat yra numatytas trijų mėnesių ieškinio senaties terminas, tik jo pradžia siejama ne tik su VAS diena, bet ir su momentu, kada ieškovas galėjo sužinoti apie šį susirinkimą, jeigu VAS nebuvo tinkamai sušauktas, tačiau visais atvejais ginčyti VAS sprendimus galima ne vėliau kaip per vienerius metus nuo VAS sušaukimo (t.y. nustatomas naikinamasis terminas). Analogiška nuostata įtvirtinta Latvijoje, reglamentuojant akcinių bendrovių akcininkų sprendimų ginčijimą²⁷⁷. Vokietijoje²⁷⁸ ginčyti VAS sprendimą galima per vieną mėnesį nuo jo priėmimo, Lenkijoje²⁷⁹ - per vieną mėnesį nuo sužinojimo apie sprendimo priėmimą, tačiau ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo jo priėmimo dienos, o Slovėnijoje²⁸⁰ vieno mėnesio ieškinio senaties termino pradžia siejama su VAS diena, jeigu ieškovas dalyvavo susirinkime, arba su sprendimo paskelbimo diena, jeigu sprendimas buvo viešai skelbtas, arba su diena, kada ieškovas sužinojo ar turėjo sužinoti apie sprendimo priėmimą. Rusijoje yra numatytas kur kas ilgesnis terminas akcinių bendrovių akcininkų sprendimams ginčyti, t.y. šeši mėnesiai²⁸¹ nuo to momento, kada pastarasis sužinojo ar turėjo sužinoti apie sprendimo priėmimą, ir tik du mėnesiai²⁸² uždarytų akcinių bendrovių akcininkų sprendimams ginčyti, pastarojo termino pradžią siejant su sužinojimo ar turėjimo sužinoti apie priimtą sprendimą faktą, išskyrus atvejus, kada pareiškėjas dalyvavo ginčijamame VAS. Taigi užsienio valstybių praktika rodo, kad jose taip pat (*past.* kaip ir Lietuvoje) yra ribojama teisė ginčyti VAS sprendimus, nustatant trumpus kreipimosi į teismą terminus.

Beje, kai kurių valstybių įstatymai netgi nurodo atvejus, kada nėra atsižvelgiama į ieškinio senaties terminą, kaip antai: kai akcininkų sprendimas yra pats savaime neteisėtas, net jeigu jį patvirtino visi akcininkai; sprendimo įsigaliojimui reikalingas visų ar tam tikro skaičiaus akcininkų pritarimas, ir toks pritarimas nebuvo gautas; pranešimas apie VAS nebuvo pateiktas arba tokio pranešimo taisyklės buvo iš esmės pažeistos; ieškinys paduotas per dvejus metus nuo akcininkų sprendimų priėmimo dienos, ir teismas nustato, kad ieškovas ieškinio senaties terminą praleido dėl svarbių priežasčių, o palikti ginčijamą sprendimą galioti būtų akivaizdžiai neprotinga²⁸³.

---

²⁷² Latvijos KĮ įstatymo 217 str. 1 d.

²⁷³ Estijos KK 178 str. 1 d., 302 str.

²⁷⁴ Islandijos ABĮ 96 str.

²⁷⁵ Danijos UABĮ 36 str. 2 d.; Danijos ABĮ 81 str. 2 d.

²⁷⁶ Čekijos KK 131 str. 1, 2 d.

²⁷⁷ Latvijos KĮ 288 str. 1, 2 d.

²⁷⁸ Vokietijos ABĮ 246 str. 1 d.

²⁷⁹ Lenkijos KPBK 251 str.

²⁸⁰ Slovėnijos BĮ 396 str.

²⁸¹ Rusijos ABĮ 49 str. 7 d.

²⁸² Rusijos RABĮ 43 str. 1 d.

²⁸³ Norvegijos ABĮ 5-23 str. 2 d.; Islandijos ABĮ 96 str.; Danijos UABĮ 36 str. 3 d.; Danijos ABĮ 81 str. 3 d.

Kitaip nei prieš tai nurodytose valstybėse, Lietuvoje detalai nėra reglamentuoti atvejai, kada gali būti nesilaikoma ieškinio senaties termino. Vienintelis ir analogiškas užsienio valstybių pavyzdžiui atvejis yra įtvirtintas ieškinio senatį reglamenuojančiose CK normose, kuriose kalbama apie praleisto ieškinio senaties termino atnaujinimą esant svarbioms priežastims (žr. CK 1.131 str. 2 d.). LAT praktikoje²⁸⁴ svarbiomis ieškinio senaties termino praleidimo priežastimis pripažįstamos tik šio termino eigos metu egzistavusios aplinkybės, kurios kliudė asmeniui laiku ir tinkamai, tiesiogiai ar per atstovą ginti savo pažeistas teises ir kurios nepriklausė nuo šio asmens valios.

Pažymime, kad ieškinio senaties termino pabaiga įstatymo siejama su pagrindu ieškinį atmesti (CK 1.131 str. 1 d.), todėl ieškovui neįrodžius svarbių priežasčių, dėl kurių minėtas terminas buvo praleistas, teismas ieškinį atmeta esant aiškiai išreikštam atsakovo reikalavimui taikyti ieškinio senatį (CK 1.126 str. 2 d.). Jeigu ginčo šalies vidinė valia dėl ieškinio atmetimo tuo motyvu, kad teisės pažeidimo padariniai įsisenėjo, nėra aiškiai ir suprantamai išreikšta, pripažinti, kad reikalavimas taikyti ieškinio senatį buvo pareikštas, negalima, nes ir priešingai šaliai, ir teismui vidinė ginčo šalies valia dėl ieškinio senaties taikymo turi būti suprantama tam, kad priešinga ginčo šalis galėtų imtis veiksmų apsiginti nuo šio reikalavimo, o teismas tinkamai išspręstų reikalavimą taikyti ieškinio senatį²⁸⁵.

Taigi svarstant ieškinio senaties termino klausimą, esminė aplinkybė yra fakto nustatymas, kada besikreipiantis į teismą asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Tik nustačius šią aplinkybę, gali paaiškėti, kokį sprendimą teismas priims byloje dėl VAS sprendimo negaliojimo. Šio fakto nustatymas priklauso nuo to, kaip šalys byloje sugeba įrodyti minėtą aplinkybę²⁸⁶. Atsakovu byloje esančios bendrovės suinteresuotumas įrodyti šią aplinkybę pasireiškia tuo, kad ji yra suinteresuota ieškinio senaties termino taikymu ieškovo atžvilgiu, nes tokiu atveju išvengiama neigiamų pasekmių, kurias gali sukelti jai nepalankus teismo sprendimas. Ieškovas, priešingai, turi interesą įrodyti, kad ieškinio senaties terminas nėra praleistas arba jis praleistas dėl svarbių priežasčių. Todėl neretai išsiskiria ginčo šalių pozicijos dėl ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžios. Pvz., dukart VAT nagrinėtoje byloje²⁸⁷ ieškovai teigė, kad ieškinio senaties termino nepraleido, nes apie sprendimų priėmimo datą sužinojo VĮ Registrų centro tinklapyje aptikę informaciją apie naują bendrovės įstatų redakciją. Atsakovas teigė priešingai - kad ieškinio senaties terminas yra praleistas, nes apie ginčijamo susirinkimo sušaukimo laiką ieškovai (kaip akcininkai) buvo tinkamai informuoti. Galiausiai teismas šioje byloje konstatavo, kad ieškovai apie vykstantį VAS buvo informuoti netinkamai, nes iš anksto nebuvo įspėti apie informavimo būdo

²⁸⁴ LAT teisėjų senato 2002-12-20 nutarimas Nr. 39 „Dėl ieškinio senatį reglamenuojančių įstatymų normų taikymo teismų praktikoje“.

²⁸⁵ Pakalniškis V., Kiršienė J., Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. P. 381.

²⁸⁶ LAT CBS 2002-03-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-392/2002.

²⁸⁷ VAT CBS 2010-10-11 nutartis c. b. Nr. 2A-867-492/2010; VAT CBS 2011-04-18 nutartis c. b. Nr. 2A-471-115/2011.

pasikeitimą. Teismas sprendė, kad netinkamas informavimo būdo parinkimas neturi riboti ieškovo teisės kreiptis į teismą, todėl nurodė, kad taikyti ieškinio senatį nėra pagrindo.

Be abejo, teismų praktikoje²⁸⁸ neretas atvejis, kai atsisakoma VAS sprendimą pripažinti negaliojančiu, pritaikius ieškinio senatį atsakovo reikalavimu. Tai rodo, kad ieškovai dažnai būna praleidę ieškinio senaties terminą ir/ar jiems nepavyksta įrodyti svarbių priežasčių, dėl kurių laiku nebuvo kreiptasi į teismą. Atsižvelgiant į tai, atsakovu esanti bendrovė tuo pasinaudoja apsigindama, nepaisant to, ar ginčijamas VAS sprendimas būna teisėtas ar ne.

Atkreiptinas dėmesys, kad teismai atriboja ieškinio senaties terminus, taikomus VAS sprendimams, ir šių sprendimų pagrindu sudarytiems sandoriams ginčyti. LAT, aiškindamas CK 2.82 str. 4 d. nustatyto 3 mėnesių ieškinio senaties termino taikymą, nurodo, kad ši norma taikoma, kai byloje yra pareikšti reikalavimai dėl JA organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais, bet netaikoma dėl šių sprendimų pagrindu sudarytų sandorių pripažinimo negaliojančiais. Kartu LAT nurodo, kad *sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu nepriklausomai nuo to, ar pripažintas negaliojančiu JA organo sprendimas*²⁸⁹. Taigi termino kreiptis į teismą dėl VAS sprendimo negaliojimo praleidimas dar nereiškia, kad prarandama galimybė ginčyti šio sprendimo pagrindu sudaryto sandorio teisėtumą (išskyrus atvejus, kai yra praleistas ieškinio senaties terminas šiems sandoriams ginčyti). Be to, VAS sprendimo ir sandorio ginčijimui taikomų ieškinio senaties terminų atribojimas tik patvirtina teiginį, kad VAS sprendimas nelaikytinas sandoriu.

4.2. VAS sprendimų negaliojimo teisinės pasekmės

Šio darbo pirmame skyriuje buvo kalbėta, kad VAS sprendimas, kaip tam tikro skaičiaus susirinkime balsavusiųjų akcininkų valia, įforminta susirinkimo protokole, gali būti laikomas tiek savarankišku civilinių teisių ir pareigų atsiradimo, pasikeitimo ir pasibaigimo pagrindu, tiek pagrindu atskiriems bendrovės sandoriams sudaryti ar kitiems juridiniams faktams atlikti, kurie bendrovei sukelia civilines teisines pasekmes. Teisme paneigus VAS sprendimo teisėtumą, atitinkamai turėtų būti paneigiamos ir jo sukeltos teisinės pasekmės, turint galvoje tai, kad iš neteisės negali atsirasti teisė (lot. *Ex injura non oritur jus*). Įstatymuose numatytos taisyklės, kuriomis remiantis negaliojančiais pripažįstami VAS sprendimai, tam ir yra skirtos, kad būtų panaikintos pastarųjų sprendimų pagrindu atsiradusios pasekmės, ir atkurtas tokiais aktais pažeistas teisėtumas. Deja, mūsų šalies įstatymai nereglamentuoja, kaip turėtų būti sprendžiamas VAS

²⁸⁸ LAT CBS 2002-01-29 nutartis c. b. Nr. 3K-7-248/2002; LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-890/2002; LAT CBS 2003-03-19 nutartis c. b. Nr. 3K-3-375/2003; LAT CBS 2003-11-12 nutartis c. b. Nr. 3K-3-1074/2003; LAT CBS 2004-03-17 nutartis c. b. Nr. 3K-3-213/2004; LapT CBS 2010-12-20 nutartis c. b. Nr. 2A-786/2010; LapT CBS 2010-05-03 nutartis c. b. Nr. 2A-387/2010; LapT CBS 2006-10-24 nutartis c. b. Nr. 2A-271/2006.

²⁸⁹ LAT CBS 2005-04-04 nutartis c. b. Nr. 3K-3-230/2005; LapT CBS 2010-12-20 nutartis c. b. Nr. 2A-786/2010.

sprendimo negaliojimo teisinių pasekmių klausimas, o lietuviškoje jurisprudencijoje šis klausimas apskritai nėra nagrinėtas.

Peržvelgus užsienio valstybių teisinį reglamentavimą, randame ne vieną pavyzdį, kaip kitose šalyse sprendžiamas negaliojančio VAS sprendimo teisinių pasekmių klausimas. Pvz., Norvegijos²⁹⁰, Islandijos²⁹¹, Danijos²⁹² įstatymai nurodo, kad teismas gali ne tik pripažinti skundžiamą VAS sprendimą negaliojančiu, bet ir, esant ieškovo prašymui, pastarąjį sprendimą pakeisti taip, kad jis būtų teisingas ir teisėtas, jeigu teismas yra kompetentingas tai padaryti. Kaip matyti, šiose valstybėse teismui yra suteikta diskrecijos teisė spręsti klausimus, kuriuos iš esmės turi teisę spręsti tik VAS, kaip privataus subjekto organas. Slovėnijos įstatymas²⁹³ dar aiškiau reglamentuoja VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu teises pasekmes. Jame nurodoma, kad negaliojančiu pripažintas akcininkų sprendimas nesukelia jokių teisinių pasekmių, o viską, ką yra gavę pagal šį sprendimą, asmenys turi grąžinti bendrovei. Akivaizdu, kad ši norma įtvirtina restitucijos taikymo galimybę, pripažinus akcininkų sprendimą negaliojančiu. Lenkijos įstatymas²⁹⁴ nurodo, kad jeigu bendrovės sudaryto akto (pvz., sandorio) galiojimas priklauso nuo akcininkų sprendimo, tai tokio sprendimo panaikinimas neturi įtakos sąžiningų trečiųjų asmenų teisėms, įgytoms remiantis minėtu aktu. Prieš tai nurodyti užsienio valstybių pavyzdžiai daugiau ar mažiau kalba apie tiesiogines VAS sprendimo negaliojimo pasekmes. Kitų valstybių įstatymai tenumato tokias netiesiogines negaliojimo pasekmes, kaip antai: viešame registre kaupiamų duomenų, įregistruotų remiantis pripažintu negaliojančiu akcininkų sprendimu, pakeitimas²⁹⁵ arba bendrovės pareiga atlyginti asmenims žalą, kilusią dėl neteisėto ir negaliojančiu pripažinto VAS sprendimo²⁹⁶.

Minėta, kad Lietuvoje teisės normos, nustatančios specialią VAS sprendimų negaliojimo tvarką, apskritai nereglamentuoja VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais teisinių pasekmių. Teismų praktika taip pat nėra labai gausi šiuo klausimu: joje tik fragmentiškai minimi tam tikri VAS sprendimo negaliojimo pasekmių aspektai. Nepaisant to, remdamiesi turima informacija, bandysime atskleisti, kokias teises pasekmes sukelia VAS sprendimo pripažinimas negaliojančiu.

Teisme pripažinus negaliojančiu VAS sprendimą, kuris tiesiogiai sukuria civilines teises ir pareigas, atitinkamai paneigiamos pastarojo sprendimo pagrindu atsiradusios teisės ir pareigos. Pvz., nuginčijus VAS sprendimą dėl akcininkų pirmumo teisės įsigyti konkrečios emisijos akcijų atšaukimo, atstatoma akcininkų pirmumo teisė šias akcijas įsigyti; pripažinus negaliojančiu VAS sprendimą, kurio pagrindu bendrovė įgyja teisę supirkti savas akcijas, bendrovė netenka teisės šias

---

²⁹⁰ Norvegijos ABĮ 5-24 str. 2 d.

²⁹¹ Islandijos ABĮ 96 str.

²⁹² Danijos UABĮ 36 str. 4 d.; Danijos ABĮ 81 str. 4 d.

²⁹³ Slovėnijos BĮ 394 str.

²⁹⁴ Lenkijos KPBK 254 str. 2 d.

²⁹⁵ Latvijos KĮ 289 str. 2 d.; Vokietijos ABĮ 248 str.

²⁹⁶ Čekijos KK 131 str. 4 d.

akcijas įgyti. Pažymime, kad atstatyti iki VAS sprendimo buvusią padėtį yra paprasta, jeigu negaliojančio sprendimo pagrindu įgytos teisės dar nebūna įgyvendintos. Sudėtingiau gali būti tuomet, kai jau yra atlikti tam tikri veiksmai pastarųjų teisių įgyvendinimui, kaip antai: bendrovė yra sudariusi akcijų pasirašymo sutartį su akcininku, kuriam VAS sprendimu pirmumo teisė įsigyti konkrečios emisijos bendrovės akcijų nebuvo atšaukta. Kaip tokiu atveju reikia spręsti akcijų pasirašymo sutarties galiojimo klausimą? Ar tokios sutarties galiojimui turi įtakos VAS sprendimo pripažinimas negaliojančiu? Atsakymus į šiuos klausimus, manome, galime rasti, remdamiesi šio darbo pirmame skyriuje pateikta VAS sprendimo ir sandorio atribojimo analize.

Buvome nustatę, kad VAS sprendimas ir sandoris yra du atskiri dalykai, kuriems taikomi skirtingi negaliojimo pagrindai. Tai reiškia, kad JA organų sprendimo negaliojimas reglamentuojamas specialiomis teisės normomis, kurios skiriasi nuo sandorių negaliojimą reglamentuojančių taisyklių. Pripažinus VAS sprendimą negaliojančiu, dar nereiškia, kad negaliojantis tampa ir jo pagrindu sudarytas sandoris. Kad pastarasis sandoris būtų pripažintas negaliojančiu, turi būti nustatytas įstatymo numatytas sandorių negaliojimo pagrindas. Deja, teismų praktikoje šis klausimas sprendžiamas nevienodai: vienais atvejais tarsi sutapatinamas VAS sprendimas ir tokio sprendimo pagrindu sudaryto bendrovės sandorio neteisėtumas, kitais atvejais – atskirai sprendžiamas VAS sprendimo ir jo pagrindu sudaryto sandorio galiojimas.

Pvz., vienoje byloje²⁹⁷ teismai sprendė ieškovo reikalavimą pripažinti negaliojančiais 2006-09-26 pirkimo-pardavimo sutartį ir 2007-04-30 VAS sprendimą, kuriuo buvo nuspręsta išmokėti dividendus iš neteisėto sandorio (t.y. 2006-09-26 pirkimo-pardavimo sutarties) gautų lėšų. Tiek I, tiek II inst. teismai konstatavo, kad atmetus reikalavimą pripažinti pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia, neliko faktinio pagrindo pripažinti negaliojančiu VAS sprendimą. Kitoje byloje II inst. teismas nurodė, kad įvertinus tai, jog nėra panaikintas ar kitaip nugrinčytas likviduojamos bendrovės VAS sprendimas, kurio pagrindu buvo pasirašyti turto priėmimo–perdavimo aktai bei įregistruotos daiktinės teisės į turtą, nėra teisinio pagrindo pripažinti negaliojančiais ginčijamus turto perdavimo–priėmimo aktus ir nekilnojamojo turto teisinę registraciją²⁹⁸.

Aiškiai matyti, kad šiuose teismų praktikos pavyzdžiuose sandorio teisėtumas tiesiogiai siejamas su VAS sprendimo teisėtumu (arba atvirkščiai), todėl duoda pagrindo manyti - kol nėra VAS sprendimai nugrinčyti, negalima preziumuoti sudaryto sandorio neteisėtumo ir nesąžiningumo. Akivaizdu, kad tokia pozicija prieštarauja mūsų prieš tai minėtam VAS sprendimo ir jo pagrindu sudaryto sandorio atribojimui. Todėl tinkamai aiškina ir taiko teisės normas tie teismai, kurie VAS sprendimo ir sandorio galiojimo klausimus sprendžia, remdamiesi skirtingais negaliojimo

---

²⁹⁷ LapT CBS 2010-12-20 nutartis c. b. Nr. 2A-786/2010.

²⁹⁸ LapT CBS 2006-10-24 nutartis c. b. Nr. 2A-271/2006.

pagrindais²⁹⁹. Pvz., VAT, kurio išsakytos nuomonės nepaneigė ir LAT³⁰⁰, yra nurodęs, kad pagal CK 1.80 str. negaliojančiais gali būti pripažinti sandoriai, o pagal CK 2.82 str. 4 d. – JA organo sprendimai, kuriais sukuriamos, pakeičiamos ir panaikinamos civilinės teisės bei pareigos. Tokia pozicija yra visiškai pagrįsta, nes tiek CK 1.80 str. (reglamentuojantis sandorio negaliojimo pagrindą), tiek CK 2.82 str. 4 d. numato tą patį negaliojimo pagrindą – prieštaravimą įstatymų imperatyvams. Analogiškai aiškintinas VAS sprendimo ir jo pagrindu sudaryto sandorio, prieštaraujančių bendrovės steigimo dokumentams, negaliojimo klausimas: VAS sprendimas pripažįstamas negaliojančiu pagal CK 2.82 str. 4 d., o sandoris – pagal CK 1.82 str., kuris numato JA teisnumui prieštaraujančio sandorio negaliojimą.

Reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad teismo sprendimas bylose dėl VAS sprendimų negaliojimo priklauso ir nuo bylos nagrinėjimo dalyko, kurį suformuluoja pačios ginčo šalys. Tai reiškia, kad jeigu ieškovas prašo pripažinti negaliojančiais tiek VAS sprendimą, tiek jo pagrindu sudarytą sandorį, teismai nagrinėja abiejų juridinių faktų galiojimo klausimą. Tačiau jeigu ieškovas ginčija tik vieną iš jų, teismas neturi teisės spręsti ieškovo neginčijamo akto galiojimo klausimo.

Įdomi c. b.³⁰¹ buvo nagrinėta apeliacine tvarka VAT. I inst. teismas, sprenddamas ieškinio dėl VAS sprendimo negaliojimo priėmimo klausimą, taikė ieškinio trūkumų šalinimo institutą, nes, anot teismo, ieškovas nenurodė savo teisių gynimo būdo ir už ginčijimą įstatinio kapitalo padidinimą nesumokėjo žyminio mokesčio. VAT, išnagrinėjęs ieškovo atskirąjį skundą, pripažino, jog I inst. teismas ieškinio priėmimo stadijoje neturėjo teisės analizuoti materialiojo teisinio pobūdžio aplinkybių, susijusių su ieškovo teise į reikalavimo patenkinimą, nes tai yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas. Teismas nurodė, kad teismui pateikto ieškinio turinys patvirtina, kad ieškovas, siekdamas, jog būtų apgintos jo teisės, aiškiai išdėstė ieškinio dalyką ir prašė pripažinti negaliojančiais VAS nutarimus dviem darbotvarkės punktais, nereikšdamas reikalavimų dėl įstatinio kapitalo padidinimo sumos. Teismas pridūrė, kad *įstatymai neabejotinai leidžia asmenims prašyti teismo pripažinti negaliojančiais atitinkamo JA sprendimus, nesiejant šio klausimo su dėl ginčijamo sprendimo atsiradusių teisinių pasekmių nugincijimu ar tokio sprendimo pagrindu sudarytų sandorių teisėtumo ir pagrįstumo įvertinimu teisme.*

Šis pavyzdys patvirtina, kad teismas privalo nagrinėti bylą pagal ieškovo pareikštą reikalavimą ir neturi teisės nurodyti ieškovui reikšti (suformuluoti) kitokio pobūdžio reikalavimus nei to siekia pats ieškovas, nes tai akivaizdžiai prieštarautų asmens laisvei savo nuožiūra naudotis civilinėmis teisėmis, tarp jų ir teise į gynybą³⁰².

²⁹⁹ LAT CBS 2008-07-14 nutartis c. b. Nr. 3K-3-287/2008.

³⁰⁰ LAT CBS 2008-06-20 nutartis c. b. Nr. 3K-3-356/2008.

³⁰¹ VAT CBS 2011-02-09 nutartis c. b. Nr. 2S-219-464/2011.

³⁰² VAT CBS 2011-02-09 nutartis c. b. Nr. 2S-219-464/2011.

Analizuojant VAS sprendimų, kurių pagrindu nėra sudaromi sandoriai, negaliojimo pasekmes, taip pat susiduriame su tam tikrais niuansais. Pvz., pripažinus negaliojančiu VAS sprendimą pertvarkyti, reorganizuoti ar likviduoti bendrovę, išnyksta teisinis pagrindas minėtiems bendrovės teisinio statuso pakeitimams atlikti. Viena vertus, tokio negaliojimo pasekmės gali būti nežymios, jeigu nuginkčytas sprendimas nebuvo įvykdytas. Kita vertus, galimos situacijos, kai šio sprendimo pagrindu jau yra atlikta aibė juridinių veiksmų ar net teisinio statuso pakeitimo registracija, o VAS sprendimo pripažinimas negaliojančiu paneigia visus teisinio statuso pakeitimui atliktus juridinius veiksmus. Manome, praktikoje tokia situacija gali sukelti daug problemų, įskaitant nuostolių ne tik pačiai bendrovei, bei ir kitiems asmenims atsiradimą. Deja, tokių pasekmių išvengti galima tik operatyviai ginčijant VAS sprendimus (*past.* ne veltui įstatymų leidėjas yra numatęs sutrumpintą ieškinio senaties terminą), nes ignoruoti sprendimo negaliojimo pasekmių negalima - kitu atveju būtų paneigiama pati VAS sprendimų negaliojimo instituto esmė.

Taip pat sudėtingos situacijos gali susidaryti pripažinus negaliojančiais VAS sprendimus dėl bendrovės organų narių išrinkimo ir/ar atšaukimo. Neteisėtai išrinkti organų nariai gali būti priėmę tam tikrus sprendimus ar bendrovės vardu atlikę tam tikrus veiksmus (pvz., sudarę sandorius), o VAS sprendimo, kurio pagrindu jie buvo išrinkti, negaliojimas gali turėti įtakos jų atliktų teisinių veiksmų teisėtumui. Pvz., vienoje byloje LAT konstatavo, kad II inst. teismas pagrįstai nusprendė pripažinti negaliojančiais tiek ginčijamus VAS nutarimus, tiek jų pagrindu išrinktos bendrovės valdybos priimtus sprendimus³⁰³.

Iš VAS sprendimų, kurių pagrindu nėra sudaromi sandoriai, negaliojimo pasekmių analizės darytina išvada, kad atkurti iki VAS sprendimo buvusią padėtį yra nesunku, jeigu pripažintas negaliojančiu sprendimas nėra įvykdytas. Sudėtingiau yra tokiu atveju, kai sprendimas jau yra įgyvendintas. Tačiau nepaisant to, manome, kad abiem atvejais turi būti siekiama pradinės padėties, buvusios iki VAS sprendimo priėmimo, atstatymo, nes panaikinus sprendimą, nebelieka juridinio pagrindo šio sprendimo sukeltų teisinių pasekmių egzistavimui. Pažymime, kad pradinės padėties atstatymas nereiškia teismo teisės pakeisti ginčijamą VAS sprendimą. Lietuvoje, kitaip nei prieš tai minėtose užsienio valstybėse, teismas neturi tokios teisės, ir manome – visiškai pagrįstai. Jeigu teismas galėtų ne tik tikrinti skundžiamus VAS sprendimus įstatymo bei įstatų reikalavimų prisilaikymo aspektu, bet ir juos keisti, tai prilygtų kišimuisi į bendrovės privačią veiklą, nes teismas galėtų analizuoti VAS svarstomiems klausimams reikšmingas aplinkybes, kurias vertina akcininkas (-ai) vienu ar kitu būdu balsuodamas (-i) už siūlomą sprendimą. O toks kišimasis į privačią bendrovės veiklą būtų nesuderinamas su nesikišimo į privačius santykius principu (CK 1.2 str. 1 d.).

---

³⁰³ LAT CBS 2008-03-03 nutartis c. b. Nr. 3K-3-135/2008.

VAS sprendimo negaliojimas ir restitucijos taikymas. Restitucija traktuojama kaip šalių gražinimas į *status quo* ir nukreipiama į CK 1.138 str. 2 p., nustatantį, kad vienas iš būdų, kuriais įstatymų nustatyta tvarka civilines teises gina teismas, yra buvusios iki teisės pažeidimo padėties atkūrimas³⁰⁴. Sandorių negaliojimo atveju iki teisės pažeidimo buvusi padėtis atkuriamą pasitelkus restitucijos mechanizmą. Negaliojančiu pripažinus VAS sprendimo pagrindu sudarytą sandorį, pastarojo sandorio sukeltoms turtinėms pasekmėms pašalinti taip pat taikoma restitucija³⁰⁵. Tačiau kyla klausimas: ar restitucija gali būti taikoma VAS sprendimo (o ne jo pagrindu sudaryto sandorio) negaliojimo atveju? Juk CK norma, reglamentuojanti restitucijos taikymą (t.y. CK 6.145 str.), nenumato galimybės ją taikyti, pripažinus VAS sprendimą negaliojančiu.

Manome, kad atsižvelgus į VAS sprendimų ir sandorių negaliojimo institutų paskirties panašumą³⁰⁶ bei vadovaujantis įstatymo analogija³⁰⁷, restitucijos taikymas VAS sprendimų negaliojimo atveju yra įmanomas. Restitucija yra turtinė sandorių negaliojimo pasekmė, kai asmuo privalo gražinti kitam asmeniui turtą, jeigu sandoris, pagal kurį jis gavo turtą, pripažintas negaliojančiu *ab initio*. Kai VAS sprendimas, kurio pagrindu asmuo įgyja tam tikrą turtą, pvz., gauna dividendus, pripažįstamas negaliojančiu, asmuo taip pat privalo gražinti viską, ką yra gavęs pagal tą sprendimą, pvz., gražinti bendrovei neteisėtai jam išmokėtus dividendus.

Vienoje byloje³⁰⁸ LapT, nagrinėdamas bendrovės prašymą jai priteisti neteisėtai akcininkui išmokėtus dividendus (t.y. prašymą taikyti restituciją), pripažinus negaliojančiu bendrovės VAS nutarimą dėl pelno paskirstymo, nurodė, kad VAS nutarimas nėra sandoris, dėl to nagrinėjamoju atveju prašymas taikyti restituciją nėra tinkamas. Su šia teismo išvada sutikti negalime dėl keleto priežasčių. Visų pirma, buvome aptarę galimybę taikyti restituciją pritaikius įstatymo (numatančio restitucijos taikymą, esant sandorio negaliojimui) analogiją. Visų antra, net ir nesant galimybei taikyti įstatymo analogijos, pagal CK 6.145 str.1 d. restitucija galima, kai asmuo turtą gauna neteisėtai. Jeigu asmuo įgijo turtą pripažinto negaliojančiu VAS sprendimo pagrindu, laikytina, kad jis tą turtą įgijo neteisėtai, todėl tokiu atveju pagrįstai gali būti taikoma restitucija. Taigi, remiantis prieš tai išdėstyta argumentacija, darome išvadą, kad restitucija gali būti taikoma ir VAS sprendimų negaliojimo atveju, kai reikia pašalinti negaliojančio sprendimo sukeltas turtines pasekmes.

Bendrovės akcininkų atsakomybė už priimamus sprendimus kaip VAS sprendimų negaliojimo pasekmė. Teismui pripažinus VAS sprendimą negaliojančiu, gali atsirasti pagrindas

³⁰⁴ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės. P. 128.

³⁰⁵ LAT CBS 2008-07-14 nutartis c. b. Nr. 3K-3-287/2008.

³⁰⁶ VAS sprendimų ir sandorių negaliojimo institutai savo paskirtimi yra panašūs, nes jų taikymu yra siekiama užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą ir tų santykių subjektų subjektinių teisių bei pareigų apibrėžtumą.

³⁰⁷ CK 1.8 str. 1 d. numatyta įstatymo analogijai (kai civilinės teisės normų nesureglamentuotiems civiliniams santykiams taikomi panašūs santykius reglamentuojantys civiliniai įstatymai) taikyti nustatytinos šios sąlygos: **1)** nėra normos, reglamentuojančios restitucijos taikymą, pripažinus VAS sprendimą negaliojančiu; **2)** yra CK norma, reglamentuojanti restitucijos taikymą, pripažinus sandorį negaliojančiu; **3)** VAS sprendimo negaliojimas savo esme yra panašus į sandorio negaliojimą, todėl įstatymo analogijos taikymas yra pateisinamas.

³⁰⁸ LapT CBS 2008-02-26 nutartis c. b. Nr. 2A-155/2008.

tokį sprendimą priėmusių bendrovės akcininkų atsakomybei už nesąžiningus veiksmus, dėl kurių bendrovė nebegali vykdyti savo prievolių (žr. CK 2.50 str. 3 d.). Pastaroji atsakomybė gali būti taikoma ir nesant pagrindo pripažinti VAS sprendimą negaliojančiu, nes atsakomybės taikymas (tiksliau – ribotos atsakomybės privilegijos panaikinimas) akcininkams yra savarankiškas civilinių teisių gynimo būdas, kuris galimas esant šioms įstatyme numatytoms sąlygoms: **1)** nesąžiningi akcininko (-ų) veiksmai; **2)** bendrovės negalėjimas įvykdyti prievolės; **3)** priežastinis ryšys tarp nesąžiningų veiksmų ir bendrovės negalėjimo vykdyti prievolės.

Svarbiausias kriterijus nagrinėjamu atveju yra bendrovės akcininkų nesąžiningumas priimant sprendimus, todėl akcininkai laikomi sąžiningais tol, kol kitas asmuo neįrodo jų nesąžiningumo. Akcininkai laikytini sąžiningais, jeigu jie nežinojo, negalėjo ir neturėjo žinoti, kad jų elgesys neigiamai veikia bendrovės gebėjimą vykdyti savo prievoles³⁰⁹. Pažymėtina, kad nesąžiningų veiksmų nederėtų vienareikšmiškai tapatinti su neteisėtais veiksmais, nes akcininkų veiksmai gali būti teisėti, tačiau, vis dėlto, nesąžiningi³¹⁰. Atkreiptinas dėmesys, kad objektyvus kreditorių interesų pažeidimas yra pakankamas konstatuoti nesąžiningus veiksmus. Tai reiškia, kad nėra pagrindo nagrinėti subjektyvų sąžiningumo kriterijų, pagal kurį akcininkas (-ai) turėjo ir galėjo (arba – neturėjo ir negalėjo) suprasti savo veiksmų žalingumo kreditorių interesams³¹¹.

Įstatyme nėra tiesiogiai apibrėžta, kas laikytina JA negalėjimu vykdyti prievolės, o LAT praktikoje JA negalėjimu vykdyti prievolės pripažįstamos skirtingos faktinės aplinkybėmis situacijos, kai pagrindinis skolininkas – JA – neįvykdo prievolės kreditoriui dėl to, kad neturi reikalingų lėšų ar turto³¹². Kaip antai, vienoje LAT byloje³¹³ buvo konstatuota, kad akcininkai, priimdami sprendimą išmokėti sau bei įmonės darbuotojams įmonės veiklos rezultatų neatitinkančias išmokas, pasielgė nesąžiningai, taip vengdami prievolių įmonės kreditoriams įvykdymo, todėl yra kalti dėl įmonės negalėjimo atsiskaityti su savo kreditoriais. Kitoje byloje³¹⁴ LAT nurodė, kad sąžiningumo kriterijų neatitinka atvejai, kai, esant pradelstiems ir neįvykdytiems bendrovės piniginiams įsipareigojimams kreditoriams, bendrovės akcininkai priima sprendimą išsimokėti dividendus, jeigu bendrovė yra nemoki ar tampa nemoki po dividendų išmokėjimo.

Taigi jeigu pavyksta įrodyti akcininkų nesąžiningus veiksmus ir bendrovės negalėjimą įvykdyti prievolės, tai toks elementas, kaip priežastinis ryšys tarp jų, neretai jau visai nebeįrodinėjamas, nes būna akivaizdus.

³⁰⁹ LAT CBS 2009-11-09 nutartis c. b. Nr. 3K-3-486/2009.

³¹⁰ Papijanc V. *Piercing the corporate veil* institutas ir patronuojančios įmonės atsakomybė pagal dukterinės įmonės prievoles Lietuvos teisėje // *Jurisprudencija*. 2008, Nr. 10 (112). P. 98.

³¹¹ Ten pat, P. 98-99.

³¹² LAT CBS 2011-03-21 nutartis c. b. Nr. 3K-3-118/2011.

³¹³ LAT CBS 2009-11-09 nutartis c. b. Nr. 3K-3-486/2009.

³¹⁴ LAT CBS 2009-12-21 nutartis c. b. Nr. 3K-3-576/2009.

Pažymime, kad nesąžiningų sprendimų priėmimo atveju akcininkai atsako tik ta apimtimi, kiek bendrovė nepadengia savo prievolių, nes įstatymas numato subsidiarią jų atsakomybę. Be to, akcininko, kuris turi itin nedidelę įtaką VAS sprendimų priėmimui, balsavimas už sprendimą, kuris pablogina įmonės padėtį, automatiškai nelemia jo subsidiarios atsakomybės. CK antros knygos komentaro autoriai netgi kategoriškai nurodo, kad dalyviui, kuris neturi pakankamai įtakos JA dalyvių susirinkime, negali būti taikoma CK 2.50 str. 3 d.³¹⁵. Nepaisant to, akcininkui, neturinčiam lemiamos įtakos VAS, vis dėlto, gali būti taikoma subsidiarioji atsakomybė už neįvykdomas bendrovės prievoles, jeigu jis, elgdamasis nesąžiningai, susirinkime balsuoja už jo paties naudai priimamą sprendimą ir realiai pasinaudoja tokio sprendimo sukurtomis teisinėmis priemonėmis³¹⁶.

Taigi akcininkai sprendimus susirinkime turi priimti protingai, atsižvelgdami į visas tuometines aplinkybes ir bendrovės padėtį, bei patikrindami, ar priimtas sprendimas neigiamai nepaveiks bendrovės gebėjimo vykdyti savo prievoles. Priešingu atveju gali atsirasti pagrindas ne tik pripažinti tokį sprendimą negaliojančiu, bet ir kilti subsidiariajai akcininkų atsakomybei pagal bendrovės prievoles.

Teismo sprendimo dėl VAS sprendimo negaliojimo juridinė galia asmenims. Kai kurių valstybių įstatymai³¹⁷, reglamentuojantys akcininkų sprendimų ginčijimą, nurodo, kad teismo sprendimas dėl akcininkų sprendimo negaliojimo įpareigoja visus asmenis, turėjusius teisę jį ginčyti, nepaisant to, kad tokie asmenys nedalyvavo teisiniame procese. LR įstatymai atskirai nenurodo, kokią juridinę galią turi teismo sprendimas dėl VAS sprendimo negaliojimo, todėl tenka vadovautis civilinio proceso normose įtvirtintomis taisyklėmis. LAT³¹⁸, aiškindamas minėtas normas, nurodo, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas yra visiems privalomas (CPK 18 str.), tačiau tiems, kurie nebuvo byloje dalyvaujančiais asmenimis, teismo sprendimas neturi nei *res judicata*³¹⁹, nei prejudicinės galios³²⁰. Tuo tarpu byloje dalyvavusiems asmenims įsiteisėjęs teismo sprendimas yra ne tik privalomas, bet ir turi tiek prejudicinę, tiek *res judicata* galią.

Vadinasi, teismo sprendimas dėl VAS sprendimo negaliojimo minėtas teises pasekmes (t.y. *res judicata* ir prejudicinę galią) sukelia toje byloje dalyvavusiems asmenims, tokių pasekmių nesukeldamas kitiems asmenims, turėjusiems teisę ginčyti VAS sprendimą, tačiau neįtrauktiems į

---

³¹⁵ Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. CK antros knygos komentaras. P. 128.

³¹⁶ Kenstavičius D. Bendrovės akcininko atsakomybė už priimamus sprendimus. 2009 Prieiga per internetą: <http://www.jurex.lt/bendroves-akcininko-atsakomybe-uu-priimamus-sprendimus.j?id=182>; prisijungimo laikas: 2012-02-05; LAT CBS 2009-11-09 nutartis c. b. Nr. 3K-3-486/2009.

³¹⁷ Lenkijos KPBK 254 str. 1 d.; Islandijos ABĮ 96 str.; Čekijos KK 131 str. 7 d.; Norvegijos ABĮ 5-24 str. 1 d.; Slovėnijos BĮ 398 str.; Vokietijos ABĮ 248 str. 1 d.

³¹⁸ LAT CBS 2000-02-21 nutartis c. b. Nr. 3K-3-203/2000.

³¹⁹ Įsiteisėjęs teismo sprendimas šalims įgyja *res judicata* galią, t.y. šalys netenka teisės kitoje byloje ginčyti tokiu sprendimu nustatytų faktų bei teisinių santykių ir reikšti tų pačių reikalavimų tuo pačiu pagrindu (CPK 279 str. 4 d.).

³²⁰ Teismo sprendimo prejudicinė galia reiškia, kad nereikia įrodinėti kitoje byloje įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytų faktų, jeigu byloje dalyvauja tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teises pasekmes ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (CPK 182 str. 2 p., 279 str. 4 d.).

procesą dalyvaujančiais byloje asmenimis. Teoriškai išeitų taip, kad minėti asmenys galėtų iš naujo ginčyti VAS sprendimą, tačiau praktiškai tokia situacija yra negalima. Visų pirma, labai tikėtina, kad jau būtų praleistas vieno mėnesio ieškinio senaties terminas kreipimuisi į teismą dėl VAS sprendimo negaliojimo. Visų antra, įsiteisėjęs teismo sprendimui dėl VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu, neliktų ir paties reikalavimo dalyko (t.y. VAS sprendimo). Be to, toks sprendimas turėtų prejudicinę galią ir byloje nedalyvavusiems asmenims, nes pagal CPK 279 str. 4 d. įsiteisėjęs teismo sprendimas byloje pagal ieškinį, kuriuo siekiama tam tikros teisės arba tam tikrų materialinių teisinių santykių buvimo ar nebuvimo teisinio pripažinimo, turi prejudicinę galią ir byloje nedalyvavusiems asmenims. Taigi iš esmės galime teigti, kad teismo sprendimas dėl VAS sprendimo negaliojimo yra privalomas ir įpareigoja visus, ne tik byloje dalyvavusius asmenis.

***

Apibendrinant paskutiniame darbo skyriuje nagrinėtas potemes, galime teigti, kad ieškinį bendrovei dėl VAS sprendimo negaliojimo turi teisę pareikšti tik įstatyme konkrečiai įvardyti asmenys. Asmenims, bendrovės VAS priimant sprendimus, neturėjusiems įstatymo reikalaujamo teisinio statuso (žr. ABĮ 19 str. 10 d.) ar kreipimosi į teismą dėl VAS sprendimo pripažinimo negaliojančiu metu šio statuso nebeturintiems ar jį praradusiems teismo nagrinėjimo metu, CK 2.82 str. 4 d. nuostatos negali būti taikomos.

Pažymime, kad įstatymo imperatyviai įtvirtintas sutrumpintas 30 dienų terminas taikomas, kai byloje yra pareikšti reikalavimai dėl VAS sprendimo negaliojimo, bet netaikomas dėl šių sprendimų pagrindu sudarytų sandorių pripažinimo negaliojančiais, nes sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu, nepriklausomai nuo to, ar pripažintas negaliojančiu VAS sprendimas. Be to, VAS sprendimo ir sandorio ginčijimui taikomi skirtingi negaliojimo pagrindai, todėl VAS sprendimų nugalinėjimas nereiškia automatinio jų pagrindu sudarytų sandorių neteisėtumo.

VAS sprendimo pripažinimas negaliojančiu gali būti pagrindas tiek restitucijai negaliojančio sprendimo sukeltoms turtinėms pasekmėms pašalinti, tiek subsidiariajai akcininkų atsakomybei pagal bendrovės prievoles, jeigu priimti sprendimai laikytini nesąžiningais.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išsprendus darbe iškeltus uždavinius, yra pasiektas darbo tikslas.

Darbo hipotezė, kad bendrovės VAS priimto sprendimo neteisėtumas savaime nelemia pastarojo sprendimo pagrindu sudaryto sandorio neteisėtumo, pasitvirtino.

Darbo rezultatai gali būti panaudoti rengiant ieškinius ne tik dėl bendrovės VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais, bet ir dėl kitų bendrovės organų ar kitų formų JA organų sprendimų negaliojimo, taip pat motyvuojant teismo sprendimus šios kategorijos bylose.

Apibendrinami tyrimo rezultatus, pateikiame tokias išvadas:

1. Privalomo bendrovės valią formuojančio organo – VAS - kompetencija apima išimtinai tik tuos klausimus, kurių sprendimu labiausiai yra (ar turi būti) suinteresuoti bendrovės akcininkai. Pažymėtina, kad VAS sprendimas nelaikytinas sandoriu, nes VAS sprendimas yra teisiškai reikšmingas VAS sudarančių akcininkų valios išraiškos aktas, kuris gali būti laikomas tiek savarankišku civilinių teisių ir pareigų atsiradimo, pasikeitimo ar pasibaigimo pagrindu, tiek pagrindu atskiriems bendrovės sandoriams sudaryti. Atitinkamai tokiems sprendimams nėra taikytinos ir bendruosius sandorių negaliojimo pagrindus reglamentuojančios CK nuostatos, nes jų negaliojimas reglamentuojamas specialiomis teisės normomis (CK 2.82 str. 4 d.). Privalu įsiminti, kad pastabų dėl protokole išdėstytų faktų pateikimo nereikėtų tapatinti su VAS sprendimų, įformintų protokole, ginčijimu, nes VAS sprendimai yra ginčijami, siekiant juos pripažinti negaliojančiais įstatyme numatytais pagrindais, o pastabos dėl VAS protokolo teikiamos, siekiant pašalinti ir/ar ištaisyti formalius protokolo turinio trūkumus.

2. VAS sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu ne tik tuomet, kai jo turinys prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms, bet ir tuomet, kai jo priėmimo procedūra neatitinka minėtų normų reikalavimų. Be to, VAS sprendimo turinio neteisėtumą gali lemti ABĮ įtvirtintų procedūrinių teisės normų pažeidimai.

VAS sprendimas taip pat gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu pažeidžiama VAS sušaukimo, pravedimo ar sprendimų priėmimo tvarka, įtvirtinta bendrovės steigimo dokumentuose. Be kita ko, susirinkimo sprendimo neteisėtumą gali lemti jo prieštaravimas steigimo dokumentuose įtvirtintiems bendrovės veiklos tikslams, kuris (t.y. prieštaravimas) dažniausiai yra siejamas su sprendimo pagrindu sudaryto ar ketinamo sudaryti sandorio akivaizdžiu ekonominiu nenaudingumu pačiai bendrovei.

Formalus susirinkimo sušaukimo procedūros įvertinimas ir neprotingų, nepagrįstų, kitų asmenų teisės pažeidžiančių sprendimų priėmimas prieštarauja teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams, todėl dėl šių priežasčių VAS sprendimai gali būti naikintini. Be to, minėti

principai, vertinant ginčijamų sprendimų teisėtumą, taikytini ne tik smulkiojo akcininko, bet ir bendrovės ir jos stambiųjų akcininkų atžvilgiu.

VAS sprendimas gali pažeisti tiek bendrovės, tiek ir jos akcininkų kreditorių teises ir teisėtus interesus, todėl šiuo pagrindu sprendimas taip pat gali būti pripažintinas negaliojančiu.

3. VAS sprendimas nėra savaime pripažįstamas negaliojančiu, net ir esant nustatytam jo negaliojimo pagrindui. Visų pirma, VAS sprendimo nėra pagrindo naikinti, jeigu jis nepažeidė akcininko (-ų) ir/ar bendrovės teisių ar teisėtų interesų ir nesukėlė jiems neigiamų padarinių. Taip pat skundžiamas VAS sprendimas lieka galioti, jeigu ieškovas, kaip akcininkas, dalyvaudamas susirinkime, neturėjo arba nebūtų turėjęs lemiamos įtakos sprendimo priėmimui. Taigi VAS sprendimas gali būti pripažintas negaliojančiu, tik esant esminiam VAS procedūros, numatytos ABĮ, pažeidimui, arba nemažareikšmiam akcininko (-ų) ir/ar bendrovės teisių ar teisėtų interesų, ar netgi viešojo intereso, pažeidimui, kai tokių pažeidimų negalima pašalinti kitokiais teisių ar teisėtų interesų gynimo būdais.

4. Ieškinį bendrovei dėl VAS sprendimo negaliojimo turi teisę pareikšti tik įstatyme konkrečiai įvardyti asmenys. Asmenims, bendrovės VAS priimant sprendimus, neturėjusiems įstatymo reikalaujamo teisinio statuso (žr. ABĮ 19 str. 10 d.) ar kreipimosi į teismą dėl sprendimo pripažinimo negaliojančiu metu šio statuso nebeturintiems ar jį praradusiems teismo nagrinėjimo metu, CK 2.82 str. 4 d. nuostatos negali būti taikomos.

Įstatymo imperatyviai įtvirtintas sutrumpintas 30 dienų terminas taikomas, kai byloje yra pareikšti reikalavimai dėl VAS sprendimo negaliojimo, bet netaikomas dėl šių sprendimų pagrindu sudarytų sandorių pripažinimo negaliojančiais, nes sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu, nepriklausomai nuo to, ar pripažintas negaliojančiu VAS sprendimas. Be to, VAS sprendimo ir sandorio ginčijimui taikomi skirtingi negaliojimo pagrindai, todėl VAS sprendimų nugincijimas nereiškia automatinio jų pagrindu sudarytų sandorių neteisėtumo.

VAS sprendimo pripažinimas negaliojančiu gali būti pagrindas tiek restitucijai negaliojančio sprendimo sukeltoms turtinėms pasekmėms pašalinti, tiek subsidiariajai akcininkų atsakomybei pagal bendrovės prievoles, jeigu sprendimas laikytinas nesąžiningu.

5. Įstatymų leidėjui siūlytina papildyti ABĮ nuostatomis, išsamiai reglamentuojančiomis VAS sprendimų negaliojimo instituto taikymą. Minėtos nuostatos turėtų apimti ne tik negaliojimo pagrindus, bet ir detalią VAS sprendimų ginčijimo procesinę tvarką bei tokio nugincijimo teises pasekmes. Kaip alternatyva ABĮ nuostatų papildymui LAT siūlytina atlikti bylų dėl VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais apžvalgą ir pateikti jos apibendrinimą, pateikiant įstatymo normų, nustatančių VAS sprendimų negaliojimą, tinkamo aiškinimo ir taikymo taisykles.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 1990, Nr. 24-594.
2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
4. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2001, Nr. IX-216.
5. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
6. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 1994, Nr. 81-1514.
7. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 1994, Nr. 46-851.

Užsienio valstybių norminiai teisės aktai

1. Čekijos Respublikos komercinis kodeksas. Prieiga per internetą: http://www.justiniano.com/codigos_juridicos/cheka/codigo_comercial.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
2. Danijos Karalystės akcinių bendrovių įstatymas. Prieiga per internetą: http://www.eogs.dk/graphics/selskaber/AS_en.html; prisijungimo laikas: 2012-02-06.
3. Danijos Karalystės uždarytųjų akcinių bendrovių įstatymas. Prieiga per internetą: http://www.eogs.dk/graphics/selskaber/APS_en.html; prisijungimo laikas: 2012-02-06.
4. Estijos Respublikos civilinio kodekso bendroji dalis. Prieiga per internetą: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/paraframe.asp?loc=text&lk=et&sk=en&dok=X30082K2.htm&query=code&tyyp=X&ptyyp=RT&pg=1&fr=no>; prisijungimo laikas: 2012-02-09.
5. Estijos Respublikos komercinis kodeksas. Prieiga per internetą: http://www.fifoost.org/estland/recht/commercial_code/; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
6. Islandijos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. Prieiga per internetą: <http://eng.idnadarraduneyti.is/laws-and-regulations/nr/1147>; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
7. Latvijos Respublikos komercinis įstatymas. Prieiga per internetą: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/untc/unpan018384.pdf>; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
8. Lenkijos Respublikos komercinės partnerystės ir bendrovių kodeksas. Prieiga per internetą: http://www.polishlaw.com.pl/pct/fileakty_prawne3_0.pdf; prisijungimo laikas: 2012-02-06.
9. Norvegijos Karalystės akcinių bendrovių įstatymas. Prieiga per internetą: www.oslobors.no/ob_eng/obnewsletter/download/.../file/file; prisijungimo laikas: 2012-02-06.
10. Prancūzijos Respublikos komercinis kodeksas. Prieiga per internetą: <http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=32>; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
11. Rusijos Federacijos akcinių bendrovių federalinis įstatymas. Prieiga per internetą: http://www.eng.rushydro.ru/file/main/english/investors/corp_law/FEDERAL_LAW_ON_JOIN_T_2002.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
12. Rusijos Federacijos ribotos atsakomybės bendrovių federalinis įstatymas. Prieiga per internetą: [http://tax.eycis.info/RL.nsf/c4d5cf0d070b5574c325695f003ef625/1b066d31e52c833bc325720b00291fa5/\\$FILE/Federal%20Law%20No.%2014-FZ%20of%2008_02_1998%20Rev.%205.pdf](http://tax.eycis.info/RL.nsf/c4d5cf0d070b5574c325695f003ef625/1b066d31e52c833bc325720b00291fa5/$FILE/Federal%20Law%20No.%2014-FZ%20of%2008_02_1998%20Rev.%205.pdf); prisijungimo laikas: 2012-01-09.

13. Slovėnijos Respublikos bendrovių įstatymas. Prieiga per internetą: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/predpisi/ZGD-1_prevod_AN.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
14. Vokietijos Federacijos akcinių bendrovių įstatymas. Prieiga per internetą: <http://www.nortonrose.com/files/german-stock-corporation-act-2010-english-translation-pdf-59656.pdf>; prisijungimo laikas: 2012-01-09.

Specialioji literatūra

1. Cahh A., Donald C. D. Comparative company law: Text and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the USA. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Prieiga per internetą: http://books.google.lt/books?id=AE14OxMO4bQC&pg=PA465&hl=lt&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
2. Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės. Monografija. Vilnius: Justitia, 2009.
3. Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
4. The International Comparative Legal Guide to: Corporate Governance 2011. A practical cross-border insight to corporate governance. London: Ashford Colour Press Ltd, 2011. Prieiga per internetą: http://www.iclg.co.uk/index.php?area=4&kh_publications_id=195; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
5. Goulding S. Company law. Second Edition. London: Cavendish Publishing Limited, 1999. Prieiga per internetą: http://www.nexus.ua/data/files/Legal_DB/UK/Company_Law.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
6. Keinys S., Klimavičius J., Paulauskas J. ir kt. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Ketvirtas leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
7. Kononovič A. Bendrovių valdymas, akcininkų susirinkimai, vertybiniai popieriai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2001.
8. Korkunov N. M., Hastings W. G. General Theory of Law. Washington: Beard Books, 2000. Prieiga per internetą: http://books.google.lt/books?id=mfm8ITpCPZYC&pg=PA36&lpg=PA36&dq=General+Theory+of+Law+by+Korkunov&source=bl&ots=yTUNT4uEp6&sig=FHZ_yuVeKugnKIRVqsEj0J6_OzU&hl=lt&sa=X&ei=6UATT7ibLIPKsgaQ9dEX&ved=0CCYQ6AEwAQ#v=onepage&q=General%20Theory%20of%20Law%20by%20Korkunov&f=false; prisijungimo laikas: 2012-01-13.
9. Krivka E. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
10. Merryman J. H., Perez-Perdomo R. The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America. Third Edition. Stanford: Stanford University Press, 2007. Prieiga per internetą: http://books.google.lt/books?id=6OJf9CbgKtKc&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false; prisijungimo laikas: 2012-01-13.
11. Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001.
12. Mikelėnas V., Bartkus G., Mizaras V. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002.
13. Mikelėnas V., Mizaras V., Smaliukas A. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Justitia, 2009.
14. Pakalniškis V., Kiršienė J., Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. I tomas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007.
15. Plečkaitis R. Logikos pagrindai. Vilnius: "Tyto Alba", 2000.
16. Smith D. Company law. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1999. Prieiga per internetą: <http://books.google.lt/books?id=N61ErxFI->

[XYC&printsec=frontcover&dq=company+law&hl=lt&ei=kYNIT4fvJMrH0QWX0e2RDg&sa=X&oi=book_result&ct=book-thumbnail&redir_esc=y#v=onepage&q=company%20law&f=false](#); prisijungimo laikas: 2012-01-09.

17. Vaišvila A. Teisės teorija. Trečiasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2009.

Moksliniai straipsniai

1. Balčikonienė R. Eiliniam visuotiniam akcininkų susirinkimui artėjant // Juristas. 2006, Nr. 3. P. 3-10.
2. Dauskurdas V. Visuotinis akcininkų susirinkimas: kaip įforminti priimtus sprendimus // Juristas. 2011, Nr. 4. P. 17-20.
3. Gofmanas M. Pasirengimas eiliniam visuotiniam bendrovės akcininkų susirinkimui // Vadovas. 2009, Nr. 1. P. 6-13.
4. Gradauskaitė J. Visuotinis akcininkų susirinkimas: sušaukimo tvarka ir jos nesilaikymo teisinės pasekmės // Vadovas ir pasaulis. 2007, Nr. 1. P. 96-101.
5. Juknevičiūtė V. Eilinio (metinio) visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų priėmimas // Vadovo pasaulis. 2001, Nr. 2. P. 56-62.
6. Kiršienė J., Tikniūtė A. Juridinio asmens civilinių teisių įgyvendinimas bendrovėje: kam priklauso valdymo funkcija? // Jurisprudencija. 2004, Nr. 55 (47). P. 32-39.
7. Mikalonienė L. Bendrovės įstatų teisinė prigimtis // Verslo ir teisės aktualijos. 2011, Nr. 6 (2). P. 265-285.
8. Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1) // Justitia. 2006, Nr. 4(62). P. 2-8.
9. Papijanc V. *Piercing the corporate veil* institutas ir patrunuojančios įmonės atsakomybė pagal dukterinės įmonės prievolės Lietuvos teisėje // Jurisprudencija. 2008, Nr. 10 (112). P. 95-102.
10. Petniūnaitė S. Visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimas // Vadovo pasaulis. 2002, Nr. 2. P. 4-7.
11. Pranckevičius A., Pumputienė R. Sandorių negaliojimo pagrindai ir pasekmės (1) // Juristas. 2005, Nr. 4. P. 3-11.
12. Vengeliauskaitė M., Spaičienė J. Pasiruošimas akcininkų susirinkimui ir jo sušaukimas // Vadovo pasaulis. 2003, Nr. 1. P. 55-59.
13. Рожкова М. А. Юридические факты в гражданском праве // Приложение к ежемесячному журналу «Хозяйство и право». 2006. № 7. P.1-71. Prieiga per internetą: http://rozhkova.com/ARTICLE/JUR_FACTI.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-13.

Kiti šaltiniai

1. Bartkus G. Juridinių asmenų organai ir jų kompetencija. 2007. Prieiga per internetą: http://www.jbblegal.lt/upload/doc/lt/Gintautas_juridiniai_asmenys_2007_10_22.pdf; prisijungimo laikas: 2012-01-13.
2. Kenstavičius D. Bendrovės akcininko atsakomybė už priimamus sprendimus. 2009. Prieiga per internetą: <http://www.jurex.lt/bendroves-akcininko-atsakomybe-uu-priimamus-sprendimus.j?id=182>; prisijungimo laikas: 2012-02-05.
3. Misius R. Be povandeninių rifų. Akcininkų registravimas, balsavimo teisė, sprendimų priėmimas ir įforminimas: praktinio pobūdžio teisiniai ir organizaciniai klausimai. Prieiga per internetą: www.advokatopaslaugos.lt/straipsniai/VAS_eiga_R_Misius.doc; prisijungimo laikas: 2012-01-09.
4. Oficiali teismų statistika pagal nacionalinės teismų administracijos duomenis. Prieiga per internetą: <http://www.teismai.lt/lt/teismai/teismai-statistika/>; prisijungimo laikas: 2012-02-06.

Teismų praktika

LAT CBS teisėjų kolegijos nutartys:

1. LAT teisėjų senato 2002-12-20 nutarimas Nr. 39 „Dėl ieškinio senatį reglamentuojančių įstatymų normų taikymo teismų praktikoje“.
2. LAT CBS 1999-05-17 nutartis c. b. *K. V., S. P., B. S. v. AB Prekybos bazė "Urmis"*, Nr. 3K-3-123/1999.
3. LAT CBS 1999-06-23 nutartis c. b. *O. P. v. A. J.*, Nr. 3K-3-323/1999.
4. LAT CBS 2000-02-21 nutartis c. b. *M. J. v. K. B.*, Nr. 3K-3-203/2000.
5. LAT CBS 2000-03-29 nutartis c. b. *Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“, S. J.*, Nr. 3K-3-383/2000.
6. LAT CBS 2000-11-13 nutartis c. b. *UAB „Sautra“ administratorius UAB „Įmonių administravimo agentūra“ v. AB „Industrijos bankas“*, Nr. 3K-3-1127/2000.
7. LAT CBS 2001-04-18 nutartis c. b. *P. Ž. v. UAB „Darma“*, Nr. 3K-3-480/2001.
8. LAT CBS 2001-05-28 nutartis c. b. *UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“*, Nr. 3K-3-613/2001.
9. LAT CBS 2001-09-24 nutartis c. b. *V. S., D. S. v. AB „Stumbras“*, Nr. 3K-3-856/2001.
10. LAT CBS 2002-01-29 nutartis c. b. *UAB „Naujasis turgus“ v. UAB „Kaupė“, Panevėžio apskrities viršininko administracija ir kt.*, Nr. 3K-7-248/2002.
11. LAT CBS 2002-02-04 nutartis c. b. *J. B., L. G. ir kt. v. UAB „Spec drabužiai“*, Nr. 3K-3-215/2002.
12. LAT CBS 2002-02-27 nutartis c. b. *J. G. v. UAB „Kartonas“*, Nr. 3K-3-364/2002.
13. LAT CBS 2002-03-04 nutartis c. b. *V. J. T. v. UAB „Transnetas“*, Nr. 3K-3-392/2002.
14. LAT CBS 2002-03-27 nutartis c. b. *J. V. v. AB „Lazdijų šilumos tinklai“*, Nr. 3K-3-532/2002.
15. LAT CBS 2002-03-27 c. b. *V. R., Š. A., V. D. ir kt. v. UAB „Agnis“ ir kt.*, Nr. 3K-3-372/2002.
16. LAT CBS 2002-05-23 nutartis c. b. *UAB „Baltic fund securities“ v. AB „Geonafta“*, Nr. 3K-7-471/2002.
17. LAT CBS 2002-05-29 nutartis c. b. *V. B. v. AB „Linų audiniai“*, Nr. 3K-3-791/2002.
18. LAT CBS 2002-06-13 nutartis c. b. *kintamojo kapitalo bendrovė „NSEL 30 indekso fondas“ v. UAB „Ekranas“*, Nr. 3K-3-451/2002.
19. LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. *UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“*, Nr. 3K-3-878/2002.
20. LAT CBS 2002-06-19 nutartis c. b. *UAB „Ūkas“ v. R. K. ir Z. K.*, Nr. 3K-3-890/2002.
21. LAT CBS 2002-09-11 nutartis c. b. *UAB „Namisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“*, Nr. 3K-3-964/2002.
22. LAT CBS 2002-09-25 nutartis c. b. *A. N. v. UAB „Antrimeta“*, Nr. 3K-3-1090/2002.
23. LAT CBS 2002-11-11 nutartis c. b. *AB Finansų maklerio įmonė „Finasta“, G. B. v. AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“, AB „Lisco Baltic Service“*, Nr. 3K-3-1322/2002.
24. LAT CBS 2002-11-25 nutartis c. b. *J. T. v. UAB „Vaivorykštė“*, Nr. 3K-3-1404/2002.
25. LAT CBS 2003-01-27 nutartis c. b. *AB „Ortopedijos technika“ v. UAB „Ortopedijos paslaugos“*, Nr. 3K-3-161/2003.
26. LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. *J. K. v. UAB „Vilties vaistinė“*, Nr. 3K-3-171/2008.
27. LAT CBS 2003-03-19 nutartis c. b. *AB „Ortopedijos technika“ v. UAB „Ortopedijos paslaugos“*, Nr. 3K-3-375/2003.
28. LAT CBS 2003-03-31 nutartis c. b. *S. M., UAB „Vilniaus mūrai“ v. AB „Paminklų restauravimo institutas“, R. J., T. R.*, Nr. 3K-3-425/2003.
29. LAT CBS 2003-03-31 nutartis c. b. *A. Š. v. UAB „Skroblas ir kompanija“*, Nr. 3K-3-428/2003.
30. LAT CBS 2003-05-07 nutartis c. b. *R. K., R. K., M. Ž., UAB „Khartli“ v. UAB „Diagnostikos poliklinika“*, Nr. 3K-3-567/2003.
31. LAT CBS 2003-06-04 nutartis c. b. *S. A., G. A., R. A. ir kt. v. AB „Mažeikių nafta“*, Nr. 3K-3-650/2003.

32. LAT CBS 2003-11-05 nutartis c. b. *Danijos įmonė Karsten Ree Holding Aps v. UAB „Alio“*, Nr. 3K-3-1057/2003.
33. LAT CBS 2003-11-05 nutartis c. b. *V. M. v. AB „Rytų skirstomieji tinklai“*, Nr. 3K-3-918/2003.
34. LAT CBS 2003-11-12 nutartis c. b. *V. M. v. V. S., V. B., Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Rejestro tarnyba*, Nr. 3K-3-1074/2003.
35. LAT CBS 2003-11-26 nutartis c. b. *A. K. v. UAB „Viržinta“*, Nr. 3K-3-1128/2003.
36. LAT CBS 2003-12-08 nutartis c. b. *G. K. v. UAB „Vienituras“*, Nr. 3K-3-1182/2003.
37. LAT CBS 2004-01-07 nutartis c. b. *A. B. v. UAB „Neringos žuvis“*, Nr. 3K-3-9/2004.
38. LAT CBS 2004-01-26 nutartis c. b. *D. S. L. v. V. G. ir kt.*, Nr. 3K-3-60/2004.
39. LAT CBS 2004-03-17 nutartis c. b. *A. R. v. UAB „Besserlita“*, Nr. 3K-3-213/2004.
40. LAT CBS 2004-06-23 nutartis c. b. *G. S. v. UAB „Midoja“, G. T., D. Š.*, Nr. 3K-3-374/2004.
41. LAT CBS 2004-07-16 nutartis c. b. *E. T. v. AB „Malsena“ ir kt.*, Nr. 3K-3-334/2004.
42. LAT CBS 2005-02-07 nutartis c. b. *UAB „Khartli“ v. UAB „Diagnostikos poliklinika“*, Nr. 3K-3-16/2005.
43. LAT CBS 2005-04-04 nutartis c. b. *UAB „Coris Vilnius“ v. M. M.*, Nr. 3K-3-230/2005.
44. LAT CBS 2006-01-30 nutartis c. b. *A. K. v. UAB „Actual city media“*, Nr. 3K-3-73/2006.
45. LAT CBS 2006-02-13 nutartis c. b. *D. Š. v. UAB „Kaminera“*, Nr. 3K-3-114/2006.
46. LAT CBS 2006-02-27 nutartis c. b. *UAB „Kaminera“ v. D. Š.*, Nr. 3K-3-96/2006.
47. LAT CBS 2006-09-13 nutartis c. b. *M. B. v. UAB „Lazdijų vanduo“*, Nr. 3K-3-483/2006.
48. LAT CBS 2006-09-18 nutartis c. b. *G. P. v. UAB „Lavestina“*, Nr. 3K-3-486/2006.
49. LAT CBS 2006-11-28 nutartis c. b. *BUAB „Saulėtekis“ v. I. K., L. M. ir R. P.*, Nr. 3K-3-604/2006.
50. LAT CBS 2007-07-13 nutartis c. b. *V. J. T. v. UAB „Transnetas“*, Nr. 3K-3-312/2007.
51. LAT CBS 2008-03-03 nutartis c. b. *A. K., UAB „Kriptonika“ v. UAB „Ashburn International“, UAB „Penki kontinentai“ ir kt.*, Nr. 3K-3-135/2008.
52. LAT CBS 2008-03-17 nutartis c. b. *J. K. v. UAB „Vilties vaistinė“*, Nr. 3K-3-171/2008.
53. LAT CBS 2008-06-09 nutartis c. b. *UAB „Vėjo ratai“ v. UAB „Lengvas vėjas“*, Nr. 3K-3-262/2008.
54. LAT CBS 2008-06-20 nutartis c. b. *UAB „Kapitalo valdymo grupė“ v. UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos ir UAB „Kriptonika“*, Nr. 3K-3-356/2008.
55. LAT CBS 2008-07-14 nutartis c. b. *BUAB „Profesijų autoūkis“, Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, likviduojamas Specialusis fondas veikiančioms ir besisteigiančioms profesinėms sąjungoms remti, atstovaujamas likvidatoriaus VĮ Valstybės turto fondo v. Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija, UAB „Domus altera“, UAB „Trade project“*, Nr. 3K-3-287/2008.
56. LAT CBS 2008-10-13 nutartis c. b. *E. Ž. v. UAB „Melsta“*, Nr. 3K-3-485/2008 (S).
57. LAT CBS 2008-10-22 nutartis c. b. *UAB „Alaja ir ko“ v. K. A. ir V. A.*, Nr. 3K-3-509/2008.
58. LAT CBS 2008-12-30 nutartis c. b. *R. B. v. UAB „Vilta“, V. O., V. V. ir kt.*, Nr. 3K-3-631/2008.
59. LAT CBS 2009-02-11 nutartis c. b. *V. V. ir asociacija Lietuvos invalidų draugija v. AB „Puntukas“*, Nr. 3K-3-10/2009.
60. LAT CBS 2009-03-03 nutartis c. b. *V. M. v. UAB „Velidas“ ir kt.*, Nr. 3K-3-94/2009 (S).
61. LAT CBS 2009-06-01 nutartis c. b. *UAB „Panevėžio balsas“ v. UAB „Eksena“*, Nr. 3K-3-244/2009.
62. LAT CBS 2009-11-09 nutartis c. b. *BUAB „Čeltaura“ v. A. K. Č., Š. Č., L. Č. ir R. Č.*, Nr. 3K-3-486/2009.
63. LAT CBS 2009-11-17 nutartis c. b. *ŽŪB „AVG Lankesa“ v. M. Š.*, Nr. 3K-3-513/2009.
64. LAT CBS 2009-12-21 nutartis c. b. *UAB „Panevėžio gelžbetonis“ v. L. G.*, Nr. 3K-3-576/2009.
65. LAT CBS 2010-06-28 nutartis c. b. *UAB „Ad Locum“ akcininkas V. A. v. UAB „Ad Locum“ direktorius A. Č. ir UAB „Ad Locum“*, Nr. 3K-3-299/2010.

66. LAT CBS 2010-11-30 nutartis c. b. UAB „Impronela Tours“ v. UAB „Busturas“, Nr. 3K-3-480/2010.
67. LAT CBS 2011-03-21 nutartis c. b. UAB „Klaipėdos šaldytuvų terminalas“ v. J. G., A. K., Nr. 3K-3-118/2011 (S).
68. LAT CBS 2011-12-16 nutartis c. b. BUAB „Balmeto Medis“ v. AB „Simega“, Nr. 3K-3-511/2011.

LapT CBS teisėjų kolegijos nutartys:

1. LapT CBS 2006-10-24 nutartis c. b. G. Š. v. A. R., L. R. ir kt., Nr. 2A-271/2006.
2. LapT CBS 2008-02-26 nutartis c. b. BUAB „Stogų ir sienų sistemos“ v. J. U., Nr. 2A-155/2008.
3. LapT CBS 2010-03-08 nutartis c. b. R. L. v. E. K., E. Š., UAB „Kapratas“, UAB „Raimondas ir draugai“, Nr. 2A-244/2010.
4. LapT CBS 2010-05-03 nutartis c. b. P. A. ir T. A. v. A. B. ir UAB „Metbalta“, Nr. 2A-387/2010.
5. LapT CBS 2010-12-20 nutartis c. b. BUAB „Valsta“ ir BUAB klinika „Sana vita“ v. E. J., D. I. J. ir UAB „Vitros prekyba“, Nr. 2A-786/2010.
6. LapT CBS 2011-10-04 nutartis c. b. BUAB „Vakarų prekyba“ ir UAB „Vakarų Baltijos korporacija“ v. UAB „Senega“, A. Z. ir S. D., Nr. 2A-8/2011.

Apygardos teismų CBS teisėjų kolegijos nutartys:

1. PAT CBS 2007-09-12 nutartis c. b. V. J. T. v. UAB „Transnetas“, Nr. 2A-401-212/2007.
2. VAT CBS 2008-02-08 nutartis c. b. V. A. v. UAB „Saunų rojus“ ir VĮ Registrų centras, Nr. 2A⁴⁸-144/2008.
3. PAT CBS 2008-04-17 nutartis c. b. E. Ž. v. UAB „Žydrutis“, Nr. 2A-114-280/2008.
4. VAT CBS 2008-10-31 nutartis c. b. G. P. v. UAB „Pylimėlis“, notarė D. B. ir A. P., Nr. 2A-895-186/2008.
5. VAT CBS 2009-02-27 nutartis c. b. R. B. v. UAB „Okeano žuvis“, Nr. 2A-304-340/09.
6. VAT CBS 2009-06-04 nutartis c. b. V. V., L. G., J. R. ir kt. v. UAB „Lelija“, Nr. 2A-582-302/2009.
7. VAT CBS 2009-12-28 nutartis c. b. J. K. v. UAB „Ristika“, Nr. 2A-1162-56/2009.
8. ŠAT CBS 2010-02-08 nutartis c. b. G. P. v. UAB „Lavestina“, Nr. 2A-4-124/2010.
9. KlpAT CBS 2010-05-27 nutartis c. b. E. Z. v. UAB „Lokys“, Nr. 2A-230-460/2010.
10. VAT CBS 2010-06-08 nutartis c. b. J. V. B. v. UAB „Espotransa“, Nr. 2A-515-302/2010.
11. VAT CBS 2010-10-11 nutartis c. b. K. V., UAB „Garfus“, V. B. v. UAB „Biocentras“, Nr. 2A-867-492/2010.
12. VAT CBS 2011-02-09 nutartis c. b. V. Š. v. UAB „Žemaitijos energetika“, Nr. 2S-219-464/2011.
13. VAT CBS 2011-04-18 nutartis c. b. K. V., V. B., UAB „Garfus“ v. UAB „Bioprocesas“, Nr. 2A-471-115/2011.
14. KlpAT CBS 2011-11-24 nutartis c. b. S. N. v. UAB „Plungės žinios“, Nr. 2A-925-123/2011.

Bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų ginčijimas: pagrindai ir teismų praktikos formuojamos taisyklės

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas, sprendimo negaliojimo pagrindas, sprendimo nugincijimo procesinė tvarka, sprendimo negaliojimo teisinės pasekmės.

Darbe analizuojamas bendrovės VAS sprendimų ginčijimo institutas tokių sprendimų negaliojimo įstatyminių pagrindų ir jų taikymo teismų praktikoje aspektais. Ši analizė apima bendrovės VAS sprendimų ginčijimo teorines nuostatas, įstatyminius pagrindus, jų taikymą ir aiškinimą ne tik LAT, bei ir žemesnės instancijos teismų praktikoje.

Pirmiausia autorė darbe trumpai aptaria VAS statusą ir kompetenciją priimant sprendimus, pastarųjų sprendimų turiniui ir jų priėmimo tvarkai įstatymo keliamus reikalavimus, nustato VAS sprendimų vietą juridinių faktų klasifikacijoje, prieidama prie išvados, kad VAS sprendimas nelaikytinas sandoriu.

Daugiausia dėmesio darbe skiriama VAS sprendimų negaliojimo pagrindų taikymo praktinių aspektų analizei bei teismo vertinamų aplinkybių bylose dėl VAS sprendimų pripažinimo negaliojančiais apžvalgai. Nagrinėdama šias temas, autorė remiasi svarbiausiais, jos manymu, teisminės praktikos pavyzdžiais, taip pat trumpai apžvelgia užsienio valstybių teisinį reglamentavimą.

Remiantis civilinio proceso teisės doktrina bei teismų praktika, darbe aptariama sprendimo nugincijimo procesinė tvarka, taip pat apžvelgiamos VAS sprendimo negaliojimo teisinės pasekmės, nustatoma restitucijos taikymo galimybė, aptariama akcininkų atsakomybė.

Contestability of resolutions of shareholders' general meeting of company: bases and stated rules by court practice

SUMMARY

Keywords: resolution of shareholders' general meeting, nullity base of resolution, procedural order of contestability of resolution, legal consequences of nullity of resolution.

The paper analyses the institute of contestability of resolutions of shareholders' general meeting of company in aspects of nullity bases of such resolutions and its application in court practice. This analysis includes theoretical assumptions of contestability of resolutions of shareholders' general meeting of company, legitimate bases, its application and interpretation not only in the practice of the Supreme Court of Lithuania, but also in the practice of lower instance courts.

First of all, the author briefly discusses the status and competence of shareholders' general meeting in adopting resolutions, legal requirements for content and adoption procedure of aforementioned resolutions, defines location of the resolutions of shareholders' general meeting in the classification of legal facts, drawing the conclusion that resolution of shareholders' general meeting is not considered as a transaction.

In this paper the main focus is on the analysis of practical aspects of application the nullity bases of the resolutions of shareholders' general meeting, as well as the review of the circumstances considered by court in the cases of declaration resolutions of shareholders' general meeting null and void. Analyzing these topics, the author refers to the main, in her opinion, samples of court practice, also briefly reviews legal regulation of foreign countries.

According to the legal doctrine of civil proceedings and court practice the author discusses procedural order of contestability of resolution, also reviews legal consequences of nullity of resolution of shareholders' general meeting, defines the opportunity of application the restitution, disputes the liability of shareholders.